Stenogrammid

XIV Riigikogu, II Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 23.10.2019, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine
1. 14:01 Ühendkuningriigi Euroopa Liidust väljaastumisega seonduva liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (61 SE) kolmas lugemine
2. 14:03 Maksukorralduse seaduse, kohtute seaduse ja vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (29 SE) kolmas lugemine
3. 14:06 Eesti Vabariigi valitsuse ja Euroopa Kosmoseagentuuri vahelise Eesti ühinemist Euroopa Kosmoseagentuuri asutamise konventsiooniga käsitleva kokkuleppe muutmise kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (49 SE) teine lugemine
4. 14:14 Energiamajanduse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (48 SE) teine lugemine
5. 14:15 2020. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (82 SE) esimene lugemine
6. 18:21 2019. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (81 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

14:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Tere päevast, austatud Riigikogu! Tähelepanu! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu 6. töönädala kolmapäevast istungit. Alustuseks on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Eelnõude ja arupärimiste üleandmise soovi Riigikogu liikmetel ei ole. Teeme kohaloleku kontrolli.
Kohaloleku kontroll
Kohalolijaks registreeris end 75 Riigikogu liiget, puudub 21.

---

1. 14:01 Ühendkuningriigi Euroopa Liidust väljaastumisega seonduva liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (61 SE) kolmas lugemine

14:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Ühendkuningriigi Euroopa Liidust väljaastumisega seonduva liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu 61 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Me läheme lõpphääletuse juurde.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Ühendkuningriigi Euroopa Liidust väljaastumisega seonduva liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu 61. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Eelnõu poolt hääletas 82 Riigikogu liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

2. 14:03 Maksukorralduse seaduse, kohtute seaduse ja vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (29 SE) kolmas lugemine

14:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tänane teine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud maksukorralduse seaduse, kohtute seaduse ja vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 29 kolmas lugemine. Kas Riigikogu fraktsioonidel on soovi avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole ja me saame minna lõpphääletuse juurde. Kas me võime hääletuse juurde minna? Tuletan meelde, et eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik koosseisu häälteenamus.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud maksukorralduse seaduse, kohtute seaduse ja vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 29. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Eelnõu poolt hääletas 80 Riigikogu liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. Valdo Randpere, kas teil on protseduuriline küsimus?

14:05 Valdo Randpere
Ikka protseduuriline. Kas me oleme kodu- ja töökorra seaduse ära muutnud, et kohaloleku kontrolli enne koosseisu häälteenamust, st 51 häält vajavat eelnõu ei tule?

14:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jah, kodukorda on kevadel muudetud, nii et seda kohustuslikku koosseisu häälteenamusega seotud kohaloleku kontrolli teha vaja ei ole. (Sumin saalis). Jaa. Nii. Kas vastus rahuldas? (Sumin jätkub.) Valdo Randpere, palun!

14:06 Valdo Randpere
Anna mulle ka mikrofon, kui sa midagi küsid. Vastus rahuldas väga. Ma tahtsin lihtsalt kontrollida, kas sina ja mina oleme ühel lainel.

14:06 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Nagu kaks eelnevat hääletust näitasid, me oleme ühel lainel.

---

3. 14:06 Eesti Vabariigi valitsuse ja Euroopa Kosmoseagentuuri vahelise Eesti ühinemist Euroopa Kosmoseagentuuri asutamise konventsiooniga käsitleva kokkuleppe muutmise kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (49 SE) teine lugemine

14:06 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Läheme edasi. Tänane kolmas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Euroopa Kosmoseagentuuri vahelise Eesti ühinemist Euroopa Kosmoseagentuuri asutamise konventsiooniga käsitleva kokkuleppe muutmise kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu 49 teine lugemine. Ma palun ettekandjaks majanduskomisjoni liikme Mihhail Korbi. Palun!

14:06 Mihhail Korb
Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Majanduskomisjon arutas seda eelnõu kahel istungil. Esimene istung toimus 15. oktoobril ja sellel istungil otsustati võtta eelnõu täiskogu päevakorda 23. oktoobril. Komisjoni esimees tegi samal koosolekul ettepaneku, et komisjon arutab eelnõu sisu ja muudatusettepanekuid oma 21. oktoobri istungil. Nii see ka toimus, 21. oktoobril eelnõu arutati. Eelnõu kohta muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 9. oktoober, ühtegi muudatusettepanekut ei laekunud. Komisjoni koosolekul lisati eelnõule jõustumissäte, mis võimaldab kokkuleppe varasemat jõustumist. Ilma jõustumissätteta jõustuks seadus kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist, kuid kõnealune seaduseelnõu muudatus näeb ette, et seadus jõustub järgmisel päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist. Kõik otsused tegi komisjon konsensuslikult ja täiskogule on tehtud ettepanek viia läbi lõpphääletus.

14:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile on ka küsimusi. Jürgen Ligi, palun!

14:08 Jürgen Ligi

Aitäh! Esimesel lugemisel küsisin ma minister Kingolt, et miks peab selle asja Riigikokku tooma, riik siin kohustusi ei võta. Ta ei osanud seda seletada. Palun öelge täpselt, mis arutelu sellel teemal komisjonis oli.

14:08 Mihhail Korb
Sellele küsimusele on väga lihtne vastata. Selle üle komisjonis ei arutletud.

14:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jürgen Ligi, palun!

14:08 Jürgen Ligi
Aitäh! Ärge olge nii tagasihoidlik, ma olen kindel, et komisjon arutas seda eelnõu enne, kui ta selle saali saatis. Palun öelge, miks me peame seda suures saalis hääletama? Te ju tutvusite eelnõuga ja oskate neid detaile edasi anda.

14:09 Mihhail Korb
Austatud kolleeg! Teil on väga õige ja põhjendatud küsimus. Loomulikult komisjon arutas seda küsimust väga tõsiselt ja väga põhjalikult, sest kosmoseteema on Eesti jaoks väga oluline. Jah, me tahame lennata kosmosesse, meie majandus peab teenima kosmose vallutamist ja äkki õnnestub meil kunagi midagi kosmoses ka Eestile vallutada, aga see on kauge tulevik ja kauge unistus. Aga komisjonis peetud arutelu loomulikult ei olnud nii suurejooneline ja nii kaugeleulatuv. Lihtsalt, komisjonis arutati tagasihoidliku maailma, merkantiilse maailma üle, arutati raha üle. Komisjonis arutati seda, et Eestile eraldatud raha mahus 500 000 eurot ei luba selliseid suuri unistusi ellu viia, seda summat on vaja suurendada 750 000-ni. Ja komisjon oli õnnelik – no "õnnelik" on võib-olla vale sõna, mida kasutada, aga hea meel oli komisjoni liikmetel kindlasti –, et Eesti majandus saab suuremas mahus toetust ja sellest on Eesti majandusele selgelt kasu.
Mis puudutab teie küsimust, siis mina ei oska täpselt öelda, kas seda küsimust peab arutama Riigikogu või ei pea. Aga ma arvan, et Riigikogu on koht, kus iga tähtis Eesti riigielu küsimus võiks olla arutelul ja kus Riigikogu liikmetel oleks võimalik selle kohta oma arvamus öelda, näiteks küsimuste või hilisema sõnavõtu vormis. Ehk ma arvan, et on hea, kui me räägime kosmosest, räägime suurtest projektidest ja räägime sellest, et mingit valdkonda positiivses suunas arendatakse. Mina tervitan seda ja pean seda väga heaks diskussiooniks. Loodan, et vastasin teie küsimusele ammendavalt.

14:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Kas Riigikogu liikmetel on soov avada läbirääkimised? Kõikidel Riigikogu liikmetel on võimalus osaleda. Läbirääkimiste soovi ei ole. Kuna eelnõu kohta on esitatud ka üks muudatusettepanek, siis me vaatame selle muudatusettepaneku läbi. Muudatusettepaneku on esitanud majanduskomisjon ja juhtivkomisjon on seda täielikult arvestanud. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku viia läbi ka lõpphääletus, siis me läheme lõpphääletuse juurde.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi valitsuse ja Euroopa Kosmoseagentuuri vahelise Eesti ühinemist Euroopa Kosmoseagentuuri asutamise konventsiooniga käsitleva kokkuleppe muutmise kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu 49. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Eelnõu poolt hääletas 75 Riigikogu liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei olnud. Eelnõu on vastu võetud.

---

4. 14:14 Energiamajanduse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (48 SE) teine lugemine

14:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Läheme edasi. Tänane neljas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud energiamajanduse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu 48 teine lugemine. Ettekandjaks palun majanduskomisjoni liikme Kalvi Kõva.

14:14 Kalvi Kõva
Aitüma, hea Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Majanduskomisjon arutas seda eelnõu 15. oktoobril enne teisele lugemisele saatmist. Esitatud tähtajaks mitte ükski kolleeg, komisjon ega fraktsioon muudatusettepanekuid ei esitanud. Seega oli komisjonil väga lihtne otsustada, et tehakse ettepanek võtta eelnõu täna täiskogu päevakorda ja tehakse ettepanek teine lugemine lõpetada. Need otsused olid konsensuslikud.

14:15 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas Riigikogu liikmetel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Ka muudatusettepanekuid eelnõu kohta esitatud ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 48 teine lugemine lõpetada ja sellega ongi teine lugemine lõppenud.

---

5. 14:15 2020. aasta riigieelarve seaduse eelnõu (82 SE) esimene lugemine

14:16 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Läheme edasi. Tänane viies päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud 2020. aasta riigieelarve seaduse eelnõu 82 esimene lugemine. Palun ettekandjaks rahandusminister Martin Helme!

14:16 Martin Helme
Väga austatud Riigikogu aseesimees! Austatud Riigikogu liikmed! Head Eesti inimesed, kes jälgivad seda otse! Mul on väga hea meel anda Riigikogule üle Eesti Keskerakonna, EKRE ja Isamaa Erakonna valitsuse koostatud 2020. aasta riigieelarve eelnõu. Meie olulisim ülesanne on kindlustada Eesti rahva ning iseseisva riigi ja kaitstud Eesti püsimine. Olen oma poliitilises tegevuses alati rõhutanud, et riik saab olla edukas ainult tänu edukate ettevõtjate ja tublide kodanike panusele. Seepärast tänan ma meie ettevõtjaid ja teisi töökaid inimesi panuse eest kõigi aegade mahukaima riigieelarve koostamisse ja luban omalt poolt jätkata pingutusi selle nimel, et Eesti oleks ettevõtjate jaoks atraktiivne tegevuspaik ning et head töötajad saaksid väärilist tasu.
Järgmise aasta riigieelarve kulude ja investeeringute maht on ligikaudu 11,6 miljardit eurot ning tulude mahuks prognoosime 11,8 miljardit eurot. Võrreldes tänavuse aastaga kasvavad kulutused ligikaudu 240 miljonit ja tulud 760 miljonit eurot. Eesti maksukoormus püsib kahel järgneval aastal 33,2% SKP-st ja langeb 2022. aastal 32,7% peale SKP-st. Valitsussektori võlakoormus väheneb nii eurodes kui ka osatähtsusena SKP-st, kahanedes tänavuselt 8,8%-lt 2020. aastal 8%-le. Absoluutsummas tähendab see vähenemist 2,4 miljardi pealt 2,3 miljardi peale. Selle näitajaga on Eesti valitsussektori võlakoormus Euroopa Liidus madalaim.
Valitsus jätkab konservatiivset eelarvepoliitikat, mille üheks osaks on eesmärk hoida eelarve struktuurselt tasakaalus. Nii toetab eelarvepoliitika tasakaalus majanduskasvu ning riigi jooksvaid kulutusi ei kaeta võlgadega. Eelarve on nominaalses tasakaalus ja liigub struktuurse tasakaalu poole. Järgmisel aastal moodustab puudujääk 0,7% SKP-st, 2021. aastaks väheneb struktuurne puudujääk 0,2% -le ja eelarve jõuab nominaalselt ülejääki. 2020. aasta valitsussektori nominaalne eelarvepositsioon on kavandatud 32-miljonilise ülejäägiga. Eelarve parandamine sammhaaval on majandusele parem kui järsk kulutuste kokkutõmbamine.
2020. aastast on riigil esimest korda tegevuspõhine eelarve. Selle kontseptsiooni aluseks on süsteem, mis seob strateegilise ja operatiivse juhtimistasandi ning annab juhtidele otsuste tegemiseks, nende elluviimiseks ja tulemuste kontrollimiseks vajalikud finants- ja juhtimisinstrumendid. Me peame oskama oma riigi raha – tulgu see maksutulust või välisvahenditest või olgu see laenuks võetud – piisavalt targalt kasutada, et suurendaksime selle abil majanduse kasvupotentsiaali. Seda saab muu hulgas teha taristuinvesteeringute toel. Juba praegu on Eesti riiklike investeeringute osakaal üks Euroopa Liidu suuremaid. Eestis on täna aga olukord, kus riigi laenukoormus on Euroopa väikseim, samas euroliidu eelarvereeglid ei võimalda laenuraha piisava paindlikkusega investeerida erinevatesse avalikesse objektidesse, näiteks maanteedesse, Saaremaa sillasse või uuendamist vajavatesse avalikesse hoonetesse. Euroopas ja mujal riikides on laialt levinud averus- ehk PPP-projektid, mis tähendab era- ja avaliku sektori koostööd riskide ja raha jagamisel. PPP abil on soovi korral võimalik juba lähiaastatel

ehitada Tallinna-Pärnu, Tallinna-Tartu ja Tallinna-Narva maantee täies ulatuses neljarealiseks, samuti pakub see väga hea lahenduse Saaremaa püsiühenduse kiireks teostamiseks.
Riigieelarve ei ole kindlasti finantsdokument iseeneses. Ta peab teenima Eesti rahvast ja riiki parimal võimalikul viisil ning samuti edendama võimul oleva valitsuse eesmärke. Seepärast soovime 2020. aasta riigieelarvega pöörata selget tähelepanu nendele riigi- ja ühiskonnaelu valdkondadele, mis vajavad enim toetamist ja järeleaitamist, et tagada edaspidigi Eesti kiire areng, aga ka vähendada sotsiaalset ebavõrdsust. Teie ees on 2020. aasta vastutustundlik riigieelarve, mis toetub valitsuse moodustamisel kokku lepitud viiele prioriteedile. Nendeks on peresõbralik Eesti, kus inimesed tunnevad ennast turvaliselt ja kindlalt; sidus ühiskond, mille liikmed tunnevad end kaasatuna ja lõhed erinevate ühiskonnagruppide vahel vähenevad; teadmistel põhinev majandus ja elukestev õpe; tõhus valitsemine, et riigiga suhtlemine oleks lihtne ja sujuv, ning turvaline ja kaitstud riik, kus kõigi põhiõigused ja vabadused on tagatud.
Annan teile ka lühikese ülevaate praegusest majanduse olukorrast ja praeguse eelarve taustast. Eesti majanduse hetkeseis on tugev ja Rahandusministeeriumi suvise majandusprognoosi järgi kasvab majandus käesoleval aastal 3,3%, 2020. aastal on kasv prognoosi järgi 2,2%. Seoses sellega kasvab ka riigieelarve maht. Ma tahan uuesti üle rõhutada, et kui majandus kasvab, on võimalik paremini finantseerida meie riigikaitset, sisejulgeolekut, haridust, teadust, kultuuri, sporti ja tervishoidu ning aidata neid, kes vajavad toimetulekuks ühiskonna tuge. Maailmamajanduse ja Eestit kõige rohkem mõjutavate riikide majanduse väljavaated on viimastel kuudel paraku nõrgenenud ja seetõttu kasvab Eesti majandus järgmistel aastatel varasemaga võrreldes aeglasemalt. Sellegipoolest on Eesti majanduse hetkeseis parem, kui maailmamajanduse laiem pilt eeldada lubaks, ja Eesti majanduse näitajad on siiani jäänud tugevaks.
Loomulikult ei ole 2,2%-line kasv see, millega me rahul võiksime olla, sest me teame, et oleme võimelised enamaks. Eelarvenõukogu hinnangul on Rahandusministeeriumi suvine prognoos kooskõlas Eesti majanduses toimunud muutustega ja prognoosi koostamisel valitud eeldustega. Eelarvenõukogu arvates on aga oht, et geopoliitiliste ja väliskaubanduspingete mõju kujuneb arvestatust suuremaks, ja see võib kaasa tuua prognoositust aeglasema majanduskasvu. Globaalseid trende on aga keeruline eirata või väärata. Seepärast peame omalt poolt pingutama, et kujunenud olukorras ise võimalikult kiirelt edasi kasvada.
Riigi rahandus peab majanduse arengut tasakaalustama. Vajaduse korral tuleb olla valmis majanduslangust tasakaalustama suurema riigipoolse kulutamisega. Samas tuleb praeguses kasvufaasis hoolitseda selle eest, et meil oleks puhvreid, mille arvel eelarvet vajaduse korral lõdvendada. Samuti peame töötama selle nimel, et maksumaksja raha oleks võimalikult hästi ja otstarbekalt kulutatud, mis tähendab kulukohtade kriitilist ülevaatamist. Kokkuhoiumeetmed, mille valitsus kevadel riigi eelarvestrateegias kokku leppis, vajavad ka järgmise aasta riigieelarves tähelepanu. Valitsus saab otsustada, millisel määral peame selleks vähendama riigi tegevuskulusid, leidma täiendavaid tuluallikaid ja edasi lükkama või ära jätma varem kavandatud investeeringuid. Kokkuhoiuvajaduse tõttu peavad riigiasutused oma töökorralduse ja kulud kriitiliselt üle vaatama. See võimaldab riiki säästlikumaks ja tõhusamaks muuta, mis ongi muide riigireformi eesmärk.
Valitsus jätkab järgmise aasta eelarve protsessis tõsiselt ka riigieelarve revisjoni. See peab meile andma tervikliku pildi riigi tegevusest ja teenustest ning näitama, kas meie tehtavad kulutused on alati suunatud just sellesse kõige õigemasse kohta ning teenivad meie rahvast ja riiki parimal viisil – seda mitte ainult kokkuhoiu jaoks, vaid ka asjade paremaks tegemiseks. Me peame seadma endale eesmärgiks teha vähemaga rohkem. Majanduse kasvuvõimalused peituvad ju peamiselt selles, kas me suudame kasvatada oma ettevõtete tootlikkust. Selleks peame suurendama konkurentsivõimet, laiendama tegevust sihtturgudel ning müüma rohkem ja suurema raha eest.
Praegust Eesti tööturgu iseloomustab tööhõive kõrge tase ja palkade kiire kasv. Tööga hõivatud inimesi on rekordiliselt palju. Järgmiseks aastaks ootame hõive kasvuks 0,1%, sisuliselt on kasvu lagi saavutatud. Samuti kasvavad praegu palgad kiiresti. Prognoosi järgi kasvab järgmisel aastal keskmine palk võrreldes tänavuse 5–7%-ga küll veidi aeglasemalt, jäädes 5% kanti. Inimesi võiks rõõmustada ka see, et hindade tõus kahe eelneva aastaga võrreldes aeglustub. Järgmisel aastal ootame hinnatõusuks 2,2%. Muu hulgas aitab hindade langusele kaasa aktsiiside langetamine või mittetõstmine. See tähendab, et oodata on hindade mõõdukat tõusu, mis ei ületa majanduse seisukohalt terviklikku taset ja jääb selgelt alla sissetulekute kasvule. Keskmine palk kasvab selleaastase 1404 euroga võrreldes järgmisel aastal prognoosi järgi 1484 euroni. Palgad kasvavad märgatavalt kiiremini kui hinnad. Keskmise palga

reaalkasv, mis arvestab hinnatõusu mõju, on tänavu prognoosi järgi 4,8% ja järgmisel aastal 3,4%. Tugev majanduskeskkond kasvatab ühelt poolt maksulaekumisi ja teiselt poolt sotsiaalkulutusi. Pensionid suurenevad. Suurema sotsiaalmaksutulu arvel on võimalik kasutada rohkem raha tervishoius. 2020. aastal kasvab riigieelarve maksutulu umbes 5%. Järgmise aasta riigieelarve on eelarve, mis toob ettevõtetele ja inimestele maksurahu. Maksutõuse see ei too ja uusi makse ei kehtestata, samuti on maksukoormus kahanev. Meie eesmärgiks on maksutulu Eestisse tagasitoomine ning piirikaubanduse ohjeldamine aktsiiside langetamise kaudu. Siinkohal tahan ma tunnustada ja tänada meie koalitsioonipartnereid, kellega koos oleme saanud selle lubaduse täide viia.
Kui vaadata maksutulu detailsemalt, siis maksukoormus 2020. aastal langeb, moodustades 32,7% SKP-st. Käibemaksu laekumise kasvu on oodata 5,9%. Käibemaksubaasi komponentidest kasvavad järgmisel aastal enim kodumajapidamiste investeeringute ja eratarbimise tase: vastavalt 6,6 ja 5,2%. Kodumajapidamiste investeeringute kasv tuleneb endiselt kõrgest elanike kinnisvarainvesteeringute tasemest, eratarbimise kasv tuleneb aeglustunud, kuid tugevast palgakasvust ning stabiilsest tarbijakindlusest. Lisaks nähakse ette varimajanduse vähenemist.
Alkoholiaktsiisi laekumine kasvab 0,7% peamiselt piirikaubanduse muutusest tuleneva müügimahu suurenemise mõjul. Praegust alkoholiaktsiisi tasumist mõjutab aktsiisimäärade langetus. Augusti eest tasuti aktsiisi 13,5% rohkem kui aasta varem, kuid kaheksa kuu kokkuvõttes on aktsiisilaekumine olnud sel aastal 3,6% väiksem kui mullu. Ja seda kahel põhjusel. Esiteks, 2018. aasta alguses soetati maksutõusu eel suured laovarud. Ja teiseks, esimesel poolaastal enne maksu langetamist oli maksulaekumine allpool prognoosi. Aktsiisi langetamise järel on alkoholi jaemüük kasvanud madalamate hindade ja piirikaubanduse muutuse tõttu. Suurim muutus ongi toimunud kange alkoholi deklareeritud koguses, mis oli augustis tervelt 39,4% suurem kui selle aasta mais.
Tulenevalt palga ja hõive kasvu aeglustumisest kasvab sotsiaalmaksu tasumine 2020. aastal 6,7%, sellel aastal ootame kasvuks 9,6%. Füüsilise isiku tulumaks kasvab 2020. aasta riigieelarves 25,3% ja selline suur kasv on seotud eelkõige maksuvaba tulu määra mittetõstmisega, mille tagajärjel viib palgakasv inimesed maksuvaba tulu piirist välja. Inimesed on käesoleval aastal kasutanud maksuvaba tulu sarnaselt 2018. aastaga, mistõttu on 2020. aastal oodata 2019. aastaga sarnaseid tulumaksutagastusi – sel aastal olid need 183 miljonit – ja juurdemääramisi, mis olid sel aastal 53 miljonit.
Kohalike omavalitsuste füüsilise isiku tulumaksu kasvuks ootame 2020. aastal 6,8%, mis on samas suurusjärgus sotsiaalmaksu kasvuga. Kohalike omavalitsuste eraldise määr on 2020. aastal 11,96% ja laekumine moodustab 76% kogu 2020. aastal tasutavast füüsilise isiku tulumaksust. Juriidilise isiku tulumaksu laekumist mõjutab jätkuvalt regulaarselt jaotatava kasumi madalam maksumäär, samuti väheneb osa riigiettevõtete jaotatud kasum, mistõttu oletame laekumiste vähenemist 8,5%.
Kui nüüd vaadata selle eelarve suuremaid kulukohti, siis valitsus peab prioriteediks jätkuvat panustamist nii siseturvalisusesse kui ka riigikaitsesse. 2020. aastal püsivad Eesti kaitsekulutused üle 2% SKP-st, mis on rahaliselt umbkaudu 615 miljonit eurot. Täpne number on 2,11% SKP-st, kasv võrreldes möödunud aastaga on 5% ja rahaliselt on see 29,5 miljonit eurot. Selle hulgas on 10 miljonit eurot liitlaste vastuvõtmise kulude katteks ja 20 miljonit eurot, mille eest teeme täiendavaid kaitseinvesteeringuid. Iseseisva ja kollektiivse julgeoleku kindlustamiseks jätkab Eesti osalemist mitmetes rahvusvahelistes operatsioonides.
Olulistest tegevustest jätkub riigikaitse arengukavas ettenähtu elluviimine. Kaitsevägi valmistub võimearenduse valdkonnas liikursuurtükkide kasutuselevõtuks ja jätkab väljaõpet jalaväe lahingumasinatega seoses. Plaanis on osta suurekaliibrilist lahingumoona, et tagada kaitseväe sõjaaja struktuuri piisav varustatus. Kasutusse jõuavad uued käsitulirelvad ja alustame jalaväebrigaadide tankitõrjesüsteemide väljavahetamist.
Valitsus jätkab ka piiriehitust. 2020. aastal on piiri jaoks ettenähtud vahendeid 15,6 miljonit eurot, sh piiri ehitamiseks on ette nähtud 12,6 miljonit eurot. Kogu piiriprojekti täideviimiseks on lähiaastatel ette nähtud 71 miljonit eurot. Valitsus on leppinud kokku piir välja ehitada säästlikumalt, kui vahepealsed plaanid ette nägid, tagades kogu idapiiri ulatuses tara- ja teedevõrgu ning jättes võimaluse seda hiljem täiendada elektroonilise vaatlusvõimekuse edendamisega. Võrreldes 2015. aastal plaanitud 74 miljoni euroga, peaks praeguste plaanide kohaselt saama idapiiri välja ehitada kokku 83 miljoni euroga.
Teadus- ja arendustegevus saab järgmisel aastal riigieelarvest lisaraha kokku peaaegu 16 miljonit eurot, selle hulgas on 5,3 miljonit eurot uurimistoetusteks ja teaduse baasfinantseerimiseks.
Ma pean väga oluliseks, et 1. aprillist tõuseb keskmine vanaduspension 45 euro võrra, mis tähendab, et näiteks 44-aastase staažiga inimese vanaduspension on järgmisel aastal 528 eurot kuus. Valitsus

panustas erakorralisse pensionitõusu 20,8 miljonit eurot. Tegu on viimase 12 aasta suurima pensionitõusuga, mis annab keskmisele eakale aastas 540 lisaeurot.
Lisaks pensionite tõusule on väga oluline pöörata tähelepanu ka tööinimestele. Seepärast otsustas valitsus eraldada palgafondi suurendamiseks 22,8 miljonit lisaraha. See raha läheb õpetajate, siseturvalisuse valdkonna töötajate, riigipalgaliste sotsiaaltöötajate, kultuuritöötajate, aga ka keskkonna- ja maaeluametite töötajate palgatõusuks. Riik jätkab ka 15 miljoni euroga omavalitsuste toetamist, et lasteaiaõpetajate keskmine palk oleks sarnasel tasemel kooliõpetajate miinimumpalgaga. Siseturvalisuse valdkonna töötajate palgafondi suurendamiseks eraldas valitsus 2020. aastaks kokku 7 miljonit eurot, sellest 5,2 miljonit läheb Siseministeeriumi valitsemisalasse, kus analüüsitakse, milliste ametikohtade puhul on palgatõusu vajadus kõige suurem. Palgafond jaguneb politseinike, päästjate, vangivalvurite, tolliametnike, keskkonnainspektorite ja paljude teiste meile oluliste ametite esindajate vahel. Riigipalgaliste sotsiaalse rehabilitatsiooni, erihoolekande ja asendushoolduse spetsialistide palgad tõusevad samuti järgmisel aastal. Täpse palgatõusu määrab loomulikult tööandja, kellelt teenust tellitakse, ja asendushoolduse puhul suunatakse lisaraha kohalike omavalitsuste tulubaasi. Kultuuritöötajate töötasu läheneb samuti Eesti keskmisele palgale, kultuuritöötajate ja treenerite tööjõukulude katteks on plaanis suunata veel 2,1 miljonit lisaeurot. Samuti suurendatakse toetusi, sh puuetega laste toetusi, ja tehakse uusi investeeringuid, et suurendada Eestis elavate inimeste heaolu. Valitsus eelistab selliseid investeeringuid, mis suurendavad Eesti majanduse kasvupotentsiaali.
Väga olulise ja kaua oodatud otsusena investeerib valitsus järgmisel aastal kokku ligi 80 miljonit eurot, et toetada avalikke teenuseid osutavates ametites tänapäevase töö- ja teeninduskeskkonna loomist. Ühe prioriteedina investeeritakse Siseministeeriumi valitsusala kinnisvaraobjektidesse 45 miljonit eurot lisaraha. Muu hulgas ehitatakse juba lähiaastatel valmis Päästeameti ühishooned Pärnus ja Sillamäel, praegu toimuvad ehitused Tallinnas Nõmmel ja Lillekülas. Järgmisel aastal algab Tallinna muusika- ja balletikooli ehitus. Oleme kokku leppinud rahvusraamatukogu ja Rahvusarhiivi kokkuviimise raamatukogu katuse alla, mille käigus rekonstrueeritakse põhjalikult ka Tõnismäel asuv rahvusraamatukogu hoone. Lisaks suuname viie aasta jooksul ligi 34 miljonit eurot maakonnakeskustesse 19 riigimaja rajamisse.
Ma soovin siinkohal tänada südamest Rahandusministeeriumi, teisi ministeeriume ning kõiki meie ametnikke nende suure töö eest eelarve koostamisel. Samuti tunnustan siiralt koalitsioonipartnereid Eesti Keskerakonnast, Isamaa Erakonnast ning kolleege oma koduerakonnast!
Head Riigikogu liikmed! Teie ees on järgmise aasta eelarve. See on vastutustundlik eelarve, mis toetab meie majandust, julgeolekut ja perede heaolu. See toetab seda niimoodi, et eelarve on nominaalses tasakaalus, maksukoormus on stabiilne ja laenukoormus väheneb. Ma kutsun parlamenti üles eelarvet toetama. Vastan hea meelega ka küsimustele.

14:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud minister! Tõepoolest, teile on hulgaliselt küsimusi. Aga enne kaks täpsustust. Eelnõu ei ole mitte kolme fraktsiooni poolt üle antud, vaid valitsuse koostatud, ja täna ei ole mitte eelnõu üleandmine, vaid esimene lugemine. Nii et austatud Riigikogu liikmed, läheme küsimuste juurde! Jürgen Ligi, palun!

14:36 Jürgen Ligi

Aitäh, härra juhataja! See olekski mu sissejuhatus olnud, et on väga sümptomaatiline, et Martin Helme esitleb eelarvet kui kolme partei eelarvet, aga see on siiski Vabariigi Valitsuse oma ja valitsus on vabariigi oma, mitte kolme partei oma. Aga see on sümptomaatiline. Mitteparteilised eksperdid on andnud sellele asjale siiski hävitava hinnangu. Kevadise RES-i numbri kohta ütlesid nad, et see on ebaadekvaatne, ei vasta majandusoludele, kahjustab riigi majandust ja riigi rahandust, kahjustab majanduse kasvupotentsiaali. Nüüd ütleb seesama eelarvenõukogu – aga ka Eesti Pank kritiseerib –, et eelarvet on veel lõdvemaks lastud. Palun andke oma hinnang Eesti Pangale ja eelarvenõukogule oma parimas stiilis. Mingisugused parteitud tüübid siin laiavad, kellel ei ole isegi mandaati. Palun öelge see tsitaat.

14:37 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh, lugupeetud Riigikogu liige! Kas ma tohin tulla tagasi oma sissejuhatava kõne juurde? Mul on väga hea meel anda üle Eesti Keskerakonna, Konservatiivse Rahvaerakonna ja Isamaa Erakonna valitsuse koostatud riigieelarve eelnõu. Olen nõus, et üleandmine toimus varem ja et meil on esimene lugemine, aga ma ütlesin siiski "valitsuse". Loomulikult on see valitsuse koostatud ja loomulikult on seda aidanud teha kõikvõimalikud eksperdid. Mõned neist on täiesti parteitud, aga kindlasti on mõnel ka oma poliitilised eelistused. Minu hinnang Eesti Pangale ja eelarvenõukogule? Ülimalt positiivne. Inimesed on andnud oma sisendi, on teinud vahel ka kriitikat, kriitikat on kuulda võetud – vahel. Ma suhtlen nii eelarvenõukogu kui ka Eesti Panga juhtidega täiesti regulaarselt. Vahel vaidleme. Need on kõik erinevad institutsioonid, mis on kutsutud ellu selle jaoks, et meil oleks võimalikult lai pilk Eesti eelarveprotsessile, Eesti rahandusele. Aga erinevalt valitsusest ei ole neil mingisugust poliitilist ülesannet, mille valijad oleksid neile andnud. Poliitiline ülesanne on valitsusel. Iga päev, kui ma lähen tööle, ma küsin, et mida me lubasime oma valijatele ja mida me oleme lubanud koalitsioonileppes. Eelarve peab seda ju kajastama.

14:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Annely Akkermann, palun!

14:39 Annely Akkermann
Suur tänu, härra juhataja! Härra rahandusminister! Oma ettekandes te ütlesite, et Eesti on Euroopas kõige väiksema laenukoormusega ning kõige rohkem investeeriv riik. Te jätsite ütlemata, et peale selle on Eestis kõige suurem vanemaealiste vaesus, pea pooled Eesti eakad elavad suhtelises vaesuses. Te ütlesite, et 2020. aasta eelarvega soovib valitsus suurendada sotsiaalset turvalisust ja pensioniealiste toimetulekut ja et te tõstate pensioni keskmiselt 528 euroni kuus. Samas oli suhtelise vaesuse piir juba 2017. aastal 523 eurot. Kui nüüd sellest 528 eurost tulumaks maha võtta, siis on keskmise pensioni tase 2020. aastal 60 senti madalam, kui oli suhtelise vaesuse piir 2017. aastal. Kolme aasta kestel on kerkinud nii palgad kui ka hinnad. Mina ei näe valitsuse tahet leevendada eakate olukorda, ma näen ikkagi küünilist sentidega manipuleerimist ja vaeste vaesemaks maksustamist.

14:40 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Palun küsimus!

14:40 Annely Akkermann
Kas te usute oma sõnu?

14:40 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh küsimuse eest! Ma olen päris kindel, et me mõlemad usume oma sõnu. Aga selles numbrite virvarris on võib-olla oluline mõned asjad üle rõhutada. Nii nagu ma oma sõnavõtus ütlesin, on palgakasv oluliselt kiirem kui hinnakasv. Pensioni indekseeritakse palgakasvust, sotsiaalmaksu laekumisest lähtuvalt. See tähendab, et pension kasvab kiiremini kui hinnad. See tähendab, et pensioni ostujõud kasvab. Indekseerimisele lisaks on valitsus eraldanud raha veel ja pannud selle indekseerimisest tulenevale kasvule juurde. Me võime selle summa üle ju polemiseerida, et kas seda on palju või vähe. On palju on, aga indekseerimise ja erakorralise pensionitõusu tulemusel suureneb järgmisel aastal keskmine pension keskmise staaži korral kokku 45 eurot.
Jaa, vastab tõele, et väga suur hulk pensionäre liigub oma keskmise pensioniga tulumaksuvabast piirist ülespoole. Aga see vastab tõele ka kõikide teiste töötajate puhul. Kõikide väikese sissetulekuga inimeste puhul, kelle sissetulek kasvab, juhtub see, et nende sissetulekut hakatakse alates 500 euro piirist maksustama. Ärme ajame siin inimesi segadusse ega hirmuta neid! Kui keegi saab pensionit 528 eurot, siis tulumaksu 20% maksab ta 28 euro pealt, see on mingisugune neli-viis eurot, eks ole. Nii et ärme jäta sellist muljet, nagu peaksid inimesed nüüd oma pensioni puha tulumaksuks ära maksma. Mina olen olnud valitsuse liige enam-vähem kuus kuud ja võin siin küll Heraklese tegusid teha, aga Eesti pensionit ma kuue kuuga Euroopa keskmisest ettepoole ei tõsta.

14:42 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aivar Sõerd, palun!

14:42 Aivar Sõerd
Aitäh, austatud juhataja! Austatud minister! Juba kevadel tehtud eelarvestrateegias ja nüüd ka järgmise aasta eelarves on kõvasti nn tulemusreservi raha. Küllap see raha kunagi tuleb, aga praegu ta näib sellise laskmata karu naha jagamisena. Kevadel juba panite seda tulemusreservi raha teadus- ja arendustegevuse kuludesse, aga suvel pääses karu minema, jäi maha laskmata. Selgus, et sinna seda tulemusreservi raha panna ei saa. Suunasite selle balletikoolile. Aga teadus- ja arendustegevuse jaoks võtsite raha hoopis Keskkonnaministeeriumi eelarvest, ettevõtete ressursitõhususe meetmest. Ega te äkki keskkonnaministrile liiga teinud? Ja kas on ikka kindel, et seda tulemusraha saab kasutada balletikooli ehitamiseks? Äkki pääseb karu jälle ilma laskmata minema?

14:43 Rahandusminister Martin Helme
Suur tänu! Ma ütleks sissejuhatuseks niimoodi, et lugupeetud Aivar Sõerd, minu meelest saime me praegu kohutavalt suure komplimendi. Vaata, kuidas valitsus oskab rahasid sättida, et eelarvet klappima saada ja tulusid suurendada. Maru hästi töötame. Seda, kas me saame neid konkreetseid välisvahendeid kasutada muusika- ja balletikooli puhul, kontrollisime mitu korda üle, kaasa arvatud Euroopa Komisjonist. Me kõik ju teame, et tegelikult on üsna tavaline, et haridusvaldkonna ümberkorraldusteks on võimalik kasutada eurorahasid. Me ehitame eurorahaga ju igal aastal kümnete miljonite eest uusi koole. Selles midagi ebatavalist või eriskummalist ei ole. Ja mis puudutab keskkonnainvesteeringute vähenemist, siis vastab tõele, et jooksva, 2019. aasta eelarves on arvestatav summa, mis jääb kulutamata sellepärast, et välisvahendeid ei olnud võimalik ära kulutada. Ka see aitas meil eelarvet paremini tasakaalu saada. Ma olen päris kindel, et ükski valdkond, kellel välisvahendite kasutamine ei õnnestu nii suures mahus, nagu nad tahaksid, ei ole selle üle õnnelik, aga selline on elu.

14:44 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Urmas Kruuse, palun!

14:44 Urmas Kruuse
Aitäh! Austatud istungi juhataja! Auväärt minister! Ma oma arust kuulasin väga tähelepanelikult, aga ei kuulnud kordagi teie ettekandes sõnu "maaelu" ja "põllumajandus". Nii teie minister kui ka teie erakond kuulutasid terve suve, et põllumajandus ja maaelu on teile olulised. Üleminekutoetused makstakse välja täismahus. Ja kui maaeluminister Järvik ühel hetkel avastas, et seda raha sellisel määral ei ole, siis viitas ta kurjadele Rahandusministeeriumi ametnikele. Teine üllatus oli minu jaoks see, et olles lugenud Lõuna-Eesti kõige liiklusohtlikumast ristmikust, Tartu Lõunakeskuse ringist, ei näe ma sellega seotud rida investeeringutes. Austatud minister, kas te suudaksite vastata, miks need kaks probleemi on jäetud lahendamata?

14:45 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Jah, kuulasite hästi ja kuulsite õigesti. Minu ettekandes ei olnud maaelust juttu, aga ma vastan hea meelega. On tõsi, et meie erakond on alati rõhutanud seda, et oleme Euroopa Liidu eelarveprotsessis põllumajandustoetuste osas Euroopa kõige tagumine, kõige vähem toetatud riik ja et Eesti peaks selle leevenduseks antud *top-up*'e kasutama. Aga tõsi on ka see, et *top-up*'ide kasutamine on võimalik kuni järgmise aastani, siis lõpeb eelarveperiood ära ja edasi ei ole sellist meedet isegi ette nähtud. Vaatame, mida toob järgmine eelarveperiood. See summa oleks järgmisel aastal olnud 15 miljonit, täpsemalt öeldes 15,3 miljonit. Kui meil kevadel RES-i tegemine oli – kõik valitsuse liikmed olid ametis olnud, ma ei tea, kolm nädalat –, oli teatav segadus selle üle, et kas *top-up* on RES-i plaanitud või ei ole. Alles sügisel eelarve tegemise ajal selgus, et ei, 2020. aastaks ei ole *top-up*'i rea peal sentigi raha. Ja seda raha me siis üritasime sinna leida olukorras, kus meil oli septembrikuu jooksul vaja 2020. aasta eelarves niigi umbes 100 miljoni euro ulatuses kokkuhoiukohti leida ja umbes 50 miljoni euro ulatuses oli meil tegelikult vaja kokkuhoiukohti leida veelgi, et teha ära needsamad palgatõusud ja pensionitõusud. Väga keeruline oli sinna midagigi leida. Aga meie jaoks, kõigi koalitsioonierakondade jaoks oli oluline, et me sinna kas või mingigi osa sellest summast saaksime panna, ja sellest 15 miljonist suutsime sinna panna 5 miljonit. Me ise ei ole loomulikult sellega rahul, aga me teame ka seda, et

jooksvalt on võimalik, eelkõige Maaelu Edendamise Sihtasutuse kaudu, sarnaseid – mitte päris samasuguseid, aga sarnaseid – toetusmeetmeid põllumajandusse suunata, ja tänaseks päevaks on maaeluminister Järvik leidnud veel umbes 6 miljoni jagu lisaraha, mida eelarveprotsessis ei suudetud sinna panna. Me töötame iga päev selle nimel, et ka see lubadus oleks täidetud.
Nüüd, mis puudutab Tartu ringliiklusega ristmikku, siis pean tunnistama, et ma ei ole selle valdkonna detailidega nii hästi kursis, aga vastab tõele see, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil lükkus edasi terve rida suuremaid maantee-ehitusprojekte. Täiesti erinevatel põhjustel, küll oli seal vaidlusi maaomanikega ja oli hankevaidlusi. Ma olen aru saanud, et osas kohtades ei ole suudetud kohalike omavalitsustega mingites detailides kokkuleppele jõuda. Ja ma olen aru saanud, et Tartu ringliiklusega ristmik on üks neid ohvreid. Aga mis see täpne põhjus on, sellele jään ma vastuse võlgu.

14:48 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Toomas Kivimägi, palun!

14:48 Toomas Kivimägi
Aitäh, härra juhataja! Väga lugupeetud minister! Eelarve miinus on valitsemise kuldajal – ma pean silmas väga head maksulaekumist ja väga väikest inflatsiooni – viisakalt väljendudes patt, aga minu silmis oleks see oluliselt väiksem, kui miinus oleks tekkinud lisainvesteeringute tõttu. Paraku kinnitab meie ees olev eelarve vastupidist: tegelikult kaetakse populistlikke valimislubadusi just nimelt investeeringute arvel. Üheks kannatajaks on ka Via Baltica. Kui veel 30. mail Vabariigi Valitsuse heakskiidetud eelarvestrateegias oli aastaks 2020 Via Balticale ette nähtud 24 miljonit eurot, siis täna laual olevas eelnõus on sellel real ümmargune null. Selle põhjuseks ei saa olla nn tekkepõhine eelarve, kuna see oli ju tegelikult teada ka 30. mail, kui eelarvestrateegia heaks kiideti. Mis läks valesti või kuhu kadus raha, praegusel juhul Via Balticale mõeldud 24 miljonit eurot?

14:49 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Via Baltica haakub ilmselt sama jutuga, mida ma enne rääkisin. Ma ei ole kursis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tee-ehituse hangete ja protseduuridega, aga seda on valitsuses korduvalt räägitud, et terve hulk erinevaid tee-ehitusprojekte lihtsalt venib. Sel on erinevaid põhjuseid ja ma ei hakka siin teesklema, et olen täpselt võimeline kokku viima iga projekti ja need põhjused. Aga mis puudutab investeeringuid, siis see jutt, mida kallis opositsioon levitab, et meil enam üldse ei investeerita, on müüt. See ei vasta tõele. Ma muidugi saan aru, et te tegite minuga nalja, kui ütlesite, et on majanduse kuldaeg. Majanduse kuldaeg oli ikkagi enne 2016. aastat, kui võimul oli Reformierakond, aga investeeringute juurde jõuame. Eesti riik investeerib aastas keskmiselt üle miljardi euro. Üle miljardi euro! See hõlmab nii kohalikke omavalitsusi, keskvalitsust kui ka erinevaid sotsiaalkindlustusfonde. See on Euroopa kõige kõrgem tase. Kui meil juhtub, et mingid konkreetsed objektid või projektid lükkuvad edasi – aga mõned projektid me ka jätame ära, sest need tunduvad natuke liiga pompoossed või laristavad –, siis räägime summadest 7 miljonit, 15 miljonit, 20 miljonit. Eelarve mõistes on need olulised summad – iga inimene saab aru, et paarkümmend miljonit eurot on suur raha –, aga avaliku sektori üldise investeeringute mahuga võrreldes on need mõnikümmend miljonit eurot, mille ulatuses me investeeringuid kas ära jätame või edasi lükkame või nad *force majeure*'i tõttu ise edasi lükkuvad, täielik köömes. Kindlasti ei kärbi me eelarvet tuleviku arvel.

14:51 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Andres Sutt, palun!

14:51 Andres Sutt
Aitäh! Hea minister! Lugesin ja tutvusin põhjalikult 443 leheküljel oleva 2020. aasta eelarvega. Infot on tõesti väga palju, aga oluline on esitamata. Hästi detailides on räägitud tuhandetest ja suht-koht üldiselt on räägitud miljonitest või sadadest miljonitest. Ma arvan, et see, mida Toomas Kivimägi just küsis, seesama investeeringute näide – me justkui loeme sama dokumenti, aga jõuame täiesti erinevatele järeldustele. Minu meelest on meil eelarve läbipaistvusega päris suur probleem. Kui mina vaatan investeeringuid, siis aastal 2020 on neid *ca* 900 miljonit, aastal 2023 aga 600 miljonit. See on ju selge vähenemine! Keskmiselt võivad need ju kuskil olla, aga koondina mitte. Aga minu küsimus on kulude

kohta. Kuidas me saame olla kindlad, et kulud taas kord ei üllata, kui majandustsükli tipufaasis läksid kulud lihtsalt käest ära ja eelarve kulupositsioon kasvas?

14:53 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Ma ei saa jätta kommenteerimata seda investeeringute osa. Ma ei ole kindel, kumba numbrit te vaatasite – kas keskvalitsuse või kogu avaliku sektori oma. Selge on see, et praeguses eelarves ei kajastu Euroopa Liidu uue, 2021. aastast algava perioodi eelarvevahendite maht. See raha on meil RES-i kaasatud mingisuguse prognoosiga, aga praegu ei ole seda ju kuidagi võimalik n-ö konkreetseteks investeeringuteks või teiseks-kolmandaks-neljandaks asjaks ära planeerida. Nii et see moonutab seda pilti, eks ole.
Nüüd, ma olen täiesti nõus – mul ei ole meelest läinud, kuidas ma ise veel aasta tagasi istusin täpselt samas positsioonis ja tegin samamoodi kriitikat eelarve läbipaistvuse kohta –, et eelarve läbipaistvus ei ole selline, nagu ta olema peaks. Ja ma võin teile rahulikult öelda, et ka ministrid ei ole sellega rahul. Nii et siin on arenguruumi kõvasti ja te leiate minus selle parandamisel kindlasti partneri.
Mis puudutab kulude kappama minekut, siis ka sellel, miks meil praegu on vaja struktuursest miinusest välja tulla – ärme unustame, et meie eelarve on nominaalselt ikkagi tasakaalus ja järgmisel aastal juba plussis –, on põhjused. Põhjused on tegelikult natukene kaugemal ja 2018. aasta eelarveprognoos ja majandusprognoos olid oluliselt optimistlikumad kui see, mis lõpuks välja tuli. Järsk majanduse jahtumine ja maksulaekumiste ärakukkumine 2018. aasta lõpus üllatas kõiki, mitte ainult Rahandusministeeriumi, vaid ka Eesti Panka ja sedasama eelarvenõukogu. Sellest on meil selle aasta jooksul palju räägitud, et kes kus mida maha magas või kuidas see võimalik on, aga mis veelgi tähtsam, kuidas seda edaspidi vältida. Lisaksin veel seda, et ega Eesti pole ainus riik, kus halb üllatus ilmnes. Aga kuidas me seda väldime, et tulevikus kulud niimoodi ülekäte ei läheks? Vastus on väga lihtne: Eestil on rahandusminister, kes sellest hoolib.

14:55 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ivari Padar, palun!

14:55 Ivari Padar

Lugupeetud härra minister! Kui me siin esialgse pilguga maaelu ja regionaalpoliitika pealt kokkuhoitud kulud kokku loeme, siis vähemalt 65 miljoni euro eest saame neid vähendatud kulutusi küll. Meil oli siin juttu ka *top-up*'ist, mille puhul ma ei saanudki lõpuni aru, kuidas see koomiline situatsioon tekkis, et minister käib suvi läbi mööda põldusid ja lautasid ja räägib, et *top-up* on olemas, ja siis augustikuu lõpus tuleb välja, et hiired viisid selle ära. See on üks asi. Teine asi on see, et te ütlete, et selle taastamiseks on maaeluminister juba leidnud võimalusi 6,1 miljoni ulatuses. Kas see võimalik 6,1 miljonit koosneb Maaeluministeeriumi eelarve raamest leitud võimalustest? Kas te oskate neid uusi perspektiive natuke rohkem avada?

14:56 Rahandusminister Martin Helme

Jaa, võib-olla viisid hiired ära, oravaid ei saa süüdistada. Vastab tõele, et RES-i arutelult läks maaeluminister ära arusaamisega, et *top-up*'i raha on olemas, aga tegelikult ei olnud. Nii lihtne see ongi. Valitsus oli värskelt ametisse saanud, RES-i protsess oli uus, kuskil toimus mingi möödarääkimine. Ega sellel teemal seal pikalt ei peatutud. Ma ei oska kommenteerida seda üldnumbrit 63 või 65 miljonit, mis siin välja käidi. Ma esimese hooga pakun, et see on seotud maaelu arengukava, erinevate välisvahendite programmide lõppema hakkamisega, aga ma igaks juhuks ei väida, et see nii on.
Mis puudutab seda lisaraha, millest jutt käib, siis see on võimalik suunata sinna Maaelu Edendamise Sihtasutuse kaudu. Ma ei ole sellesse projekti või programmi nii süvitsi sisse läinud, sest see on värske ja ma ei ole jõudnud Mart Järvikuga sel teemal rääkida. Aga mina saan aru niimoodi, et finantseerimistehingute kaudu on sellise summa ulatuses võimalik maaelutegevusi toetada, mis jah, tõsi, ei ole päris sama asi kui *top-up*, küll aga on tegemist lisavahendite suunamisega maaellu. Jälle, ma nii detailselt ei oska vastata, mis mehhanismiga ta plaanib seda teha, aga see, et need vahendid tal olemas on – seda ta mulle kinnitas.

14:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Riina Sikkut, palun!

14:58 Riina Sikkut
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Ma jõuan ka lõpuks maaelu väljasuretamiseni, aga hakkan pihta sellest, et need sõnad ja summad, mis eelarves on, ei lähe või ei käi kuidagi kokku. Sidusa ühiskonna prioriteedi all on valitsuse esimene punkt pensioni teise samba reform. Ma ei saa aru, kuidas see eesmärgini viib. Teadmistepõhise majanduse all on alkoholi- ja tubakaaktsiisi langetamine. Milline on seal see teadmine? Ja samamoodi, üllatus-üllatus, on teadmistepõhise majanduse alla paigutatud Eesti põllumajandus- ja toidutootjatele suunatud *top-up* nende konkurentsitingimuste parandamiseks. Aga kuidas parandab *top-up*'i vähendamine 10 miljoni võrra Eesti põllumajandus- ja toidutootjate konkurentsitingimusi? Ja niimoodi võib edasi minna. Minu lemmik on leheküljel 78, kus haridusvaldkonna kõige olulisema mõõdikuna tuuakse välja õpetajate keskmise palga suhe riigi keskmisesse palka ...

14:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Palun küsimus!

14:59 Riina Sikkut
... see on 120%, aga joonealune märkus ütleb, et suudetakse hoida taset 88%. Küsimus. Urmas Kruuse küsimusele vastates te ütlesite, et no oli vaja maaelu arvel kärpida, meil oli vaja leida raha palgatõusu ja pensionide jaoks.

14:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Austatud kolleegid! Ühe küsimuse esitamiseks on kodukorra järgi aega üks minut. (Riina Sikkut räägib vahele.) Kulunud on poolteist minutit, aga te ei ole jõudnud veel küsimuse sõnastamisenigi. Sõnastage palun oma küsimus! Mul on headele kolleegidele palve: püüame kinni pidada ühe minuti reeglist! Palun!

14:59 Riina Sikkut
Jah. Nii, küsimus on väga konkreetne: kuidas viib maaelu väljasuretamine lähemale valitsuse prioriteetidele?

14:59 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh, lugupeetud Riina Sikkut! Kõned on lõpus ja teise lugemise ajal saab igaüks kõnet pidada. Teise samba puhul on oluline ära märkida, et teise pensionisamba reform ei ole veel menetlusse võetud. Selle reformi mõju maksulaekumistele või üldse majandusele või ka sissetulekutele ei kajastu praeguses eelarves. Tõenäoliselt on esimene suurem dokument, rahadokument, milles me seda kajastame, järgmise aasta RES.
Mulle on alati jäänud veidi arusaamatuks, miks või kuidas suudab Sotsiaaldemokraatlik Erakond aktsiisilangetuse ja sellele järgnenud parema maksulaekumise kokku viia teadus- ja arendustegevuse rahastusega. Aga kui te seda teha tahate, siis see ei ole ka halb, sest vastab tõele, et meie aktsiisilangetuse tulemusena hakkasid maksud paremini laekuma. Need ei ole küll üks ühele samad summad ja neid ei ole mõtet omavahel paari panna, aga fakt on see, et maksud on hakanud paremini laekuma. Sel aastal või, vabandust, ütleme siis nii, et selle eelarvega järgmisel aastal teadus- ja arendustegevuse rahastus suureneb. Suureneb väga suures ulatuses ja kasvab 0,71%-lt käesoleval aastal 0,74%-le järgmisel aastal. Kui ma õigesti mäletan, siis 2018. aastal oli teadus- ja arendustegevuse rahastus alla 0,7%. Kui ma õigesti mäletan – ma praegu peast räägin –, siis äkki oli see 0,68% või kuskil sealkandis. Nii et teadus- ja arendustegevuse rahastus suureneb.
Õpetajate palk suureneb. Kas see suurenemine on nii suur, kui me tahtsime? Ei ole. See ei vii meid lähemale eesmärgile, milleks on 120% keskmisest palgast, küll aga aitab meid selles, et õpetajate palk võrreldes teiste palkadega ei väheneks. See peab sammu selle palgatõusuga, mis üleüldiselt turul on. Nii või teisiti tegime me ära suure pingutuse, sest tuletame meelde, et kui me selle aasta kevadel RES-i arutelult väljusime, oli täiesti ühene seisukoht, et palgatõusu avalikus sektoris järgmisel aastal ei ole võimalik teha. Eelarve läbirääkimiste käigus ... (Riina Sikkut kommenteerib saalist.) No ei teinud, loomulikult mitte. Eelarve läbirääkimiste käigus on meil aga õnnestunud leida piisavalt lisavahendeid, et

olulistes, prioriteetsetes, kriitilistes valdkondades väike palgatõus siiski tuleks, et pidada sammu üleüldise palgatõusuga Eestis. Ei ole võimalik öelda, et see tuleb ühe, teise või kolmanda arvel. See ei vasta tõele. Sest ma veel kord ütlen: kevadel ei olnud *top-up*'i rea peal üldse ühtegi senti. Ka sinna suutsime eelarve läbirääkimiste käigus lisaraha juurde suunata.

15:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Heljo Pikhof, palun!

15:02 Heljo Pikhof
Aitäh! Austatud minister! Täna elab ligi 50% pensionäridest suhtelises vaesuses. Teie ministeeriumi andmed näitavad, et järgmisel aastal on suhtelise vaesuse määr 607 eurot, samas keskmine vanaduspension on 528 eurot. Nüüd, kui me räägime sellest arvust, 45 eurost, mille võrra pension n-ö keskmisel pensionäril suureneb, siis sellest 38 eurot on saadud indekseerimise teel suuresti tänu Ukraina tööjõule, mille vastu te väga ägedalt võitlete, ja nende töötasult laekunud sotsiaalmaksule. Olete enne valimisi lubanud, et kasvatate järgmise nelja aasta jooksul keskmise pensioni kahekordseks, ligikaudu 800 euroni. Sel aastal suurendasite seda erakorraliselt 7 eurot. Nelja aasta jooksul on vaja seda suurendada ligi 200 eurot. Kust te selle raha võtate?

15:03 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Aga ma ju ütlesin oma sissejuhatavas sõnavõtus, et see raha tuleb Eesti majanduskasvust. Meie peamine eesmärk peab olema see, et Eesti majandus kiiresti kasvaks, oleks konkurentsivõimeline, ja et see kasv tooks kaasa ka palgakasvu, sest pension suureneb ju palgakasvuga seotult. Nii lihtne see ongi.

15:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Maris Lauri, palun!

15:04 Maris Lauri
Aitäh! Lugupeetud istungi juhataja! Härra minister! Minu küsimus lähtub lootusest, et te olete lugenud riigieelarve seadust ja olete sellega kursis. Ma tahaksin teada, kas te olete valmis seda seadust ka täitma. Milles asi? Seadus nimelt nõuab, et valitsus – rahandusministrina te vastutate just nimelt selle teema eest – vastab eelarvenõukogu ettepanekutele avalikult ja teeb seda kahe nädala jooksul. Seni ei ole te seda teinud. Kas te kavatsete seadust täita ja kui kavatsete, siis millal?

15:04 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Ma ei tea, kuidas see avalikult vastamine käib. Ma olen mitu intervjuud andnud, ka see on avalik vastamine. Ma saan aru, et nad ootavad minult kirja, aga pean ausalt tunnistama, et minuni ei ole see kiri jõudnud ja ma ei ole alla kirjutanud. Aga aitäh tähelepanu juhtimise eest, ajame asja korda!

15:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Heiki Kranich, palun!

15:05 Heiki Kranich
Aitäh! Lugupeetud minister! Mind teeb eelarve puhul natuke murelikuks CO_2-ga seotud teema. Lisas 4, mille pealkiri on "Välistoetused fondide lõikes ja CO_2 kvoot", on toodud, et CO_2-st laekub 7,1 miljonit. Keskkonnaministeeriumi alajaotuses on kirjas, et CO_2 kvoodi müügist laekub 173,5 miljonit ja lennundusest veel 85 000. Millest tuleb eelarves selline lahknemine ja kus on see terviklikult kajastatud? Lisaks teeb mind murelikuks see, et ainult 50% otseselt kliimaga seotud n-ö tulust läheb kliimapoliitika eesmärkide täitmiseks ja ülejäänu läheb mujale ning et kusagilt ei ole võimalik näha CO_2 kvoodi müügist saadud tulu jagunemist eri ministeeriumide vahel ja seda, missuguseid projekte selle rahaga finantseeritakse. Äkki te valgustaksite mind?

15:06 Rahandusminister Martin Helme

Jaa, CO_2 tulu või CO_2 hind teeb meid kõiki murelikuks. Üks põhjus, miks meil Ida-Virumaal ja Narva elektrijaamades on nii keeruline seis, on CO_2 hinna kiire kasv. CO_2 hinna kiire kasv on kahe teraga mõõk. Ühest küljest tähendab see elektritootmise kallinemist ühe sisendi hinna tõttu. See on väga oluline sisendi hind, moodustades elektri hinnast praegu umbes veerandi. Aga teisest küljest, kuna seda kvooti omab riik ja riik ülejäävat kvooti ka müüb, on see riigile tulu. Ja nende 7 miljoni ja 140 miljoni vahe on selles, et 7 miljonit on lisanduv raha, mis on tekkinud seoses CO_2 hinna kasvuga, 140 miljonit on aga kogusumma.
Nüüd, mis puudutab tulu 50%-list jagunemist, siis see on Euroopa reegel, mille järgi vähemalt pool sellest rahast peab meil minema roheinvesteeringuteks. Tegelik number on muidugi suurem, sest roheinvesteeringud hõlmavad väga laia spektrit asju. Aga ma ei ole kindel, et selle lahtikirjutamine peab olema tehtud eelarve teksti sees. Riigikogu liikmel on alati võimalik saata keskkonnaministrile kirjalik küsimus, ta kindlasti täpsustab seda.

15:07 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jevgeni Ossinovski, palun!

15:07 Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Lugupeetud minister! Vastuses Riina Sikkutile te kuidagi kaude ütlesite, et haridus- ja teaduskulusid kaetakse paremast alkoholiaktsiisi laekumisest. Minule teadaolevalt näitab selle eelarve aluseks olev majandusprognoos seda, et järgmisel aastal laekub alkoholiaktsiisi 3 miljonit eurot vähem kui eelmisel aastal: 232 miljonit eelmisel aastal ja 229 miljonit järgmisel aastal. Seda te saate kommenteerida. Küsimus puudutab ka maaelu suretamist ja õpetajate palkasid. Te olete tagasi minemas Aaviksoo-aegsesse korraldusse. Ma saan aru, et palgaraha antakse juurde 2,5%, aga õpetajate puhul nõutakse rohkem kui 5%-list miinimumpalga tõusu. See paneb tegelikult raskemasse seisu just väiksemad kohalikud omavalitsused, kus on väiksemad koolid ja kes on seda 20% kasutanud selleks, et hoida klasse väiksemana, hoida lahti väiksemaid kodulähedasi koole. Miks te maaelu sedasi kägistate?

15:09 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Vaat, kui huvitav, et me kuuleme täiesti erinevalt seda, mida üks inimene räägib. Ma enda meelest ütlesin väga selgelt, et alkoholiraha seote teie, mitte mina. Kui te tahate, siis võime ju sellest laekumisest rääkida. Minul olevad numbrid räägivad, et laekub peaaegu täpselt sama summa, mina näen 227,1 miljonit sellel aastal ja 228,9 miljonit järgmisel aastal. 2018. aastat ei ole mul ees. Siinkohal tuleks võib-olla tõesti üle korrata, et kuni juulikuuni oli alkoholiaktsiisi laekumine eelarve prognoosist maas. Esimesel poolaastal oli alkoholiaktsiisi laekumine eelarve prognoosist maas. Kuid pärast alkoholiaktsiisi langetamist on alkoholiaktsiisi laekumine ületanud kõikidel kuudel eelarve prognoosi. Ja seda nüüd juba veerandi võrra väiksema määra puhul. Ega see, mis eelarvesse kirja saab, ei tähenda veel, et see ka laekub, eks ole?
Mis puudutab väikekoolide sulgemist, siis ma saan aru, et sotsiaaldemokraadid on leppinud täna kokku, et mind tuleb maaelu väljasuretamisega letti võtta. Noh, okei. Ma küll arvan, et selle nurga alt ei ole päriselt võimalik siin tulemust saavutada, aga jah. Ma isegi ei proovi sellele vastata.

15:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, härra minister! Proovige ikka vastata. Signe Kivi, palun!

15:10 Signe Kivi
Aitäh, austatud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud minister! Oma sissejuhatavas sõnavõtus rõhutasite, et valitsus eelistab investeeringuid, mis tagavad ühiskonna heaolu kasvu, kui ma teid õigesti tsiteerisin. Minu küsimus johtubki sellest. Millised investeeringud 2020. aasta eelarves toetavad teie arvates tuleviku majanduskasvu? Paluks konkreetseid näiteid! Aga teine küsimus. Kuna teie tegemisi on võrreldud Heraklese omadega ja te tõite selle võrdluse ka ise Riigikogu saali, siis valgustage meid. Mida tegi Herakles peale selle, et tappis oma naise ja kolm poega?

15:11 Rahandusminister Martin Helme

Jah, ja lõpuks suri väga piinarikast surma. On ju nii? Aitäh küsimuse eest! No kui te tahate investeeringute kohta küsida, siis ma arvan, et ma siin miljardit võib-olla lahti ei löö, aga investeeringud haridusse on kahtlemata need, mis aitavad kaasa Eesti majanduse arengule. Ka teadusrahastuse suurendamine on investeering ja koolide ehitamine on investeering. Koole – lisaks sellelesamale kaunite kunstide koolile – ehitatakse meil ju ka mujal Eestis, maapiirkondades, muide. Nii et ma tooksin eraldi välja investeeringud haridusvõrku.

15:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Urve Tiidus, palun!

15:12 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Ega meil poleks siin eelarvest pikalt rääkida midagi, kui Eestis ei oleks tublisid ettevõtjaid, tööandjaid ja töövõtjaid. Mul jäi teie kõnest meelde selline lause, et peame suurendama ettevõtete konkurentsivõimet. Ma küsin sellise lihtsa küsimuse: millised eelarveread seda soovi toetavad?

15:12 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Neid eelarveridasid – või tänasel päeval, kui meil on tegevuspõhine eelarve, peaks neid nimetama pigem eelarve programmideks – on eelkõige Haridus- ja Teadusministeeriumi valdkonnas ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valdkonnas. Nii selles harus, mida juhib Taavi Aas, kui ka selles harus, mida juhib Kert Kingo. Ja neid meetmeid on tõesti väga palju, väga erinevaid. Siin on toetussummad *start-up*'idele ja eksporditoetused ja mis kõik veel, muu hulgas näiteks Dubai Expol osalemine. Ma arvan, et need kõik lähevad kindlasti selle all arvesse.

15:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Helmen Kütt, palun!

15:13 Helmen Kütt
Tänan, austatud eesistuja! Härra rahandusminister! Kui te juunis parlamendis alkoholiaktsiisi alandamise läbi surusite, siis põhjendasite seda sooviga tuua Eestisse tagasi alkoholiaktsiisina Lätti rännanud miljonid või isegi sajad miljonid eurod ja lubasite taastada põhjapiiril kokkutõmbunud alkoholikaubanduse. Augustis avaldasite tõesti valjuhäälset rõõmu alkoholiaktsiisi laekumise tohutu kasvu üle, aga eelarves ja eelnõus me näeme, et 2019. aastaks prognoositakse alkoholiaktsiisi laekumist 227,1 miljonit eurot ning 2020. aastaks 228,9 miljonit eurot. Teatavasti laekus 2017. aastal alkoholiaktsiisi 229 miljonit, seega ei jõuta 2020. aastaks isegi mitte 2017. aasta tasemeni. Sotsiaalne mõõde on teie meelest ilmselt see, et rohkem juuakse – ja seda peabki tegema, tundub selle eelarve põhjal, sest selleks, et seda summat odavama aktsiisiga koguda, tuleb rohkem juua, eks ole. Aga milline on fiskaalpoliitiline mõõde? Praegu see mõõde välja ei paista.

15:14 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Ma ei mäleta täpselt, kui palju Riigikogu liikmeid alkoholiaktsiisi alandamise poolt hääletas, aga minu meelest oli nende arv üle 70. Ma pean keeruliseks kirjeldada seda läbisurumisena, minu meelest oli see valdava osa Riigikogu liikmete palav soov. Nüüd, minu meelest ei ole aus võrrelda 2017. aasta laekumisi ja rääkida 2018. aasta eelarve n-ö prognoosist. Me teame ju, et 2018. aastal tõstetud alkoholiaktsiis ei hakanud laekuma nii, nagu pidi. Selle tõttu me ju pidimegi alkoholiaktsiisi langetama, need numbrid ei olnud adekvaatsed. 2017. aasta taseme juures võis ju eelarvelaekumine veel kuidagi kokku tulla, aga 2018. aasta laekumine kokku ei tulnud. Kogu aeg kahandati seda numbrit, mis tegelikult saadi, võrreldes sellega, mis eelarvesse kirja pandi. Järelikult oli aktsiisi vaja langetada, et reaalsus ja eelarve prognoos omavahel kuidagi sobituks.
Ma muidugi kategooriliselt ei nõustu väitega, et see, et Eesti inimesed ostavad Eestist rohkem alkoholi, tähendab, et nad ka tarbivad rohkem alkoholi. See lihtsalt ei vasta tõele. Eesti inimeste alkoholitarbimine ei ole kuigivõrd muutunud võrreldes sellega, milline see oli aktsiisilangetuse eel, aga ostud on kolinud Eestisse. Lisaks sellele, nii nagu te ka ise tähelepanu juhtisite, on Soome turistid tulnud tagasi ja neid on arvestataval hulgal. Me oleme võrreldes eelmiste aastatega näinud kasvu nii juulis,

augustis kui ka septembris ehk et kõik need eesmärgid, mida me selle maksumäära muudatusega soovisime saavutada, on tegelikult täidetud. Nii et minu meelest hästi tehtud.

15:16 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Signe Riisalo, palun!

15:16 Signe Riisalo
Aitäh, hea juhataja! Härra minister! Teen korraks tagasivaate eelmise küsimuse juurde. Panna alkoholihinna arvele kogu turismi liikumine, suurenemine-vähenemine, Soome poole pealt või kuskilt mujalt ei ole päris korrektne. Ju seal on mõned muud mõjutegurid ka. Aga tulles sotsiaalvaldkonna juurde, siis üleriigiliselt tõepoolest välisvahendeid arenguhüppe tekitamiseks kasutatakse. Väga positiivne! Sotsiaalvaldkonnas seevastu on teada, et neid vahendeid ei rakendata mitte ainult arenguhüppe, arendustegevuste jaoks, vaid ka riigi olemuslike ülesannete jaoks. Minu küsimus on seotud sellega, et ma ei näe riigieelarves välisvahendite vähenemist, näiteks sotsiaalhoolekande programmi puhul tuleb enam kui veerand rahastusest Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest. Kuidas me loome siis sidusat ühiskonda ja heaolu vähem võimekatele?

15:17 Rahandusminister Martin Helme
Ma tuleks kõigepealt selle Soome juurde. Loomulikult ei ole ainult üks asi määrav. Elu on natuke liiga keeruline selle jaoks, et üks lihtne asi kõike muudaks. Loomulikult võib olla ka mingeid teisi põhjuseid, aga sellele, ma arvan, on raske vastu vaielda, et aktsiisilangetusel on oma mõju.
Sotsiaalse sidususe kohta ma ütleks võib-olla veidi laiemalt, kui siin ühe või teise eelarverea kallal olla, et minu hinnangul on Eestis praegu kõige laiema põhjaga valitsuskoalitsioon, mis üldse võimalik on. Seal on konservatiivid, seal on liberaalne erakond, seal on rahvuslasi, seal on erakond, kes Eestis venekeelsete inimeste hääli saab, tasakaalustatud on nii maapiirkondade kui ka linnapiirkondade esindajad. Meil on selles mõttes väga hästi balansseeritud valitsus. Ja see valitsus – vähemalt mina küll tunnen ja näen seda, loomulikult saan ma olla ainult subjektiivne – läheneb regionaalpoliitikale hoopis teise tunnetusega kui see, mida ma varasemalt opositsioonis istudes võisin näha ja kogeda.
Ärme unustame ka seda, et Eestis on valdav enamik eelarvekulusid seadustega lukku löödud, meil on väga autopiloodi peal olev eelarve. Selle jaoks, et eelarve sees n-ö poliitilisi prioriteete kajastada, on manööverdamisruumi vähe. Selle jaoks ongi valitsus käivitanud riigieelarve revisjoni, mis töötab juba nii poliitilisel tasemel kui ka ametkondlikul tasemel, et vaadata muu hulgas üle need seadused, mis lukustavad või panevad meid raamidesse, aga ka et leida riigieelarves üles niisama raiskamine.
Mina olen küll üldiselt rahul sellega, mida me oleme suutnud eelarve sotsiaalsesse mõõtmesse juurde panna. Siia on lisaraha juurde pandud, n-ö pehmetesse väärtustesse on selgelt lisaraha juurde pandud. Ilu on ilmselt vaataja silmis, aga meie küll leiame, et sotsiaalsfäär on saanud raha juurde, näiteks Sotsiaalministeeriumi all töötavate sotsiaaltöötajate palga tõusuks. Me oleme ka pensionideks lisaraha juurde pannud, me oleme osale toetustele lisaraha juurde pannud, me oleme keelemajadele ehk integratsiooniks lisaraha juurde pannud. Need on kõik asjad, mis – ma saan aru, et opositsioon ei saa meid selle eest kiita – tegelikult on ju head asjad.

15:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jürgen Ligi, palun!

15:20 Jürgen Ligi
Aitäh! Härra Helme! Te ütlesite, et valitsus eraldab üle 70 miljoni euro idapiiri väljaehitamiseks. Paraku on järgmisel neljal aastal seda raha *à* 3 miljonit, mida on seitse korda vähem, kui eraldas Taavi Rõivase valitsus. Sellised andmed saadeti meile Siseministeeriumist. Kui ma riigieelarve kontrolli komisjonis teie isa käest küsisin, et kuidas te seda ikka ilma rahata teete, siis ta ärritus ja ütles, et me teemegi asju teistmoodi. Aga puänt oli selles, et tund aega varem olite teie öelnud rahanduskomisjonis täpselt samamoodi: me teemegi asju teistmoodi. Minu küsimus oli siis see, et kuidas te saavutate selle, et tasakaalustate eurorahaga, mille korral ju tulu ja kulu on tasakaalus ja mille hulk ka väheneb, eelarvet mitmel aastal järjest. Rääkige see filosoofia lahti. Ajal, kui kõik on rääkinud euroraha sõltuvuse vähendamisest, räägivad ministrid, kuidas nad sinna kulusid kandivad. Ja vähe sellest, järgmisel kolmel

aastal – peale järgmist eelarveaastat – on sajad miljonid kirjutatud lihtsalt eelarvetulude katteks, st tasakaalu katteks. Rääkige see filosoofia lahti. Kuidas te teete asju teistmoodi, ilma rahata ja ka rahaga, millel tegelikult kulu on juures?

15:21 Rahandusminister Martin Helme

No me teeme paremini, lihtsalt teeme paremini. Ma loen ette mõned numbrid. 2019. aastal ehk käesoleval aastal läks piiriehituseks 9,7 miljonit, 2020. aastal läheb 12,6 miljonit, 2021. aastal 14,5 miljonit, 2022. aastal 15,7 miljonit ja 2023. aastal 6 miljonit. Ja selleks ajaks peaks piir ka põhimõtteliselt valmis saama. See hõlmab endas tara ehitamist ja teenindustee tegemist kogu idapiiri ulatuses. Need on numbrid, mis on eelarves kirjas. Need mõned miljonid, millest räägiti, on eelmiste aastate numbrid. See piiriprojekt, mida meie teeme, on loodud nii, et tulevikus oleks võimalik seda n-ö täiendada või parendada. Alguses tuleb vähem kallis vaatlustehnika, aga hiljem on võimalik vaatlustehnikat juurde panna, nii et kui kunagi tahetakse teha piiri kallimaks, ilusamaks ja paremaks, siis on ka see võimalik. Nüüd, mis puudutab välisvahendite kasutamist, siis on mul kuidagi kergelt kummastav või hämmastav kuulata kriitikat, et praegune valitsus kasutab Eesti eelarve protsessis ja Eesti majanduse edendamisel välisvahendeid. Mis te arvate, kust me seda õppisime? Kes seda meile õpetanud on? Eks ikka varasemad valitsused. Seda on Eestis alati tehtud, seda on Eestis kogu aeg tehtud. Selles mõttes ei ole meie puhul mitte midagi ebatavalist või teistsugust. Võib-olla on erinevus selles, et võrreldes mõne varasema aastaga seisab meil tõesti lähiajal ees Euroopa Liidu eelarveperioodi lõpp ja järgmise eelarveperioodi algus, mis kahest varasemast kogemusest õppides on tõesti loonud olukorra, kus n-ö välisvahendite osakaal on kahe perioodi vahelistel aastatel vähenenud. Meie siiras soov on – anname ka endale aru, et see vähenemine on mingil määral paratamatu –, et see vähenemine oleks võimalikult väike ja võimalikult sujuv. Selle nimel töötatakse juba praegu nii poliitilisel kui ka ametkondlikul tasandil, et need projektid oleks valmis, et need projektid oleks kooskõlas selle poliitikaga, mida Euroopa Liidu eelarve ette näeb, ja Eestile antud riiklike soovitustega. Selle nimel me töötame.

Ja mis puudutab välisvahendite suurust, siis jah, suhtena SKP-sse järgmise perioodi välisvahendite suurus tõenäoliselt pisut väheneb. Summaarselt mitte. Summaarselt jääb see enam-vähem samaks. Me peame ka möönma seda, et ega Euroopa Liidu järgmises eelarveperioodis ei ole veel kokku lepitud. Äge vaidlus käib sellegi üle, mis on sihtmäär: kas see on üle 1% SKP-st või täpselt 1%? Ja seal on vaidlus ju doonorriikide ja saajate vahel Euroopa Liidu tasandil.

Lisaks sellele tuleb järgmistel aastatel, tegelikult tervel järgmisel kümnendil arvestada sellega, et Euroopa Liit plaanib ju päris mahukaid erifonde majanduse üleminekuks taastuvenergiale või eemaldumiseks fossiilenergiast. Eestil on põhjendatud lootus saada sellest fondist ka oma osa, sest meil on väga süsinikuintensiivne majandus. See aga ei kajastu eelarves üldse, seda osa ei ole praegu võimalik kuhugi rahaliselt planeerida, sest selles ei ole ju veel kokku lepitud. CO_2 kvoodi müügis ja isegi mitte CO_2 kvoodi hulgas, mis meil järgmisel kümnel aastal on, ei ole kokku lepitud, aga selge on see, et see ei kao meilt ära. Ja selge on see, et CO_2 hind pigem suureneb, mitte ei vähene. Ma saan aru opositsiooni soovist maalida seinale mingi tont või rääkida siin ja tekitada paanikat, et kohe-kohe kõik lõppeb, aga tegelikult see ju nii ei ole. Täie rahuga, täie kindlustundega võin ma öelda, et välisvahendite ärakukkumist ei toimu üleöö ega järsult. See toimub sujuvalt, me oleme selleks valmistunud. Meil on olemas mitme eelmise eelarveperioodi kogemus, kuidas kasutada eelarvevahendeid tõhusalt ja kiirelt. Nii et ma ei näe paanikaks põhjust.

15:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaak Juske, palun!

15:26 Jaak Juske

Lugupeetud eesistuja! Hea minister! On selge, et see eelnõu aitab kaasa väikeste maakoolide hääbumisele. Ja teatavasti on meil Eesti koolides – mitte ainult maal, vaid tegelikult ka linnades – üha süvenev õpetajate puudus. Eelmised valitsused on väga jõuliselt aastas 100 euro võrra õpetajate palka tõstnud, nii et õpetajate alampalk jõudis peaaegu järele meie riigi keskmisele palgale. Seevastu teie valitsus, milles mitmed valitsusparteid on lubanud tõsta õpetajate alampalga 120%-ni riigi keskmisest,

on küll suutnud väikese õpetajate palga tõusu eelarvesse sisse kirjutada, aga on selge, et keskmine palk põrutab eest ära. Täna on õpetajate alampalk kõigest 88% riigi keskmisest palgast. Miks aitab teie valitsus kaasa väikeste maakoolide väljasuretamisele ja õpetajate põua süvenemisele?

15:27 Rahandusminister Martin Helme

Ma ausalt tahaks teada, millel põhineb see *statement* või väide, et on selge, et meie poliitika paneb maakoole kinni või aitab nende hääbumisele kaasa. Ma julgeks väita, et maakoolide sulgemise kõige peamisem põhjus on meil demograafiline, mitte palgapoliitiline. Tean isiklikult mitmeid Tallinna koolide direktoreid, kes on täpselt samamoodi väga suures hädas õpetajate leidmisega, ja siin on omad põhjused. Palk ei ole neist, muide, peamine. Nii et selles mõttes lükkan ma niisugused väited tagasi, mina ei ole nendega nõus. Hariduspoliitilised vaidlused on loomulikult alati kirglikud vaidlused ja siin, ma arvan, me nendesse minna ei saa. Aga mis puudutab palka, siis minu meelest toimub selle alampalga jutuga seoses ikkagi teatav ebasiiras manipulatsioon, sest me teame, et keskmise õpetaja töötasu protsent on oluliselt parem kui alampalga protsent, mida teie mulle siin kogu aeg ette toote. Teatud paindlikkus on õpetajate töötasu maksmisel ka kohalikel omavalitsustel ja koolijuhtidel. Nii et tegelikult ei ole siin sugugi lugu niimoodi, et õpetajad saavad 88% keskmisest palgast. See lihtsalt ei vasta tõele.

15:28 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Valdo Randpere, palun!

15:28 Valdo Randpere

Aitäh! Hea Martin, ma kuulasin su ettekannet ja su varasemaid vastuseid küsimustele ja ma pean konstateerima, et isegi Herakles ei suuda seitset eurot sajaks euroks rääkida. Aga ma ei taha, et sa vastaks mulle, kuhu jäi erakorraline pensionitõus, või et sa inkrimineeriks endale midagi. Ma tahan, et sa annaks hinnangu sellele, kas Keskerakond valetas valimistele minnes teadlikult, lubades 100 eurot erakorralist pensionitõusu, või valetas rumalusest. Minu jaoks on mõlemad võimalused avatud, sest ma näen, et viimase kolme aastaga on eelarve tegelikult 1 miljardiga miinusesse aetud. Aga sinul, kes sa oled värske rahandusminister, esimest aastat selle koha peal, on võimalus olla täiesti objektiivne asjade suhtes, mis toimusid aasta tagasi. Anna oma hinnang!

15:29 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh suurepärase küsimuse eest! Mina ei võta endale õigust ega julgust kommenteerida kellegi hingeelu ja seda, mida tehakse teadlikult või mitteteadlikult. Ma võin anda oma hinnangu 2018. või ka 2019. aasta eelarvele, soovitades inimestel Riigikogu stenogramme ja hääletusi lugeda. Sealt see hinnang tuleb. Nii et see on eelmiste valitsuste poliitika ja eelmiste valitsuste eelarve, millele ma omal ajal olen Riigikogu opositsiooni liikmena hinnangu andnud. Aga täna on uus valitsus, uus koalitsioon uute põhimõtetega ja ta alustab sealt, kus eelmised lõpetasid. Ja vastab tõele, et eelmised lõpetasid miinuses. Ma ei anna sellele muud hinnangut kui see, mis ma juba olen öelnud. Aga selle miinusega me tegeleme. Käesolev eelarve on nominaalses tasakaalus, aga struktuurses miinuses, nagu ma ütlesin. Minu meelest ei pea me häbenema ja ei ole vaja vägitegusid, et rääkida seitset eurot sajaks – see ei ole vajalik. Valimislubaduse täitmist kontrollitakse järgmistel valimistel, mitte esimese eelarve lugemise ajal. Järgmisteks valimisteks peab olema täidetud see lubadus, millega mindi valimistel põhiliselt hääli küsima. Nii et selles mõttes on siin aega veel sammu seada ja saame järk-järgult edasi minna.
Oma koalitsioonikaaslaste kaitseks, kes varasemate aastate eelarve tegemise juures on olnud, ütlesin seda, et 2018. aastal olid majandusprognoosid universaalselt palju optimistlikumad kui tänasel päeval. Eelarvesse kirjutati sisse palju julgemaid ennustusi nii maksulaekumiste koha pealt kui ka loomulikult kulude koha pealt. See, mis meile praegu peavalu valmistab, on see, et need kulud olid püsikulud. Need otsused, mis vastu võeti, ei olnud mitte ühekordsed investeerimisotsused, vaid olid sellised otsused, mis hakkavad igal aastal järgmisse eelarvesse edasi kanduma. See on see, mis meile praegu peavalu valmistab. Sellest tuleme me kindlasti välja mitmel erineval viisil: esiteks loomulikult rangemalt kulusid kontrollides; teiseks loomulikult nii, nagu ma juba mitu korda olen öelnud, et teeme omalt poolt, valitsuse poolt kõik selleks, et majanduskasv püsiks hea ja sellega seoses ka palgakasv püsiks hea ja

sellega seoses maksulaekumised püsiksid head. See n-ö lukku löödud kulude tase jääks järk-järgult maha või alla majanduskasvuga seoses suureneva eelarve mahule. Nii et ega siin mingisugust jalgratast leiutada vaja ei ole.

15:32 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Keit Pentus-Rosimannus, palun!

15:32 Keit Pentus-Rosimannus
Aitäh! Hea minister! Mu küsimus tuleb kliimapoliitika kohta. On selge, et tuleviku peale mõeldes, tulevikku ette valmistades on meil vaja kunagise tiigrihüppe jälgedes võtta nüüd ette lõvihüpe. On vaja väljuda põlevkivienergeetikast ja teha olulisi investeeringuid uutesse tehnoloogiatesse, mis toetaksid uute tarkade töökohtade loomist. Seda eelarvet vaadates on selge, et seda see eelarve ei toeta. Kui räägime CO_2 kvoodi müügitulust, siis kliimameetmetesse suunate te sellest absoluutse miinimumi, mis üldse on lubatud. Kui räägime näiteks ressursitõhususest, siis seda meedet vähendate te 39 miljoni võrra. Kas inimtekkelised kliimamuutused ja nende vastu võitlemine on üldse selle eelarve prioriteet?

15:33 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Noh, nüüd pandi mulle küll mõnus poliitiline lõks. Inimtekkeliste kliimamuutuste teemal on ühiskonnas, terves maailmas jätkuvalt poleemika selle üle, kas kliimamuutused üldse toimuvad; kui toimuvad, siis kas need on inimtekkelised; kui need on inimtekkelised, siis kas on inimvõimete piires neid muuta või oleks mõistlikum kohaneda. Aga jätame selle debati mõneks teiseks päevaks.
Ma ei ole nõus teie väitega, et järgmise aasta eelarve ja Eesti riik ei tegele puhtamale ja targemale majandusele üleminekuga. Muu hulgas juhin tähelepanu sellele, et meil on plaanis suurendada Eesti Energia kapitali, et Eesti Energia investeeriks õlitootmisse ja hakkaks elektritootmise asemel väärindama põlevkivi niipidi. Meil on eelarvesse kaasatud valitsuse vastuvõetud otsused raudtee elektrifitseerimise kohta. Eestis kasvab pidevalt tuuleenergia osakaal. Me suuname lisaraha teaduse arendusse, kust peaks tulema see teadmine, kuidas teha targemat ja energiatõhusamat majandust. Aga vastab tõele ka see, et siin tuleb talitada väga tasa ja targu. Senikaua, kuni meil ei ole põlevkivielektrile mingit mõistlikku alternatiivi, ei ole meil võimalik oma põlevkivielektrit kõrvale jätta, see ei ole lihtsalt mõeldav. Ükski vastutustundlik valitsus ei saa seda teha.
Ja täpselt samamoodi ei ole tegelikke lahendusi – ma ei näe neid – kusagil mujal maailmas. Me võime ju rääkida mingitest suurtest riikidest, kes on otsustanud saavutada kliimaneutraalsuse 2050. aastaks, mõni isegi 2035. aastaks. Aga kui ma näiteks räägin Euroopa rahandusministritega ECOFIN-i koosolekul ja küsin, et mismoodi te seda teete, siis vastus on see, et see on meie poliitiline tahe. Nii et meil võib ka see poliitiline tahe olla, aga kui te küsite, mis need meetmed on, siis need meetmed on ikka kahe jalaga maa peal, näiteks põlevkivi väärindamine õlitootmise, mitte elektritootmise kaudu, näiteks transpordi elektrifitseerimise kaudu.
Aga nüüd, mis puudutab ressursitõhususe meedet, siis ressursitõhususe meede ei hakanud tööle. Sellele ei tulnud taotlusi ja see meede ei hakanud tööle. Võib-olla oli see meede valesti välja kuulutatud, valesti üles ehitatud, aga kui raha jääb seal kasutamata, siis loomulikult tuleb see raha kuskil mujal ära kasutada. Ma küll ei mõista, miks te teete niisuguse pahatahtliku eelduse, et me kulutame selle raha ära muuks kui roheinvesteeringuteks. Tegelikult ei ole selle raha kulutamisele ju veel mingit silti peale pandud.

15:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Lauri Läänemets, palun!

15:36 Lauri Läänemets
Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud minister! Tõukudes teie vastusest, pean ma ütlema, et mitte sotsiaaldemokraadid, vaid valitsus on esitanud Riigikogule eelarve, mis maaelu välja suretab. Kärbite oluliselt väikelinnades elamist mõjutavaid maaelu toetamise meetmeid, kokku 65 miljoni euro eest. Et te ikka aru saaks, mida teete, siis ma valgustan teid, mis eelarves on kirjas: kiire internetivõrgu väljaehitamise kärbe 5,9 miljonit eurot, kortermajade renoveerimise toetuse vähendamine 11,9 miljonit eurot, üürielamute programmi vähendamine 11,9 miljonit eurot, elektrivõrkude ehitamiseks

regionaalsete ettevõtete toetuse vähendamine 900 000 eurot jne. Öelge palun, miks te just neid olulise regionaalse mõjuga toetusmeetmeid kärbite.

15:37 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Nüüd me saime aru, kuhu koer on maetud – see teie üürimajade programm. Okei. Jaa, mitte sugugi kõik need meetmed ja kõik need programmid ei edenda ju tegelikult vurinal maaelu. Võib ju mõelda teistpidi, et kas selle rahaga saab midagi rohkemat ja paremini teha. Mina arvan, et on olemas viise, kuidas seda raha paremini kasutada. Suurem osa sellest rahast, millest te praegu rääkisite, on loomulikult välisvahendite raha, mida kas ei ole tahetud rohkem kasutada või mille korral on olnud mingisugused muud põhjused, miks seda ei ole saadud kasutusele võtta. Seda on – ma olen mitu korda öelnud – juhtunud mitmetes valdkondades, muu hulgas ka näiteks taristuinvesteeringute puhul, kui taotlusvoorud on kokku jooksnud või pole toiminud õigesti või kui mingite hangetega on vaidlused tekkinud või kui mingisugused meetmed on lihtsalt otsa saanud ja uusi ei ole veel tekitatud. Selles mõttes vastab täiesti tõele, et euroraha kasutamine on meil aastast aastasse väga volatiilne, hüppab üles ja alla. Mõnel aastal läheb liikvele väga palju raha, mõnel aastal jälle vähem. Nii et väide, et oleme järsku regionaalseid kulutusi ära jätnud või vähendanud, ei vasta tegelikult tõele. Küll aga vastab tõele see – kui ma nüüd otsin, siis ma selle numbri ka üles leian, aga kardan, et kohe ma seda ei leia –, et järgmisel aastal suureneb kohalikele omavalitsustele eraldatavate vahendite hulk, eelkõige füüsilise isiku tulumaksu kasvu võrra, väga suurel määral. Nii palju raha, kui kohalikud omavalitsused järgmisel aastal oma eelarvesse saavad, ei ole nad mitte kunagi saanud. Need summad on tegelikult oluliselt suuremad kui need summad, millest teie räägite.

15:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aivar Sõerd, palun!

15:39 Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud minister! Riigi rahavoogude prognoos ei näita ülejääki ega tasakaalu ega puudujääki, aga seaduse järgi peab see olema näidatud. Ma ei leidnud seda teavet seletuskirjast ja küsisin selle eraldi välja. Rahavooliselt on eelarve 453 miljoni euroga miinuses. Nojah, see sisaldab ka laenu graafikujärgset tagasimakset 170 miljoni jagu. Ja lisaks annate te Eesti Energiale suure summa raha, just nagu Eesti Energia ise ei saaks laenu võtta. Aga ikkagi on seal kuskil paarsada miljonit, mille puhul on võimatu aru saada, kuhu see raha läheb. Te käite mööda välismaiseid advokaadibüroosid ja lubate tuua eelarvesse miljardeid eurosid, aga see esimene eelarve, mida te siin teete, on selline, et rahavooliselt läheb 450 miljonit eurot riigikassast välja. No palun seletage, mis on lahti!

15:40 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh küsimuse eest! Riigi rahavoog ei ole sama asi, mis riigieelarve positsioon. 453 miljonit on järgmisel aastal negatiivne voog. Sellest riigieelarve positsioon on +27 miljonit; maksude kohandus kassa- ja tekkepõhise tulu vahel on –25 miljonit; välisvahendite kohandus ehk laekumiste ja väljamaksete vahe, mille korral me kõigepealt maksame välja ja alles siis tuleb raha, on –106 miljonit; CO_2 kohandus, st tulude nihe, mitte tulude kasv, on +4 miljonit; sageduslubade kohandus on +11 miljonit; finantseerimistehingud riigi osalusega firmadesse on –191 miljonit; keskvalitsuse võla teenindamine, mis seisneb eelkõige võetud laenude tagasimaksmises, on –172 miljonit. Muid finantstehinguid on –1 miljoni jagu, see on tegelikult meie reservi intress. Ja kokku ongi –453 miljonit. Ma loodan, et see vastus oli ammendav.

15:41 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urmas Kruuse, palun!

15:41 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Kui te oma vastustes viitasite, et 2018. aasta prognoosid olid valed, siis tegelikult te tõlkisite laiematele rahvahulkadele seda, et tulemas olid valimised ja need kajastusid ka prognoosides. Te viitasite ka sellele, et te ei ole küll Herakles, aga olete väga hea rahandusminister. Ja korra nagu mainisite, et hea rahandusminister peab teatud tegevusi

tegema. Teil on võimalus teha eelarve ülejäägiga, maandada riskid ja mitte sattuda ebameeldivatesse ülekulutustesse ning seetõttu me arvame, et sellele antakse kunagi ka hinnang. Mu küsimus on selles, et kuigi te olete selliste üldiste globaalsete kliimamuutuste osas ja muudelgi teemadel väga skeptiline, siis üks asi, mis mulle praegu selle küsimuse puhul ka silma hakkas, oli nn kortermajade renoveerimine ehk soojustamine. Ma ei mäleta täpselt, aga see 1 euro, mis sinna investeeritakse, annab mitu eurot tagasi – ma pean silmas energiasäästu, seal elavate perekondade rahavoogu jne. See tundub ju väga mõistlik investeering. Ma küsin, miks ei ole planeeritud raha sinna juurde pandud. See on nii kasumlik. Riik võiks sinna ise panna kümneid kordi rohkem raha. Miks seda selle eelarve puhul tehtud ei ole?

15:42 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Kõigepealt, ma oma meelest tegin Heraklese teemal teatavat eneseirooniat, aga võib-olla ei tulnud see mul välja. Kortermajade soojustamine on ülimalt populaarne meede. Taotluste avamise järel reserveeritakse kogu raha väga kiiresti. Peamised tõrked, mis tekivad, on kolme sorti. Esiteks, korteriühistud ise ei suuda renoveerimisplaanides kokku leppida. Sel on erinevaid põhjuseid: kas üldkoosolekul tekivad mingisugused vaidlused või on korteriomanike vahel mingisugused vaidlused. Ja tihtilugu ei võeta seda reserveeritud raha just selle tõttu kasutusele. Teine põhjus on see, et pankadega peetakse kaasfinantseerimise osas pikki läbirääkimisi, mis ei jõua lõpuni selleks ajaks, kui reserveeritud raha peaks kasutusele võetama. Ja kolmas põhjus on see, et ehitusturu olukord on nii pingeline, et olles valmis teinud kõik projektid ja finantseerimisplaanid ja muud asjad, lihtsalt ei leita ehitajaid või luhtuvad ehitushanked. Kuigi see n-ö meetme raha pannakse kohe kinni ja reserveeritakse, siis tegelikult ei suudeta seda raha rakendada. Siin on ainult erasektoril võimalik midagi ära teha. Me võime muidugi ka riigi poolt mingeid tingimusi kuidagi muuta ja seda raha üle kanda ja järgmistesse aastatesse nihutada, aga kui see on tegelikult erasektorile suunatud meede ja erasektoris tekib tõrge, siis riigil siin väga lihtsaid lahendusi ei ole. Aga mida ma võin öelda, on see, et teades, kui popp see meede on, teades, kui kasulik see on majandusele tervikuna, teades, et see läheb arvesse ka kliimainvesteeringuna, paneme sellele suurt rõhku. See on prioriteet ka järgmisel Euroopa Liidu eelarveperioodil.

15:44 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Toomas Kivimägi, palun!

15:44 Toomas Kivimägi

Aitäh, härra juhataja! Väga lugupeetud minister! Ma tegelikult kordan oma muret selle eelarve struktuurse miinuse pärast. Kui ma õigesti mäletan, on see 2021. aastal –0,7%. Ja te vist ütlesite alguses, et aastaks 2022 kavandate ... Vabandust, 2021. aastaks on see kavandatud –0,2%. Aga seda on raske uskuda. Kui me vaatame Rahandusministeeriumi pabereid 2018. aasta suvest, siis aastaks 2020 prognoositi struktuurset miinust 0,1%, tegelikult on see 0,7%. Aga siis oli loomulikult teine rahandusminister. Ega te ometi ei taha öelda, et struktuurse miinuse kasv on seotud teie saamisega rahandusministriks? Ja teine sellega seotud küsimus: miks te ahistate omavalitsusi valla- ja linnateede rahaga? Järgmise aasta eelarves on seda tervelt 20% vähem kui sellel aastal.

15:45 Rahandusminister Martin Helme

Jaa, omavalitsuste rahastamise kohta ei leidnud ma enne õigel ajal üles, kui ma vaatasin. Järgmisel aastal kasvab omavalitsustele suunatav raha 84 miljonit, see on ka väga suur raha. Teede rahastus, eriti kohalike teede rahastus on valulaps olnud pikki aastaid. Ma olen nõus, et see raha on liiga väike, tekkinud on tõsine remondivõlg. Aga see on ju selles mõttes pidev protsess, et ka siin on terve hulk tegevusi, mida saab aastate vahel nihutada, et kui sel või järgmisel aastal ei tee, siis ülejärgmisel aastal saab ikka teha.

Mis puudutab eelarve struktuurset tasakaalu, siis järgmisel, 2020. aastal on struktuurne miinus 0,7%. 2021. aastaks prognoosime me struktuurset miinust 0,2%. Aga see, mis vahepeal võrreldes RES-i perioodiga on muutunud, on see, et Statistikaamet hindas ümber kogu Eesti majanduskasvu aegrea – ma ei mäleta, kas nad võtsid lähtepunktiks 1992. aasta või umbes sajandi alguse – ja kogu selle aegrea ümberhindamise tagajärjel Eesti majanduse maht, SKP suurus kasvas. Keeruliste struktuurivalemi mudelite tagajärjel avastati, et 2018. aasta miinus on oluliselt suurem, kui varem arvati. See tähendab seda, et 2019. aasta miinust korrigeeriti allapoole ehk miinus läks suuremaks ja meie lähtepositsioon,

millelt me hakkame oma struktuursest august välja tulema, nagu seadus ette näeb, pool protsenti aastas, nihkus sügavamale. See on põhjus, miks need numbrid niimoodi muutusid. Ja siin ei ole tegemist mitte Rahandusministeeriumi prognoosi eksitusega, vaid siin on tegemist sellega, et sisuliselt nihutati taustsüsteemi.

15:47 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Erkki Keldo, palun!

15:47 Erkki Keldo
Aitäh! Hea minister! Minu küsimus on ajendatud teie väljendist selle kohta, kuidas te lähete iga päev ministeeriumisse ja mõtlete, kuidas enda valijatele head teha. Enne valimisi ütlesite te EKRE volikogu istungil, et Jüri Ratase valitsus peaks tunnistama tulumaksureformi ebaõnnestumist, kuna see läheb töötavate pensionäride rahakoti kallale. Oma majandusprogrammis te lausa lubasite, et vabastate pensionid üldse tulumaksust. Aga tuleme nüüd tänasesse päeva, tuleme reaalsusesse. Mis on juhtunud? Teie valitsus on esimene, kes on hakanud juba keskmist pensioni tulumaksustama. Keskmist palka saav inimene kaotab maksuvaba miinimumi languse tõttu *circa* 300 eurot aastas. Ja need mõlemad probleemid süvenevad. Milliseid lubadusi te siis valijatele andsite? Milliseid neist te täita soovite? Nagu te ise ütlesite, tuleb järgmine tõehetk n-ö nelja aasta pärast või õigemini kolme ja poole aasta pärast. Kas see tõehetk on teile hea või pigem halb?

15:48 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! No oleks meil kõigil siin kristallkuul, millest vaadata, mis kolme ja poole aasta pärast juhtub, siis oleks meil kõigil palju kergem poliitikat teha. Aga noh, ma jätan selle tulumaksureformi kohta antud hinnangu kõrvale. Kes tahab detailidesse minna, võib stenogrammidest vaadata, mismoodi konservatiivse rahvaerakonna fraktsioon hääletas ja mis sõnavõtte me seejuures tegime. Nägime ette neidsamu probleeme, mis tänaseks päevaks ongi kätte jõudnud, aga nüüd on küsimus selles, kas me oleme optimistid või pessimistid. Kas klaas on pooltäis või pooltühi? Teie näete selles probleemi, et inimeste sissetulekud kasvavad, minu meelest on see aga hea. Inimeste sissetulekud kasvavad. Nad ei ole enam vaesed, järelikult nad ei vaja enam sellist maksusoodustust. See on ju hea.

15:49 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Liina Kersna, palun!

15:49 Liina Kersna
Suur tänu, hea juhataja! Austatud minister! Mina sotsiaalkomisjoni liikmena küll päris hästi aru ei saa, kuidas sotsiaalvaldkond on oluliselt vahendeid juurde saanud. Näiteks küsis Sotsiaalministeerium 4 miljonit eurot vaimse tervise valdkonna edendamiseks, sai null eurot. Pikaajalise hoolduse programmi tarvis küsiti 19 miljonit eurot, saadi null eurot. Näiteks lastemaja teenuse Ida-Virumaale laiendamiseks pidi ministeerium raha leidma oma vahenditest, ka ohvriabi telefoni tööshoidmiseks pidi ministeerium leidma vahendeid oma eelarve seest. Nüüd, Sotsiaalministeeriumi 2020. aasta eelarvest 117 miljonit on Euroopa Liidu vahendid ja selle eest pakutakse mitmeid igapäevaseid teenuseid. Minu küsimus on järgmine: kas teie olete Sotsiaalministeeriumis näinud n-ö väljumisstrateegiat Euroopa Liidu raha kasutamisest? Te enne väitsite, et justkui olete.

15:50 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Jaa, juhin tähelepanu sellele, et Sotsiaalministeeriumi osakaal Eesti riigieelarves on kõige suurem. Nemad saavad umbes 40% SKP-st ja umbes pool riigieelarvest on Sotsiaalministeeriumi käes. Seda, kui nad leiavad vahendeid miljoni või mõne miljoni ulatuses selle mitme miljardi seest, mis neil kasutada on, tuleks võtta ikkagi täesti normaalsena. Sellise mahu juures peab kindlasti olema teatavat paindlikkust ja kindlasti peab olema ka võimalust olla tõhusam, et leida säästu ja suunata raha ümber prioriteetsematesse valdkondadesse. Nii et mina pean seda väga suurepäraseks, kui ministeeriumid leiavad omavahendeid, et midagi ära teha.
Ma juhin tähelepanu ka sellele, et 2020. aastal kasvab Sotsiaalministeeriumi vahendite hulk 26,6 miljonit eurot. Sellest 20,8 on erakorraliseks pensionikasvuks. Lisaks on 1 miljon eurot vähi sõeluuringute

lisarahastamiseks, 1,3 miljonit eurot valitsemisala asutuste ja sotsiaalhoolekande töötajate palga tõusuks ning mittetöötavatele pensionäridele, haigekassale on 1,7 miljonit. See ei kajasta endas veel kõiki neid automaatseid suurenemisi, mis seadusest tulenevad, lihtsamalt öeldes pensioni indekseerimine või haigekassa suurenemine või – need on nagunii veel eraldi
– sotsiaalkindlustusfondid, nagu on töötukassa.
Kasv selles valdkonnas on märkimisväärne ja selle kasvu põhiallikas on loomulikult palgakasv, mis sotsiaalvaldkonnas on väga paljudes asjades n-ö mõõdupuu. Mitte kuidagi ei saa ma nõus olla sellega, et sotsiaalvaldkonda ei suunata lisaraha. Sotsiaalvaldkond on selles eelarves selgelt prioriseeritud valdkond ja sinna suunatakse mitmeks otstarbeks raha juurde.

15:52 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Riina Sikkut, palun!

15:52 Riina Sikkut
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Ma jätkan sellelsamal teemal. Valitsuse prioriteedid ja eelarves olev ei lähe kokku. Teie sõnad ja eelarves kirjas olev ei lähe kokku. Puudutagu see kas või sotsiaalvaldkonda, milles ma olen Liina Kersnaga nõus, et tegelikult ei ole sinna soovitud summasid juurde tulnud, vaatamata sellele, et te kinnitate, et kõik on olemas ja kõik tulekski sisemistest reservidest leida. Aga kõige kurioossem on ikkagi Jürgen Ligile antud vastus, millega nii teie kui ka teie isa komisjonis kinnitasite, et teete asju teistmoodi. Samas ütlesite Jürgenile, et õpite eelmistelt valitsustelt ja teete täpselt samamoodi nagu varem. Kas teete siis teistmoodi või samamoodi? Ja minule vastates ütlesite, et õpetajate keskmine palk suhtena keskmisesse palka jääb samale tasemele. Seletuskirjas on aga öeldud, et see langeb oluliselt, järgmise aasta 102%-lt 88%-le. Kumb siis tõsi on – kas teie kinnitus, et õpetajate palk jääb samale tasemele, või see, mis on kirjas seletuskirjas, et palk langeb?

15:54 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh küsimuse eest! Õpime muidugi teistelt valitsustelt, varasematelt valitsustelt. Õpime häid asju kasutama ja halbu asja vältima. Tark inimene nii teebki – õpib teiste vigadest, mitte enda omadest. Ma tõesti ei ole seda õpetajate palga protsenti sellises võtmes läbi arutanud või arvutanud. Ja ma olen teiega nõus, ma olen teiega täiesti nõus, et õpetajate palgatõus ei olnud selline, nagu valitsus oleks soovinud. See ei vasta meie poliitilisele eesmärgile, see ei ole piisav. Ma olen täiesti nõus, siin ei ole midagi vaielda. Aga see oli see, mis meil praegu oli võimalik saavutada.

15:54 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Head kolleegid, juhataja vaheaeg viis minutit.
V a h e a e g

16:00 Esimees Henn Põlluaas
Nii, jätkame 2020. aasta riigieelarve käsitlemist. Küsimise järjekorras on Kalvi Kõva. Palun!

16:01 Kalvi Kõva
Aitüma! Alustuseks luban endale ühe märkuse. Nii nagu minister ütles, tõenäoliselt saaks maale ja maaellu raha suunamise asemel võib-olla kuskil teistes kohtades teha märksa paremaid asju. Tõesti, maaelu ongi kallis ja maal elamine on kallis, nii et eks me peame riigina maale rohkem panustama. Nüüd kohaliku omavalitsuse tulubaasist. Tõesti, nagu minister märkis, 84 miljonit on see summa, mis kohaliku omavalitsuse tulubaasi juurde läheb, kuigi peab ütlema, et kohaliku omavalitsuse tulumaksuprotsendi osa või tulumaksu osa, mis kohalikku omavalitsusse laekub, on 83 miljonit. See näitab, et jõukamad saavad tõenäoliselt veel jõukamaks ja need omavalitsused, kes peavad tasandusfondi arvel elama, jäävad veel vaesemaks. Ehk ka siin võib näha tendentsi, et maaelu hävitatakse. Aga minu küsimus on see: kuidas siis ikka niimoodi, et kohalike teede raha väheneb? Me teame ju, kui halvas seisus nad on. Miks valitsus siia mingeid lisavahendeid ei leidnud?

16:02 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Kas me võiksime palun ära jätta sellise retoorika, et me hävitame maaelu või et see hävineb? See ei ole ju adekvaatne jutt. Loomulikult on Eestis regionaalne tasakaalustamatus. See on selle valitsuse väga tõsine murekoht. Lõppkokkuvõttes on olemas eraldi minister selle jaoks, kes tegeleb regionaalse tasakaalustamise tasandamisega – riigihalduse minister. See on kogu valitsuse prioriteet. Loomulikult aitab väga kiire palgakasv ja selle tagajärjel suurenev füüsilise isiku tulumaks esimeses järjekorras neid omavalitsusi, kus on suur hulk töötajaid ja kus on suur hulk palgasaajaid, see kajastub nende eelarves selgelt positiivselt. Aga tasandusfond annab raha juurde ja järgmisel aastal on kohalike omavalitsuste tulud 2,3 miljardit eurot. Kohalike omavalitsuste teedele antakse 29 miljonit eurot. Mina ei tea ühtegi kohalikku omavalitsust, mis ei saa raha juurde. See on muidugi sotsialistide tüüpiline jutt, et mõned saavad rohkem kui teised ja siis ongi halvasti. Mina arvan, et kadedus ei ole hea asi. Tuleb olla rõõmus selle üle, kui teistel ka hästi läheb. Aga tegelikult ei ole Eestis ühtegi omavalitsust, mis ei saaks raha juurde. Nii et ma selle retoorikaga lihtsalt ei saa nõustuda.

16:04 Esimees Henn Põlluaas

Heiki Kranich, palun!

16:04 Heiki Kranich

Aitäh! Sissejuhatuseks niipalju, et ma kuulen lugupeetud ministri jutus suhteliselt vastuolulisi seisukohti. Näiteks Andres Sutile vastates kutsus ta Sutti koostööd tegema, selleks et eelarve läbipaistvamaks muuta, minister nõustus, et meie eelarve ei ole piisavalt läbipaistev, aga mulle vastates leidis minister, et ei ole mingit põhjust CO_2 kvoodi alusel tehtavaid investeeringuid lahti kirjutada. Siin on väike vastuolu.

Aga minu küsimus tuleb hoopis teisest valdkonnast. Ma leian siit väga ilusa rea "Haapsalu raudtee II etapp", aga kahjuks näen ma siin taga ainult 2 miljonit. Arvestades seda, et Haapsalu raudtee maksumus on vähemalt 90 miljonit, teeb mind väga murelikuks see, et järgmistel aastatel on siin selged nullid. Minu mure on selles, et sellisel juhul võib ka see 2 miljonit osutuda raisatud rahaks. Kuidas ja missuguste vahendite arvel kavatsete te Haapsalu raudtee valmis ehitada?

16:05 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Kaks ei ole null, eks? Kaks on kaks ja 2 miljonit eurot on vajalik raha selle jaoks, et projekteerida ära see raudtee või need osad, mis on veel projekteerimata. Valitsus on ju langetanud otsuse kogu olemasolev Eesti riigisisene raudtee elektrifitseerida. Selleks me saame kasutada, muide, suures osas CO_2 raha ning Haapsalu raudtee lisamine siia on valitsusel plaanis ja otsustatud. Tuleb ikkagi rõhutada, küllap ju kõik teavad seda, aga ma tahan siiski veel kord rõhutada, et septembris teeb valitsus eelarvet, mitte riigi eelarvestrateegiat, ehk me tegeleme 2020. aastaga. Jah, riigieelarve tegemise käigus on võib-olla mingid numbrid, mis n-ö ekstrapoleeruvad edasi järgmistesse aastatesse, aga valitsus ei keskendu septembris RES-ile ehk nelja aasta vaatele, vaid keskendub järgmise aasta vaatele. Järgmise aasta aprillis me hakkame tegema järgmise nelja aasta RES-i ehk riigi eelarvestrateegiat ja kindlasti kajastuvad need summad või tegevused, mille kohta te praegu küsisite, juba järgmisel kevadel tehtavas RES-is. Mis puudutab CO_2 raha jaotumist, siis ma tahan ikkagi selgitada, et peatükkide kaupa kirjutavad riigieelarve kokku valdkonnad või ministeeriumid ise. Rahandusministeerium üritab seda nii palju kui võimalik ühtlustada ja küsib tavaliselt ka lisainformatsiooni. Kui anda ülevaade sellest, kuidas kasutatakse Eestis CO_2 raha, siis tuleb öelda, et see ongi väga laiali, see raha ei ole ainult Keskkonnaministeeriumi alluvuses, seal on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi meetmed ja ka haridusministeerium kasutab seda raha jne. Sellise ülevaate tegemine on küllaltki mahukas töö, aga ma arvan, et see ülevaade on kindlasti meile kõigile abiks ja kasuks.

16:07 Esimees Henn Põlluaas

Annely Akkermann, palun!

16:07 Annely Akkermann

Suur tänu, härra juhataja! Hea rahandusminister, te olete natukene naljakas. Te ütlesite, et kulusid peab kärpima, sest eelarve on olnud struktuurses miinuses ja tõenäoliselt on kulude kärpimise vajadus

järgmise nelja aasta jooksul umbes miljard. Samal ajal te ütlete, et seda tuleb teha sammhaaval, seda ei tohi teha järsku. Sellega saab ainult nõus olla. Aga ma vaatan, et te pole seda ju üldse teinud. Järgmise aasta kulud kasvavad 252 miljonit eurot. Ma teen ettepaneku nimetada see eelarve ümber näiteks spordieelarveks või jalgpallieelarveks, sest jalgpallile eraldatakse investeeringuteks 6 miljonit eurot, seda on tervelt miljon rohkem, kui on terve Eesti põllumajandussektori *top-up,* ja see on kolmandik sellest summast, millega 7 euro kaupa loodetakse vaesust vähendada. Järsku on see hoopis Eesti spordi eelarve?

16:08 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Mul on tõesti hea meel, et te sellele tähelepanu juhtisite. See ei mahtunud mu kõnesse ära, kuid ma tahtsin sellega muidugi kiidelda, et me teeme Eestisse neli täismahulist spordihalli. Järgmisel aastal alustame nende tegemist ja see läheb hinnanguliselt maksma tõesti 6 miljonit eurot. See on midagi, mille üle koalitsioon ise on väga uhke ja millega ta on rahul. Nii et mul on hea meel, et te sellele tähelepanu juhtisite.
Loomulikult on eelarves vaja teha väga palju valikuid, kuhu sa raha paned ja kuhu ei pane. Aga mis puutub sellesse, kas kärbitakse või mitte, siis jah, kulud kasvavad pisut alla 300 miljoni, aga tulud kasvavad pisut alla 800 miljoni. See on seesama jutt, mida me kogu aeg siin räägime, et kui majandus kasvab, maksulaekumised kasvavad, siis kogu see maht kasvab. Aga antud juhul kasvavad kulud ikkagi oluliselt aeglasemalt kui tulud ehk me liigume selle tasakaalupunkti poole, mis ongi ju eesmärk ja mis ongi hea.
Ma esitaks kõigile opositsiooni liikmetele retoorilise küsimuse. Ma oleks teie asemel ettevaatlik, kui te pensionitõusu naeruvääristate või maha teete. Riigikogu või valitsuse liikmel, kellel on ikkagi väga korralik palk, ei ole võib-olla kuigi hea tunnetus, mida tähendab pidevas rahanäljas vaevlevale inimesele ka 7 või 45 eurot. See on oluline raha! Ma ei ole mitte kunagi oma elus kohanud ühtegi inimest, kes leiaks, et tal on liiga palju raha või et tema sissetulek kasvab liiga kiiresti. Ma ei tea ka ühtegi pensionäri, kes arvaks, et ta saab liiga palju pensioni, et pensionitõus on suurem, kui ta parasjagu vajab. Aga see ei ole väike pensionitõus ja see läheb inimestel väga asja ette. Uskuge mind, inimesed oskavad selle eest tänulikud olla.

16:10 Esimees Henn Põlluaas

Helmen Kütt, palun!

16:10 Helmen Kütt

Aitäh! Härra minister! Vastates minu esimesele küsimusele, mis puudutas 2020. aastaks planeeritavat alkoholiaktsiisi laekumist võrdluses 2017. aasta laekumisega (2017 oli see isegi suurem kui planeeritav laekumine aastal 2020), te ütlesite lõpuks ühe lause: "Hästi tehtud!" Ma sain aru, see oli eelnõu vastuvõtmise kohta. Mulle väga meeldib, et te ei kommenteeri seda, mida võis tunda või mida arvas Jüri Ratas, kui ta plakatil 2020. aastaks 100 eurot pensionitõusu lubas. Teil on õigus. Ma tean, et pensionäridel on raske olukord ja neil ei ole mitte nii palju raha, et nad juurde ei taha, vaid vastupidi, neil on niivõrd raske olukord, et nad tegelikult vajaksid tunduvalt rohkem kui see keskmine 45 eurot. Aga ma küsin ühe teie lubaduse kohta. Valimistele minnes te lubasite omastehooldajatele keskmist palka või alampalka. Vahepeal oli varieerumine, pärast läks programmi alampalk. Järsku see alampalk on kohalikele omavalitsustele eraldatud toetuste hulgas? Me teame, et seda maksavad just nimelt kohalikud omavalitsused. Kas see on sinna peidetud? Te ütlesite, et see on suurim raha, mis läheb kohalikele omavalitsustele.

16:11 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Kahjuks ei ole. See teema oli koalitsiooni läbirääkimistel üleval, seda arutati tõsiselt. Vaevalt et ühelgi koalitsioonierakonnal on mingisugust sisulist vastuväidet sotsiaalsetele meetmetele, mis lähevad kõige suuremas kitsikuses olevate inimeste heaks, kusjuures see ei ole kõige kallim meede. Aga läbirääkimistel ei suudetud välja nuputada, kust selleks kate tuleb, ja praegu jääb see täitmata. Mul ei ole vist mõtet selgitada siin saalis, et koalitsioonivalitsuses nii käibki, et ükski erakond ei saa kogu oma programmiliste lubaduste paketti täita. Kahtlemata teab Sotsiaaldemokraatlik Erakond, kes on ka

valitsuses olnud, et ainult tahtmisest ei piisa, selleks et tõsta pensione, lastetoetusi või mida kõike veel. Reaalsus tuleb ikka aeg-ajalt rahalises mõttes vastu. Kui ta ei tule vastu, siis võib juhtuda niimoodi, et järgmine rahandusminister hakkab kangesti maadlema tasakaalus eelarvega.

16:13 Esimees Henn Põlluaas
Signe Riisalo, palun!

16:13 Signe Riisalo
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Vastates Jürgen Ligile välisvahendite kohta pareerisite te osavalt, andmata vastust. Te ütlesite, et aga teised tegid enne meid ka. Kas eelmiste valitsuste tegevus legitimeerib tänase valitsuse käitumisviisi? Täpsustuseks: tõepoolest on riigieelarve seadusest umbes 98% eriseadustega ära kaetud. Liinale vastates te jällegi ütlesite, et Sotsiaalministeeriumi eelarve on niivõrd suur osa kogu eelarvest, et selle eelarve sees võib summasid ümber tõsta ja vajalikke tegevusi ikkagi teha. Kas seda saab teha pensionide arvel, mis on seadusega garanteeritud, või lapsetoetuste või vanemahüvitiste arvel, jäi natukene ebaselgeks. Aga mis puudutab seda, et teised tegid enne ka, siis vastab tõele, et eelmine valitsus – rõhuasetus on sõnal "eelmine" – kasutas Euroopa Sotsiaalfondi vahendeid riiklike teenuste ...

16:14 Esimees Henn Põlluaas
Palun küsimust!

16:14 Signe Riisalo
... mis on ammu seadustes olemas, rahastamiseks, olgu see rehabilitatsiooniteenus lastele, abivahendite teenus täisealistele ...

16:14 Esimees Henn Põlluaas
Palun küsimus esitada!

16:14 Signe Riisalo
Kas see viis, kuidas te käitute, on eelarves ruumi tegemine, et oma koalitsioonileppelubadusi täita, ja kas see on tulevikku vaadates jätkusuutlik viis?

16:14 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Kõigepealt tuleme ikkagi selle juurde, et iga ministeeriumi eelarves – ma ütlen seda, teades väga hästi, et kõik mu kolleegid valitsuses hakkavad selle peale turtsuma – on mingil määral manööverruumi. Alati, absoluutselt alati. Mida suurem on eelarve maht, seda suurem on see summa, mida saab liigutada. Selles mõttes tuleb öelda, et meil on väga levinud hoiak, ministeeriumide selline suhtumine riigieelarvesse, mis on nagu Kariibi mere piraatidel, et võta kõik, mis võtta annab, ja tagasi ära mitte midagi anna, aga nii ikka ei saa. Tuleb olla leidlik, tuleb olla paindlik ja tuleb aru saada ja otsida, kas on mingisugused tegevused, mis tegelikult tulemust ei anna, vaid on eelarves lihtsalt selle pärast, et nii on alati olnud. Sellele tuleb julgeda otsa vaadata.
Nüüd jätkusuutlikkusest. Mina arvan, et me oleme nii riigi eelarvestrateegia kui ka eelarvearutelude ajal selle aasta septembris teinud ära väga suure töö selle jaoks, et meie eelarve oleks jätkusuutlik. Me oleme oluliselt kurssi või trendi parandanud. See suund, kuhu poole me liigume oma eelarve tasakaalus hoidmisega, on minu meelest täiesti adekvaatne ja mõistlik. Sealjuures tuleb arvesse võtta, et me ei lähe lihtsama vastupanu teed, välja mõeldes ja kehtestades mingisuguseid makse, mis vaevalt et praktikas laekuma hakkavad või teevad majandusele kurja kahju. Minu meelest on see väga mõistlik. Ma pean ütlema, olles päris palju oma ametiaja jooksul kokku puutunud euroraha planeerimise ja kasutusega, et ka seal on variante, kuidas seda raha mõistlikult või mõistlikumalt kasutada ning kuidas on võimalik seda eri valdkondadesse ümber suunata ja paindlikult liigutada. See on täiesti võimalik. Selles ei ole mitte midagi ebatavalist. Seda teevad teised riigid ja seda on teinud varasemad valitsused Eestis. See raha tuleb maksimaalse efektiivsusega ära kasutada.
Nüüd kommentaar selle kohta, et me oleme riigi püsikulutusi teinud euroraha arvel. Seda on Eestis tehtud pikki aastaid ja see ei ole õige. Ma olen nõus, et see ei ole õige. (Hääl saalist.) Oi, seda on tehtud

pikki aastaid. See ei ole mõistlik ja see ei ole õige. Üks osa sellest riigieelarve revisjonist ja üks osa ka selle aasta eelarvest on vaadata, kuidas me saame raha niimoodi ümber tõsta, et me ei peta ennast või avalikkust sellega, et me mingisugused kulud katame ära eurorahaga. Ma olen sellest probleemist väga hästi teadlik. Aga kui väita, et me tegeleme siin mingi kurioosumi või petukaubaga, siis see lihtsalt ei vasta tõele.

16:17 Esimees Henn Põlluaas
Vilja Toomast, palun!

16:18 Vilja Toomast
Aitäh! Lugupeetud minister! Loen eelarve eelnõust, et IT-alased investeeringud vähenevad ja eriti vähenevad need Sotsiaalministeeriumi haldusalas, peaaegu 22% vähenevad need selles ministeeriumis. Samal ajal väidab valitsus, et ei saa esitada seaduseelnõusid, mis lõpetaksid lapsehoolduspuhkusele minejate kõrgema maksustamise või vabastaksid keskmise pensioni tulumaksust, ning selle põhjus on, et puudub IT-lahendus. Miks te niimoodi käitute? Miks te rumalusi teete? Ühelt poolt võtate raha ära ja teiselt poolt ütlete, et te ei saa vajalikke asju teha sellepärast, et IT-lahendused pole valmis.

16:18 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Väga asjakohane küsimus. Vist ei ole jälle vaja siin saalis seletada, milline rongiõnnetus on asi nimega SKAIS2. See järgneb rongiõnnetusele nimega SKAIS1. Ma ei oska peast öelda, mis kohutavad kümned miljonid eurod on sellesse sohu uputatud, aga tulemust ei ole. Fakt on see, et Sotsiaalkindlustusamet töötab tati ja traadiga koos hoitaval IT-lahendusel, mida on plaanitud juba pikemat aega välja vahetada ja mille väljavahetamine lükkub kogu aeg edasi, sest uus IT-lahendus ei hakka tööle, ei rakendu. Seal on pidevalt mingisugused hankeprobleemid. Põhjus, miks IT-raha seal ei kulu, on see, et ei ole midagi, mille eest raha ära anda. Seal ei ole valmis programmi, mille eest raha maksta. Raha on tegelikult eraldatud ja mitte vähe. Siin oli enne küsimus, miks me pensionäride tulumaksuvaba piiri ei nihuta. Üks põhjus oligi see, et sellesama Sotsiaalkindlustusameti IT-lahenduse tõttu võtab selle elluviimine kaks aastat aega. Ma ei hakka teile kirjeldama, millises hämmingus oli valitsus, et kas see tõesti on e-Eestis võimalik, aga praktikas tuleb välja, et on võimalik. Nii et seal ei ole kindlasti tegemist mingisuguse kärpekoha või kokkuhoiukohaga. Vastupidi, ma arvan, et valitsusel on täielik valmisolek sinna raha juurde anda, kui me saaks ometi selle eest midagi vastu.

16:20 Esimees Henn Põlluaas
Keit Pentus-Rosimannus, palun!

16:20 Keit Pentus-Rosimannus
Aitäh! Hea minister! Teie eelmine vastus mulle tekitas ainult küsimusi juurde. Esiteks jäi teie vastusest mulje, nagu Eesti ei kuulukski nende riikide hulka, kes on juba otsustanud, et 2050. aastaks minnakse üle negatiivse kliimamõjuta majandusele ehk nn kliimaneutraalsele majandusele. Kuidas siis on, miks te annate selliseid vastuolulisi signaale, et te peate kuskil käima rääkimas nende riikidega, kes seda otsustanud on, nagu Eesti nende hulka ei kuulukski? Teiseks, see jutt maksumaksja raha eest tehtavast investeeringust õlitehasesse ja selle presenteerimine kliimameetmena on ikkagi räige enesepettus. Meil on vaja põlevkivienergeetikast väljuda, mitte järjest ja järjest pikendada minevikust sõltumist. Kas te tõepoolest väidate, et valitsus on juba langetanud selle otsuse, et tehakse selline investeering, mis õige pea muutub konkurentsivõimetuks? Kolmandaks, arvestades seda eelnõu, pean ma ikkagi kordama üle oma eelmise küsimuse: kas inimtekkeliste kliimamuutuste vastu võitlemine, inimese tegevuse tõttu kliimale tekkiva mõju vähendamine on 2020. aasta eelarve prioriteet või ei ole?

16:22 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh küsimuse eest! Ma ei tea, kes need meie on, kes me peame lõpetama põlevkivi kasutamise ja põlevkivienergeetika. Valitsus seda igatahes ei plaani. Meie soovime hoida Eesti energeetilist sõltumatust, elektriekspordivõimekust, töökohtasid Ida-Virumaal, mõistlikku elektrihinda ja kõike seda. Jah, on olemas palju mõistlikumaid viise põlevkivi väärindada kui sellest elektri tootmine. See üleminek on meil plaanis, see toimub sujuvalt, ilma suurte sotsiaalsete mullistuste või murranguteta Kirde-Eesti

regioonis. Ma ei ole absoluutselt nõus väitega, nagu põlevkiviõli oleks perspektiivitu asi. Vähemalt järgmised 10–15 aastat on see vägagi perspektiivikas asi, investeeringu tagasiteenimise seisukohalt vägagi perspektiivikas asi. Missugune on tehnoloogia 15 või 10 aasta pärast, missugune on siis poliitiline taustsüsteem, seda ei ole täna võimalik ennustada. Võib-olla on selleks ajaks leitud mingisugused uued tehnoloogiad ka energeetikas, mis tõepoolest näitavad, et põlevkivi õlina kasutamine ei ole ratsionaalne. Aga ärme unustame, et põlevkivi on üks Eesti väärtuslikumaid maavarasid. Seda oma rahvusliku rikkuse suurendamiseks mitte kasutada on minu meelest täiesti vastutustundetu. Põlevkivile on reaalset otstarbekohast rakendust vaja leida majandusliku jõukuse suurendamiseks Eestis. See on kõigele lisaks meie n-ö ühisvara või rahva vara, maapõuevara. Ma saan aru, et me oleme selles küsimuses eri arvamustel, aga ei ole kindlasti mõtet üritada minult välja võluda mingit häbelikkust põlevkivi kaitsmisel. Ei, see ei õnnestu. Mina ei näe siin küll vastuolusid. Mida mina teeksin, see on selge vahe tegemine puhta keskkonna ja keskkonnakaitse ning kliimapoliitika vahel. Kliimapoliitika on üks suur soe õhk, eks ole, aga puhas keskkond on oluline asi, millega tuleks tegeleda.

16:24 Esimees Henn Põlluaas
Maris Lauri, palun!

16:24 Maris Lauri
Aitäh! Härra minister! Kui rahanduskomisjonis käisid ministrid oma eelarvet tutvustamas, siis ikka ja jälle tekkis selline tunne, et nad räägivad mingist teisest eelarvest kui see, mis on Riigikogule esitatud. Kui ma täna kuulan teie vastuseid, siis on täpselt sama lugu, tekib tunne, et teil on mingi üks eelarve ja meil on laua peal mingi teine eelarve. Nii et ma soovitan, võtke kätte, lugege läbi see eelarve, mille te meile esitasite, ja rääkige siis ministritega, siis te saate aru, mis jama see on. Aga minu küsimus puudutab seda, mida te ei öelnud ühele eelnevale küsimusele vastates. Milline on väljumisstrateegia Euroopa Liidu vahendite kasutamisest? Seda sellest eelarvest mitte kuidagi välja ei paista.

16:25 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Me oleme korduvalt selle punktini jõudnud, et ilu on vaataja silmis, meie näeme siin eelarves midagi hoopis muud, kui opositsioon näeb. Aga väljumisstrateegia, ma arvan, on kuidagi üle müstifitseeritud. Esiteks, ma veel kord ütlen, eelarveperiood 2020. aastal veel kestab, tõsi küll, teatavad programmid hakkavad otsa lõppema. Samas on meil tulemusreserv, millest Aivar Sõerd rääkis. Täiesti reaalne raha, eks ju? 2021. aastast läheb käiku uus periood, mis ei ole summade poolest tegelikult väiksem. Kaasrahastus on suurem, olen nõus. Suhtena SKP-sse on see raha väiksem, kui siiani oli, olen nõus. Aga me räägime siin ikkagi ainult Euroopa Liidu seitsmeaastasest eelarveperioodist. Sellele lisanduvad õiglase ülemineku fond ja roheinvesteeringute fondid. Kui me nüüd paneme kõik need kokku, siis järgneva üheksa või kümne aasta jooksul, järgmise kümnendi lõpuni ei räägi me praegust trendi arvestades, praegusi prognoose arvestades, selle põhjal, mida me teame eelarveläbirääkimistest ja muudest meetmetest, mis on planeeritud Euroopa Liidus, kindlasti summaarsest vähenemisest. Selles võtmes on väljumisstrateegia midagi, mida on vaja 2020. aastate lõpu jaoks. Me kõik oleme siin riigimehed, aga ma arvan, et me täna ei mõtle veel nii intensiivselt kaheksa-üheksa aasta pärast toimuvate eelarvesündmuste peale.

16:27 Esimees Henn Põlluaas
Andres Sutt, palun!

16:27 Andres Sutt
Aitäh! Hea minister! Siin on käsitletud erineva detailsuse ja kaaluga küsimusi. Ma korra küsin veel ühe suure pildi küsimuse. Kui on üks asi, mida ma selles eelarves ei näe, siis see on suurem tulevikuvaade. See puudutab demograafiat, see puudutab sedasama kliimat ja tegelikult ka e-riiki. Demograafia – me teame, et rahvastik vananeb. Sel on mõju tervishoiukulutustele, pensionitele. See seostub teise sambaga. Jah, ma saan aru, et tehniliselt ei saa siin eelarves numbrit öelda, sest seda seadust justkui veel ei ole, aga suunana, kavatsusena, ma arvan, oleks olnud kohane see siin ära märkida. Samamoodi kliima, see on trend, ka kliima soojenemine sõltub meie kõigi tegevusest. Ma arvan, et see on üliloluline, et me riigina ka selles suunas positiivses mõttes panustame.

Minu küsimus on e-riigiga seotud. Seesama näide pensioni kohta: pensioni ei saa tulumaksuvabaks teha, sellepärast …

16:28 Esimees Henn Põlluaas
Palun küsimust!

16:28 Andres Sutt
… et ei olda selleks tehniliselt valmis. Kas see on prioriteediküsimus või on seal mingi muu põhjus?

16:28 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Mulle need suure pildi küsimused väga meeldivad. Alustame siis tagantpoolt. Eesti riik kulutab IT-arenduste peale aastas suurusjärgus 130 miljonit eurot. Minu meelest on see väga arvestatav summa. See läheb eri valdkondadesse ja eri tegevuste jaoks. Osa on n-ö arendustegevused, osa on mingisugused käimashoidmise tegevused, osa on litsentsitasud – see pilt on hästi kirju. Aga kui me võtame kõik IT-kulutused kokku, siis need on suurusjärgus 130 miljonit eurot. Me võime selle üle arutleda. Enamik valdkondi ütleb, et tegelikult on raha rohkem vaja, aga see ei ole riigisüsteemis midagi uut ega ebatavalist. Pigem on probleem selles, et väga paljud ametid ja valdkonnad toimetavad omaette ja teevad paralleeltegevusi. Selle vastu on selles valitsuses loodud lausa eraldi IT-minister, kelle üks tööülesannetest on koordineerida IT-arendusi. Meil on väga tüüpiline, et riigiasutused ostavad üksteise tagant arendajaid üles, palkavad neid üksteiselt n-ö üle ja siis ühes kohas hakkavad asjad paremini minema, teises kohas jäävad seisma. Niisugused asjad on väikeses Eestis väga tavalised. Ühe ja sama programmilitsentsi eest makstakse eri asutustes hingehinda, eks ole. Siin on küllaltki palju õhku sees. Probleem on IT-valdkonnas veel see, et meil on mingil hetkel saavutatud hea uus tase ja siis on jäädud loorberitele puhkama. Need süsteemid tiksuvad, aga teatavasti IT-süsteemid vananevad kiiresti. Selle jaoks, et uus kvaliteet saavutada, oleks vaja suuremat investeeringut, kui see olemasolev jooksev kulu on. Nii et mina leian, et see, et me oleme valitsuses loonud IT-ministri koha ning ta peab kogu selle süsteemi kriitiliselt üle vaatama ja leidma selle sees võimalusi seda efektiivistada, näitab selgelt valitsuse prioriteeti. Kui me saame selge arusaama või ettekujutuse sellest, missugused IT-investeeringud – eks IT-investeeringuid on ka mitut-setut sorti, me ju kõik teame, et patsiga poisid tahaks igal aastal teha uue arenduse, sest neile on see lihtsalt põnev – on meile riigina või avaliku sektorina vajalikud, siis on meil olemas võimekus ja valmidus sinna ka piisav ressurss suunata. Demograafiast. Meil on minu arvates praegu selline valitsus, mis peab demograafiat olulisemaks teemaks kui ükski varasem Eesti valitsus. Jälle, meil on spetsiaalne minister selle jaoks, rahvastikuminister, meil on selle jaoks erikomisjon Riigikogus. Siin jooksevad väga ilusasti kokku need tegevused, mida me plaanime teha n-ö riigireformi ja eelarve revisjoni käigus. Meil on terve hulk (ma ei oska täpset numbrit öelda), ma arvan, et umbes 30 toetusmeedet peredele ja lastele. Osa neist on sellised näpu vahelt pudistamised, osa on palju suuremad ja tõhusamad. Riigieelarve mõistes ka: mõnel real on väga väike summa, mõnel real väga suur. Kui me saame teha ühe korraliku revisjoni, et saada selgeks, milline neist meetmetest töötab tõhusalt selle jaoks, et Eestis oleks suurem sündimus ja Eesti lapsed kasvaksid tervena ja harituna, ning siis koondaksime selle ressursi nendele tegevustele, mis on efektiivsed, siis oleks see pika plaaniga demograafiale lähenemine.
Aga ma tulen teise pensionisamba reformi juurde. Täiesti teadlikult valitsus eelarve tegemise ajal otsustas, et selle reformi mõjusid me siia eelarvesse sisse ei pane, see on RES-i teema. Selleks ajaks on eelnõu saanud seaduseks, meil on kõik mõjuanalüüsid tehtud. Selle mõju me näeme kevadel.

16:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Mart Võrklaev, palun!

16:33 Mart Võrklaev
Härra minister! Küsimustest on täna juba läbi jooksnud, et 2020. aasta eelarve eelnõus on valitsus ettevõtete ressursitõhususe meetmest ära võtnud 39 miljonit eurot ja suunanud selle teistesse valdkondadesse. Vastasite kolleegile siin mõni aeg tagasi, et see võeti sellepärast ära, et meede ei hakanud tööle. See ei ole korrektne. Investeeringute tegemiseks oli vaja ressursiauditit, mistõttu investeeringuprojektide taotlemiseks paljud ettevõtted just auditeeritega tegelesidki, et küsida järgnevates

voorudes investeeringuteks raha. Samuti kinnitab seda, et teil ei olnud õigus, fakt, et eelarves on 22 miljonit jätkutegevusteks, kui projektid on juba raha saanud. 39 miljoni ressursitõhususe meetmest äravõtmise tõttu võib jääda saavutamata 124 miljonit ressursisäästu ja lisandväärtus 216 miljonit. Vähem tähtis ei ole ka ettevõtete õigustatud ootus investeeringutoetuse saamiseks, kuna auditeid tehes on nad eeltööd teinud. Kuhu valitsus selle raha konkreetselt suunas ja miks seda peeti tähtsamaks kui ettevõtete ressursitõhususe suurendamist?

16:34 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Siin oli hästi palju numbreid. Ma vaidlen põhimõtteliselt vastu sellele, et me arvestame siin küsimata ja välja jagamata jäänud euromeetme pealt mingisugust majanduskasvu ja siis ütleme, et me oleme majandust kahjustanud. Kui meede ei tööta, kui taotlusi ei tule või kui neid ei suudeta õigel ajal vormistada ja seda raha rakendada, kui erasektor seda tegevust ei suuda käivitada (see on ju tegelikult erasektorile mõeldud kaasfinantseerimisega tegevus), siis see programm ei töötanud nii, nagu ta pidi töötama. Nagu korra eelnevalt jutust läbi käis, me teame, et korteriühistute või eramajade puhul on see ülimalt populaarne, ettevõtete seas see nii populaarne ei ole olnud. Siin võib erinevaid põhjuseid olla, ma ei ole sellesse süvenenud, aga fakt on see ja selline informatsioon meil eelarve tegemise ajal oli, et seal on raha kasutamata ja sellele rahale on võimalik saada teistsugune rakendus. Täiesti selge on, et ressursitõhususe meede jääb ettevõtjatele järgnevatel perioodidel alles. Sellest kogemusest õpitakse, seda meedet kohendatakse, võimaldatakse mingisugusel järgneval perioodil seda raha taotleda ja ehk on see järgmine kord edukam. Aga ma ei näe siin küll mingit häbenemise või häbistamise kohta. Kui kuskil on kasutamata raha, mis seisab, ja meil on vaja eelarves tõhusust taga ajada, kas me siis jätame ta sinna vedelema, sest keegi pärast ütleb, et aga äkki ikkagi oleks ta kasutust leidnud? See ei ole ratsionaalne tegevus.

16:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kalle Laanet, palun!

16:36 Kalle Laanet
Aitäh, hea juhataja! Hea rahandusminister! Möödunud aastal, 2019. aasta riigieelarve teise lugemise ajal oli Riigikogu liikme Martin Helme seisukoht selline: "No mis me nüüd selle eelarve kohta ütleme? Ütleme niimoodi, et tegemist on tülgastava kommiraha jagamisega ülisuures mahus. Tegemist on valimiseelse kõige masendavama tehinguga, kus valijatelt ostetakse nende enda raha eest hääli. Tegemist on riigikapitalismi kõige halvema näitega. Tegemist on populismi kõige halvema ja kõige ehedama näitega, ja just sellepärast, et selle eelarve põhisisu ei ole mitte ühe, teise või kolmanda asja arendamine ja Eesti elu edendamine, vaid valimistel häälte ostmine valijate enda rahaga." Tänases valitsuses on kaks sama partnerit mis eelmises valitsuses, üks on vahetunud. Mis siis nüüd muutunud on?

16:37 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Kolmas partner on muutunud. Aga see, et kaks partnerit valimistel alles jäid, näitab, et järelikult tegid nad eelarvega õige panuse. Äkki on nii?

16:37 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Erkki Keldo, palun!

16:37 Erkki Keldo
Aitäh! Hea minister! Jätkan sealt, kus te enne minu küsimusele vastamise lõpetasite. Te ütlesite, et klaas on pooltäis. Ma saan aru, et pooltäis tähendas teie arust seda, et järgmisel aastal on keskmine vanaduspensionär, kes hakkab saama 528 eurot, just see õige inimene, kes peaks tänase valitsuse jooksvaid ülekulutamisi katma ja hakkama maksma tulumaksu. Tuletan teile meelde, et 2017. aastal oli suhtelise vaesuse piir 523 eurot. Kui keskmine pensionär maksab 528 eurolt tulumaksu ära, saab ta kätte 522,4 eurot, mis tähendab, et ta satub suhtelisse vaesusesse. Kas teie arvates on tõesti pensionär see, kes peab teie jooksvaid ülekulutusi katma ja ise selle tõttu suhtelisse vaesusesse langema?

16:38 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Ikka te arvate, et ma olen Herakles, et ma saan inimesed poole aastaga suhtelisest vaesusest välja tõsta. Ei saa. Aga jah, see valitsus ei ole seda tulumaksuseadust kirjutanud. Selle tulumaksukorra loomisel oli ju kohe alguses teada, et kuna tegemist ei ole liikuvate piiridega, vaid see summa on fikseeritud, siis varem või hiljem hakkab palgakasvu edenedes inimeste sissetulek selle summa piiridest välja minema. See ei tohiks kellelegi üllatusena tulla. Esimese üllatuse elasid üle need inimesed, kes said juba siis, kui seadus kehtima hakkas, suuremat pensioni, mis läks maksustamise alla. Tänaseks päevaks, ma arvan, on avalikkus endale kuidagi selgeks teinud, et sissetulekute kasvuga tulumaksuvabastuse osatähtsus sissetulekutes vähenebki. Meil on ju olnud ka aeg, kui tulumaksuvaba osa palgast oli umbes 50 eurot, mitte praegused 500 eurot. Nii ta oli tol korral. Ega mul siin midagi vaielda ei ole. Kui inimeste sissetulekud kasvavad, siis need liiguvad selle maksustamata piirmäära seest välja ja inimesed hakkavad tulumaksu maksma. Kas me peame seda halvaks? Kindlasti, ega väga palju ei ole neid inimesi, kes tahavad maksu maksta. Aga kui me küsime teiselt poolt, millest see meile räägib, siis see räägib meile Eesti inimeste jõukuse kasvust. Mulle tundus vanasti, et Reformierakond sai proportsionaalsuse põhimõttest ikkagi aru, sai aru, et kui on sama maksumäär, siis 5000-eurose ja 500-eurose või ka 6000-eurose ja 600-eurose palga pealt makstav summa on siiski oluliselt erinev. Eks ole? Sealt see vahe sisse tulebki. Ma võin öelda, et istuv valitsus või käesolev koalitsioon on kokku leppinud, et ta maksusüsteemi muutma ei hakka. Nii on, nagu on. Järgmisel aastal jõuab seoses palgakasvuga ja ka pensionikasvuga tõenäoliselt veel suurem hulk inimesi selle 500 euro piiridest välja. Kas me peame seda masendavaks või toredaks, et Eesti inimeste sissetulekud kasvavad, see sõltub sellest, kas ollakse valitsuses või opositsioonis.

16:40 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Liina Kersna, palun!

16:40 Liina Kersna

Suur tänu, hea eesistuja! Austatud minister! Mulle väga meeldib, kui te ütlete, et riigieelarve on valikute küsimus. Loomulikult on. Mulle meeldib ka see, et me peaksime iga summa puhul mõtlema, kas me saaksime selle eest midagi rohkem või paremini teha. Taas kord on valitsus eelarvesse planeerinud 4 miljonit eurot katuserahaks. Selle raha eest saaks lahendada päris mitu struktuurset probleemi, näiteks investeerida suitsiidiennetusse ja vaimse tervise programmidesse, maksta kinni kliiniliste psühholoogide ja koolipsühholoogide kutseaasta, mida praegu teevad spetsialistid ise. Kas te olete siiski jätkuvalt arvamusel, et katuserahasüsteem on läbipaistev ja kõige parem viis raha jagamiseks?

16:41 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Meil on eelarve läbipaistvusest siin täna juba mitu korda juttu olnud. Selles punktis ma arvan küll niimoodi, et katuseraha on kõige läbipaistvam raha üldse eelarves. Kõik teavad, kellele see läheb, kes selle määras, mis summa on ja mis pärast tehti. Kõige läbipaistvam! Me räägime siin, eks ole, mõnekümnest tuhandest või kokku mõnest miljonist, samal ajal kui terve rongitäis raha sõidab kuskil mingisuguses haridusprogrammis või sotsiaalprogrammis, sajad miljonid ja keegi eriti ei küsi. Läbipaistvuse asjus ei jaga ma seda teie kriitikat.
Otstarbekuse kohta. Vaadake, mina pesen oma käed puhtaks. Katuseraha ehk regionaalsed investeeringud on Riigikogu mängumaa. Ma olin Riigikogu liige ja ka mängisin selle rahaga, aga valitsus sellesse ei sekku. See on Riigikogu raha, mida ta määrab ja otsustab. Kuidas ta kokku lepib, kuidas see raha jaguneb koalitsiooni ja opositsiooni vahel, kuidas ta saadikute vahel fraktsioonide sees jaguneb – te ise annate oma valimispiirkondades aru. Võin omalt poolt öelda, et tegin eelarveläbirääkimiste ajal mitmel korral ettepaneku katuseraha eelarverida üldse mitte tekitada, aga jäin oma arvamusega suhteliselt üksi. Kuid see on valitsuse otsus see 4 miljonit sinna panna, ma seisan valitsuse otsuse taga, nii nagu me seisame kollektiivselt kõikide oma otsuste taga. Siin mul midagi vaielda ei ole. Kuidas see raha aga ära suunatakse, see on puhtalt Riigikogu otsus.

16:43 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Raimond Kaljulaid, palun!

16:43 Raimond Kaljulaid
Ma tänan istungi juhatajat! Austatud härra minister! Ma soovin küsida teilt selle kohta, kui põhjendatud on teie arvates tekkinud olukorras see, et valitsuses on eraldi portfellita väliskaubandus- ja IT-ministri ametikoht. Just tuli uudis, et teie erakonnakaaslane ja kolleeg valitsuses Kert Kingo siiski ei rääkinud Riigikogule tõtt, tema korraldusel ikkagi sõlmiti Jakko Väliga tööleping. Kui ma temalt selle kohta esmaspäeval küsisin, siis ta püüdis Riigikogu eksitada ja jätta muljet, et ei tea sellest midagi. Teie erakond ilmselgelt ei suuda sellele kohale pädevat ja mõistlikku inimest leida. Tõenäoliselt olete nõus, et Kert Kingo peab tagasi astuma. Juba teine minister on lühikese ajaga läbi kukkunud. Kas te oleksite valmis kaaluma selle portfellita ministri ametikoha ja tema aparaadi kaotamist ning selle kajastamist juba järgmise aasta riigieelarves? Ma arvan, et me saavutaksime sellega nii maksumaksja raha olulise kokkuhoiu kui tegelikult ka selle piinliku olukorra lõppemise.

16:44 Rahandusminister Martin Helme
Nojah, suurepärane esitlus, kuidagi see ikkagi haakus ka riigieelarvega. Ma pean ütlema, et ma olen olnud viimased peaaegu kolm tundi siin puldis, uudiseid lugenud ei ole, ei jälginud ka esmaspäevast Riigikogu istungit. Ma ei viibi piisavalt infoväljas, et kuidagi kommenteerida seda, millest kõigest te praegu siin rääkisite. Ma muidugi ütlen, et on mõned patud, mida poliitikutele andeks ei anta, ja üks neist on valetamine. Aga rohkem ma seda teemat kommenteerida ei saa, sest mul ei ole praegu piisavalt infot.

16:45 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jaak Juske, palun!

16:45 Jaak Juske
Austet eesistuja! Hea ettekandja! Me tegime siin nüüd üheskoos selgeks, et tänane valitsus on petnud õpetajatele antud lootusi. Õpetajate miinimumpalk järgmine aasta ei lähene 120%-le riigi keskmisest, vaid hoopis kaugeneb sellest päris suurel kiirusel. Mis on teie sõnum, härra minister, Eesti õpetajaskonnale, millal siis valitsus täidab antud lubadust ja viib õpetajate miinimumpalga 120%-ni riigi keskmisest? Kas see juhtub aasta pärast, järgmise kolme aasta jooksul või ei juhtu üldse selle valitsuse ajal?

16:45 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Väga tänuväärselt võeti siin vahepeal vaheaeg ja ma sain õpetajate palga teema kohta järele küsida. Sain teada, et Rahandusministeeriumi arvutuste järgi on aastal 2020 Eestis õpetaja keskmine palk 104% Eesti keskmisest. Aga meil ei ole mõtet rääkida miinimumpalgast, sest miinimumpalk ei ole see palk, mida tegelikult makstakse. Me räägime keskmisest palgast, mida makstakse. Me võime ka maksimumist rääkida, ma võiksin ka maksimumnumbri tuua ja siis me ainult selle üle vaidleksimegi. Kindlasti on Eestis õpetajaid, kes saavad väga-väga korralikku palka, ma arvan, et Riigikogu liikme palgale lähedal olevat palka. Aga me räägime ikkagi keskmisest. Õpetajate palk aastal 2020 on 104% Eesti keskmisest, mis, nagu ma juba enne möönsin, ei ole eesmärgiks seatud 120%. Aga see eesmärk ei ole kuhugi kadunud ja järgmise aasta eelarves juurde antud raha vähemalt hoiab seda olukorda, nii et me ei kaugene sellest eesmärgist oluliselt.

16:46 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Vilja Toomast, palun!

16:46 Vilja Toomast
Aitäh! Lugupeetud minister! Sa tead, et Eesti on uute HIV-positiivsuse juhtumite arvu poolest jätkuvalt Euroopas teisel kohal, ma pean silmas, et 100 000 elaniku kohta on meil jätkuvalt 17 uut HIV-positiivset inimest. Sotsiaalministeeriumi terviseriskide programmis lubatakse, et see arv väheneb aastast 2020 15-ni. Kindlasti teate ka seda, et üks vähendamise viise on rohkem testida. Viimastel aastatel on riik perearstidele maksnud lisaraha, et nad testiksid kogu oma nimistut. Minu küsimus ongi, kas järgmise aasta eelarves on Sotsiaalministeerium seda raha küsinud või on valitsus ise valmis eraldama jätkuvalt perearstidele lisaraha, et seda ei peaks tegema nimistu pearaha arvel.

16:47 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Sotsiaalministeerium loomulikult taotles lisaraha tervele hulgale asjadele (ma praegu pean meenutama, mis need asjad olid), perearstidele lisaraha taotlemine oli selgelt seal sees. Ma praegu suudan meenutada, et sooviti raha eelkõige vähi sõeluuringutele ning sinna me suutsime raha juurde panna. HIV-i ennetustööks … Ma ei suuda praegu meenutada, mis meil laual oli. Aga ma kindlasti ei arva, et riigieelarve lugemise ajal peaksin ma suutma peast rääkida ministeeriumide programmide sihttasemetest, see ei saa olla selle arutelu detailsustase. Ma ei oska neid numbreid praegu kommenteerida.

16:48 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kaja Kallas, palun!

16:48 Kaja Kallas
Aitäh! Hea minister! Eestil on ka ekspertidest koosnev eelarvenõukogu. Eelarvenõukogu on osutanud, et see eelarvepoliitika ei ole praegustele majandusoludele kohane, eelmise valitsuse tekitatud eelarve puudujääki peaks vähendama kiiremini, riigil puudub selge operatiivne pilt kulutuste tegelikust seisust ja võib juhtuda, et kordub eelmise aasta olukord, kui avastati hiiglaslik puudujääk. Samuti, majanduskeskkond üldiselt jaheneb ja seda ei ole riigieelarve koostamisel piisavalt arvesse võetud. Minu küsimus puudutab seda, mida te teete nendele etteheidetele vastamiseks. Kuidas te võiksite riigieelarvet paremaks teha?

16:49 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Eelarvenõukogu käis muidugi valitsuses oma seisukohta tutvustamas ka, kui me olime selle eelarve valmis saanud. Ühesõnaga, see kõik on protsessi osa, nad näevad eelarvet ja annavad oma hinnangu. Eks te olete ülimalt peene sõelaga sealt välja võtnud kõik negatiivsed sõnumid, mis seal olid. See ei olnud üheselt negatiivne hinnang, ma pean ütlema, see hinnang oli nii ja naa, oli osa asju, mille eest me saime isegi kiita. Aga eriti nõus olen ma sellega, et see n-ö operatiivne pilt vajab parandamist. Muide, eelarvenõukogu tunnistas ju ise, et ka nemad ei osanud seda ette näha ega oska kohe välja pakkuda, mis see meetod võiks olla, kuidas käituda olukorras, kus majandusolukord väga kiiresti muutub ja maksulaekumised väga kiiresti vähenevad, aga samal ajal eelarve paneb mürinal edasi. Justkui mingisugust suurt majanduslangust ju ka tegelikult ei olnud, oli mingisugune ühe kvartali väga järsk kõikumine. Nii et sellele tähelepanu juhtimine on adekvaatne ja õige. Ma olen täiesti nõus, et meil on vaja olla siin võimalikult paindlik ja tähelepanelik. Aga ega nad ei pakkunud meile kohe ka mingit head lahendust välja. Ma ise julgen loota, et sellesama tegevuspõhise eelarve puhul muutub meil pilt kiiremaks, paremaks ja operatiivsemaks. Me loomulikult jälgime pidevalt jooksvalt ju ka maksulaekumisi. Nii et eks see ole võib-olla natuke ka küsimus sellest, kui intensiivselt sa oled mures ja kui palju sa pöörad sellele tähelepanu võib-olla ka mingisuguses mõttes poliitilisel tasandil.
Ma olen filosoofiliselt põhimõtteliselt teisel arvamusel kui need kõik, kes leiavad, et praegu tuleks hirmsasti reserve varuda. Nagu ma ette lugesin Aivar Sõerdi küsimusele vastates, siis Eesti riik maksab umbes miljon eurot igal aastal negatiivseid intresse oma reservide hoidmise pealt. Lihtsalt öeldes maksab see, et meil on puhverraha, meile miljon eurot aastas. Samal ajal tegi Eesti riik jooksval aastal valitsuse võlakirju, millega ta ennast rahastas ja mis olid ka negatiivse intressiga. Kui me võlga tagasi maksame, siis me maksame tagasi väiksema summa kui see, mille me võtsime. Sellises rahalises keskkonnas peavad meil mõistetavalt olema mingid puhvrid. Need on meil ka ju olemas, meil on olemas likviidsusreserv ja stabiliseerimisreserv, meil on olemas sotsiaalkindlustusfondide reservid, aga nende reservide mahu suur kasvatamine on rahaliselt ebaotstarbekas.
Meil on väga väike võlg. See võlg väheneb ja meil on selline reservide tase, mis vähemalt minu ja praeguse valitsuse hinnangul on täiesti adekvaatne. Me ootame majanduse jahenemist, see vastab tõele, aga me ei oota mingit suurt krahhi, 10%-list langust või maksulaekumiste vähenemist, ma ei tea, 20–30%, nagu oli 2009. aastal. Isegi kui me seda ootaksime, siis meie reservid on välja arvutatud viisil, mis tagavad meie, ütleme, riigi toimimise kulusid kahandamata kaheksa kuud järjest, mis peaks olema täiesti piisav aeg, et reageerida nii kulude kui ka tulude poolel. Nii et ma põhimõtteliselt ei nõustu üleskutsetega asuda tohutus mahus reserve koguma. Ma ausalt öeldes ei võta nagu kuidagi külge seda nõuannet, et ärge te praegu jumala eest laenake. Laenamise puhul ei tule mitte küsida, kas see on hea

või halb, vaid tuleb küsida seda, milleks me tahame laenata. Ma olen täiesti nõus, et jooksvate kulude katmine laenu abil ei ole õige. Me oleme lühiajaliselt pidanud ennast, eks ole, puhverdama umbes 200 miljoniga, aga see oli varasema tekkinud miinuse katmiseks, me maksame seda tagasi juba praegu, sel aastal maksame tagasi ühe osa sellest, järgmisel aastal teise osa. Järgmisel aastal me jooksvate kulude katteks laenu võtma ei pea. Kui me aga tahame midagi suurt teha või investeerida, siis me kindlasti ei pea praegustes intressitingimustes laenamist kartma. Nii et filosoofilises mõttes ma eelarvenõukogu sellele soovitusele põhimõtteliselt alla ei kirjuta.

16:54 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Marko Mihkelson, palun!

16:54 Marko Mihkelson
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea minister! Riigieelarve on kindlasti kaugelt enam kui ainult numbrid joone all või joone peal. See on poliitika kujundamine. See on tegelikult ka vastutus poliitiliste valikute eest avaliku raha üle otsustamisel. Väliskaubandus on vaieldamatult üks väga olulisi valdkondi ja ma kindlasti ei ole nõus kolleeg Raimondiga, et annaks kõvasti kokku hoida, kui see ministriportfell ära kaotada. Küll aga on päris oluline, et inimesed, kes on ministritena tööl ja vastutavad kas või nii väikese summa eest nagu 170 miljonit, oleksid kõigiti vastutustundlikud. Sa enne ütlesid, et üks asju, mida poliitikule andeks ei anta, on valetamine. Kas sinu arvates Kert Kingo, kes on korduvalt nendel päevadel jäänud vahele avalikkusele valetamisega, peaks tagasi astuma?

16:55 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Nagu ma ka Raimond Kaljulaiule ütlesin, puudub mul piisav infoväli, et seda teemat kommenteerida.

16:55 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kristen Michal, palun!

16:55 Kristen Michal
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Ma poole kõrvaga enne kuulsin, et te ütlesite midagi sellist, nagu väliskaubandus- ja IT-ministri olemasolu näitaks, kui suure südamemurega vaatab see valitsus hellalt selle sektori peale ja aitab ettevõtjatele uksi lahti murda. Viimase aja sündmused, mille kohta te ütlete, et teie ei tea midagi, aga mida ülejäänud Eesti jälgib põnevusega, viivad tõenäoliselt selleni, et minister vahetub. Nüüd eelarvega seotud küsimus: mis te arvate, kui minister vahetub kiiresti, kas ta siis jõuab ka selle valdkonna prioriteete ümber tõsta?

16:56 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Siin küsimuses on sees mingi eeldus, millele ma olen keeldunud juba kommentaari andmast või mida ma ei ole kommenteerinud, nii et ma ei saa seda eeldust hakata spekulatsiooniks tegema. Riigieelarve aruteluks on meil aega siin ju veel oi kui palju, aasta lõpuni rahulikult ja kui tahame, siis märtsikuuni. Soovin Riigikogule jõudu tööle!

16:56 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Mart Võrklaev, palun!

16:57 Mart Võrklaev
Härra minister! Mäletan valimiste ajast, et EKRE üks suuri lubadusi oli lasteaia kohatasu kaotamine. Kuna ma sel hetkel omavalitsust juhtisin, siis ma jälgisin seda teemat põnevusega. Ma teadsin, et omavalitsustel valdavalt sellist raha pole, sest nad peavad lasteaedu ehitama, palka maksma, majandamiskulud kandma jne, nii et järelikult see saabki tulla ainult riigieelarvest. Endal oli hirm, et kui riik seda ei tee, siis hakatakse seda raha meilt küsima. Hiljuti arutasime me Rae vallas lasteaia kohatasu tõusu just seetõttu, et majandamiskulud tõusevad, me investeerime palju ja on suur palgasurve, et üldse õpetajaid lasteaeda saada. Selle arutelu käigus meie opositsioonipoliitikud EKRE ridadest küsisid, et valimistel ju lubati ja kus nüüd on see tasuta koht, et miks me hoopis tasu tõstame. Palusin neil

pöörduda ka valitsuses olevate erakonnakaaslaste poole ja neilt seda küsida, aga täna on mul endal võimalus seda siin küsida. 2020. aasta eelarves sellist rida pole, et seda vabastust saaks teha. Mis siis juhtus ja miks selline lubadus anti?

16:58 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Siin on võib-olla paslik natukene kaugemale minna. Seda lubadust arutati ka koalitsiooni moodustamisel, aga, ütleme siis, siia lisandus küsimus, et kui riik hakkab maksma lasteaia kohatasu, kas siis ka lasteaia- või alusharidus muutub n-ö riiklikuks tegevuseks, sarnaselt koolihariduse näiteks. Meie erakonna vastus on, et seda me kindlasti ei soovi, see võiks jääda edasi kohaliku omavalitsuse tegevuseks. Selles mõttes ei ole siin küsimus ainult rahas, siin on küsimus ka selles, kuidas jaotub vastutus omavalitsuse ja keskvalitsuse vahel. Kuna selles küsimuses oli ka erinevaid nägemusi ja arvamusi, sellele lisandus küllaltki kopsakas rahanumber, siis koalitsiooni tegemise ajal otsustati, et see teema pannakse praegu kõrvale. (Hääl saalist: "Aga valimislubadus?") Aga valimislubaduse kohta olen ma juba mitu korda vastanud, et selle jaoks, et me kõik oma valimislubadused ära saaksime täita, me püüdleme selle poole, et saada järgmine kord Riigikogus 51 kohta.

16:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Hanno Pevkur, palun!

16:59 Hanno Pevkur

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea minister! Jürgen Ligiga riigipiiri teemadel debateerides püüdsite te kangelaslikult väita – ja ütlesite ka oma kõnes vist, kui ma õigesti mäletan –, et see valitsus on miljoneid, vist isegi 70 miljonit riigipiiri ehitamisse panemas. Võib-olla saate need numbrid üle täpsustada, et mida te silmas pidasite. Vaadates Siseministeeriumist saadud andmeid, näen ma küll kahetsusega, et see summa, mida ametisse astunud valitsus riigipiiri ehitamisse paneb, on ümmargune baranka ehk null. Te olete eelarvestrateegias ainult eelnevatest perioodidest raha ümber tõstnud. Selle aasta eelarvestrateegiast võtsite 3 miljonit ära ja tõstsite selle järgmisesse aastasse ehk kahe aasta summa on ümmargune baranka. Järgnevatel eelarvestrateegia-aastatel tuleb 3 miljonit juurde. Tõepoolest, eelnevatest perioodidest võiks PPA järgmisel aastal riigipiiri ehitamisel 20 miljoniga arvestada. Siit minu küsimus: kas te teadlikult valetasite härra Ligile ja Riigikogule, et te panete riigipiiri ehitamisse raha, kuigi te tegelikult ei pane sinna ühtegi penni?

17:00 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Mulle jääb arusaamatuks, milles seisneb see süüdistus valetamises. Ma lugesin ka muide enne ette, mis need summad on, millisel aastal milline summa kulub: käesoleval aastal 9,7 miljonit, järgmine aasta 12,6 miljonit, 2021. aastal 14,5 miljonit, 2022. aastal 15,7 miljonit, 2023. aastal 6 miljonit, kokku 82,9 miljonit alates 2015. aastast. Ma ütlesin ka ju enne, et varasem, 2015. aasta valitsuse plaan nägi ette 74 miljonit, see summa on vahepeal kasvanud ligikaudu 9 miljonit. Nii et mulle on mõistetamatu, milles mind siin praegu süüdistati. See, et piiri ehitamine ei ole edenenud tempos, mida mina ja kindlasti ka praegune siseminister oleks tahtnud näha ja tahaks ka järgnevatel aastatel näha, on eraldi teema. See teema oli võib-olla ka seotud kriitikaga Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori suhtes mingil hetkel. Aga piiri ehitamisega liigutakse edasi. See ei vasta tõele, et sel aastal ei ole piiriehitusse ühtegi senti pandud, see lihtsalt ei ole tõsi. Ka järgmine aasta jätkub lõikude viisi väljaehitamine, nii et ma ei ole selle kriitikaga nõus.

17:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Raimond Kaljulaid, palun!

17:02 Raimond Kaljulaid

Suur tänu! Suur aitäh, härra minister! Muidugi pean ma kõigepealt parandama kolleeg Marko Mihkelsoni, ta tegi minu avaldusest liiga kaugeleulatuvaid järeldusi. Ma ei pannud ette seda valdkonda kärpida, aga see selleks. Teiseks, muidugi oli minu küsimus otseselt seotud riigieelarvega. Minister Kingo käis just eelmisel nädalal oma haldusala eelarvet meile väliskomisjonis tutvustamas, nii et ta on riigieelarvet koostav isik ja ma arvan, et need asjad on omavahel väga seotud. No te ei ole

informeeritud. Ma arvan, et te niikuinii ei usu mind, kui mina teid informeerin. Eks te pärast saate uudiseid lugeda. Ma ei taha kulutada rohkem aega ühe ministri personaalküsimusele.
Mu küsimus on sisuline. Hiljuti vaatasime Välisministeeriumi ja välisministri haldusala eelarvet. Mulle tundub, et Välisministeeriumi peamajas töötavate inimeste palgad on kahetsusväärselt madalad. Te mainisite oma sissejuhatavas sõnavõtus, et Eesti julgeolek on teile väga oluline. Te näete, et maailmas on ärevad ajad. Kas te näete võimalusi ka selle valdkonna töötajate täiendavaks palgatõusuks, et meie julgeolek oleks kindlalt tagatud professionaalse ja hästi motiveeritud välisteenistuse abil?

17:03 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Muide, härra Kaljulaid, ma ei usu ka uudiseid. (Naerab.) Nii et selles mõttes ei ole vahet. Aga Välisministeeriumi palgad, muide, järgmine aasta tõusevad pisut. Välisminister Reinsalu on olnud väga järjekindel ja leidlik Välisministeeriumi tegevuse planeerimisel. Muu hulgas tõusevad ju töölubade ja viisade tasud, millest pool läheb Välisministeeriumi eelarvesse just nimelt töötasude turgutamiseks. See tõus ei ole meil võib-olla eraldi välja toodud ja eraldi rõhutatud ning see võib-olla ei ole samas suurusjärgus kui see, millest me siin räägime päästjate ja õpetajate puhul, aga tegelikult on ka seal väike palgatõus järgmisel aastal võimalik, kui minister otsustab selle raha selleks suunata.

17:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Urve Tiidus, palun!

17:04 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Te esitlete esimest korda ministrina riigieelarvet siin parlamendi eest. Teoreetiliselt on võimalus, et te seisate siin ka järgmisel aastal. Kahjuks on eelarves siiski eelmise kahe aastaga ja ka praegu tekitatud üsna suur puudujääk. Ma seda numbrit ei hakka isegi nimetama, see on väga-väga suur, ja palju lubadusi jääb seetõttu täitmata. Peaministri suust on kõlanud, et on vaja maksudebatti. Mida, milliseid maksumuudatusi te praegu, pärast eelarve koostamist ja selle esitlemist soovitate peaministrile tulevikuks?

17:04 Rahandusminister Martin Helme
Suur tänu hea küsimuse eest! Nagu me teame, homne ei kuulu kellelegi. Ma ka tervitan maksudebatti. Mina sooviksin pidada debatti teemal, milliseid makse me alandame. Mina sooviksin, et me alandaksime gaasiaktsiisi, elektriaktsiisi, diisliaktsiisi. Mina sooviksin, et me alandaksime käibemaksu. Jah, mina arvan, et meil on hea planeerimise puhul võimalik maksukoormust veel vähendada.

17:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Hanno Pevkur, palun!

17:05 Hanno Pevkur
Härra rahandusminister! Teeme siis need arvutused koos. Muidugi kuulaks ma vähe täpsemalt, mis numbrid teil planeerimise jaoks on. Tundub, et need, mis te mulle just ette lugesite, on küll väga erinevad nendest, mis Siseministeerium saatis. Siin on Rahandusministeeriumi ja Siseministeeriumi vahel mingi totaalne kala, aga olgu. 2015.–2016. aastal nägi Reformierakonna juhitud valitsus piiri ehitamiseks ette 70 miljonit aastateks 2016–2019. 2019. aasta augustikuu seisuga oli Siseministeeriumi andmetel piiriehituse reaalseteks tegevusteks kulunud 25,4 miljonit. 70 miinus 25 on jämedalt võttes 45 miljonit, ütleb minu tagasihoidlik arvutus. Järelikult, jääki on seal 45 miljonit. Isegi kui 2020. aastal planeeritakse tegevusi 20 miljoni eest, jääb ikka veel 25 miljonit jääki, mis on tulnud Reformierakonna valitsuse otsuste tõttu. Jutt sellest, et te olete midagi juurde pannud lähiaastateks või käesoleval aastal, on jama. Tunnistage seda ja saame asjaga edasi minna.

17:06 Rahandusminister Martin Helme
(Naerab.) Aitäh! Usun, et me saame asjaga edasi minna isegi seda tunnistamata. Aga ma ütlen võib-olla täpsustaks. Ma loen andmeid, tõepoolest, mille Rahandusministeerium on mulle ette valmistanud. 2015. aastal tehti otsus eraldada Siseministeeriumile 73,9 miljonit eurot idapiiri väljaehitamiseks. Siin on väike vahe võrreldes selle numbriga, mis teie ütlesite. Te rääkisite 70-st, 71-st on juttu olnud, aga

tõenäoliselt on need mingisugused hilisemad lisaotsused olnud, mis seda on täpsustanud. Mina ei ole kunagi väitnud, et kogu see raha on ära kulutatud. Polegi ju. Piiri ehitamine on veninud. Piiri väljaehitamine on veninud eri põhjustel, muu hulgas selle tõttu, et ehitamise käigus mindi vahepeal hulluks ja taheti ehitada seda oluliselt kallimalt. Praegune valitsus, nii kui võimule sai, pani selle seisma, et vaadata üle, mis on realistlikult tehtav. Seda rahahulka on nüüd suurendatud. Me käisime kas augusti lõpul või septembris valitsuse väljasõiduistungil Kagu-Eestis, mis keskenduski piiri väljaehitamise teemale ja kus otsustati lisaks eraldi suurendada piiri väljaehitamise raha ehk siis suunati valitsuse sihtotstarbelisse reservi veel 12 miljonit, et väljaehitamine oleks rahaliselt kaetud. Selles mõttes on see summa pisut kasvanud. Lõpphinnang praeguse valitsuse plaanile, mis see väljaehitamine võrreldes 2015. aastaga maksma läheb, on oluliselt väiksem kui see, millest vahepeal räägiti, sel ajal, kui oli teine valitsus. Aga on täiesti vaieldamatu, et praegune valitsus tegeleb piiri väljaehitamisega, loomulikult sellest lähtepunktist, mis on varasematel valitsustel tehtud, nendest töödest ja rahaeraldistest lähtudes, mis on varem tehtud. On ka fakt, et sinna on lisaraha juurde suunatud. Tegelikult ma ei tea, mille üle me vaidleme.

17:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jüri Jaanson, palun!

17:09 Jüri Jaanson
Aitäh, istungi juhataja! Hea minister! Ma tulen tagasi Euroopa Liidu raha ja struktuurivahendite juurde. Nimelt, nende periood hakkab lõppema. Juba aastast 2017 on põhimõtteliselt olnud eri valitsuste ees küsimus, eelneva ja praeguse valitsuse ees, millal tekib mingisugune strateegiline nendest fondidest väljumise kava. Te hiljuti ühes vastuses just ütlesite, et sellega praegu muret ei ole, sest raha tuleb Euroopast kogu aeg juurde ja peale. Aga ma juhin siiski teie tähelepanu sellele, et neid vahendeid saab kasutada ikka kindlaksmääratud eesmärgil. Töövõimereformiks olid Euroopast eraldatud vahendid ja neid saab kasutada. Kas selline kava tekib, on see olemas? Kuidas või millal see tekib ja kuidas on sellega riigieelarves arvestatud?

17:10 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Jah, selline kava on olemas. Nagu te küllap teate, Euroopa Liidu eelarveläbirääkimised praegu toimuvad. Uus Euroopa Komisjon teeb oma plaane. Ministeeriumides on valmis saanud nägemus sellest, kuidas raha peaks suunama. Rahandusministeerium esitles eelmisel nädalal valitsusele oma raamnägemust sellest, missuguses mahus missugustele tegevustele peaks raha eraldama. See arutelu valitsuses poliitilisel tasandil, mis on meie prioriteedid ja missuguses mahus me milliseid tegevusi toetame, toimub, me plaanime jõuda sellega ühele poole novembri lõpuks. Loomulikult, me teame ju väga täpselt, millised raamid annavad meile ette Euroopa Liidu enda kokkupandud sihttasemed ning jagunemised eri fondide vahel ja ka fondide sees. See on mahukas töö, millega jooksvalt tegeletakse ja kus meil on olemas täiesti selge nägemus, kuhu me mis raha soovime paigutada. Loomulikult ei ole selles midagi üllatavat, et soovid olemasoleva või, ütleme, ettenähtava rahasumma kulutamiseks – kui me räägime selle mitmeaastase finantsperioodi rahasummast, kui me räägime CO_2 rahast, kui me räägime üleminekufondist või mingitest muudest fondidest – on oluliselt suuremad, kui see prognoositav summa ise on, aga see on eelarveprotsessis üsna tavapärane asi. Kuid mul on kuidagi kummaline kuulda, et Reformierakonna arvates me ei tea üldse, millega me tegeleme või mis raha see on või kust ta tuleb või kuhu ta minema peab. Tegelikult ikka päris hästi teame.

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kaja Kallas, palun!

17:12 Kaja Kallas
Aitäh! Te nii ilusasti rääkisite sellest, et kui see oleks teie teha, siis te vähendaksite oluliselt maksukoormust. Minu teada olete te rahandusminister, te tundute kontrollivat ka peaministrit. Küsimus on selles, mis või kes teid takistab. On see Isamaa, on see Keskerakond, on see süvariik? Kes ei lase teil teostada kõiki neid häid mõtteid, mis teil on?

17:12 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! No näed, midagi ei ole teha, kõik arvavad, et ma olen Herakles ja kontrollin kõike. Mul on hea meel. See on ju alati tore, kui opositsioon arvab, et valitsus on kõikvõimas. Aga ju te olete ise ka valitsuses olnud ja teate, et päris nii see ei ole. Teatavad poliitilised raamid on ees. Ei ole Eesti riigikord selline, et ükskõik milline minister, olgu ta pea-, rahandus- või, ma ei tea, keskkonnaminister, saaks dekreediga mingisuguseid asju ära teha. Nii see Eestis ei käi. Valitsus otsustab konsensuslikult. Ma oleksin oletanud, et te saate sellest loomulikult aru, aga see oli nii ilus küsimus, et ma ei saanud jätta vastamata. See oli ju küsimus tegelikult mulle kui praktiliselt eraisikule, mitte mulle kui valitsuse liikmele või koalitsiooni esindajale. Mis on minu ettepanekud maksudebatis? Eks unistada me võime kõik, aga ju ma ka ikka saan aru, et kui me kõiki makse langetame, siis eelarve sellisel moel kokku enam ei tule. Arutelu lähtepunktiks tuleb karbist väljas mõelda, eks? Nii et ei, mina arvan, et ma olen õnnelik, kui ma oma tööga hakkama saan, ma kellegi teise tööd endale krabada ei taha. Intellektuaalse mõtteharjutuse seisukohalt on alati tore, kui loobitakse õhku ideid, isegi kui need ei ole teostatavad. Päris kindlasti ärge lugege minu vastusest välja seda, et rahandusminister läheb juba valitsusse ettepanekuga langetada nelja-viite sorti makse. Kindlasti ei pidanud ma seda silmas, see on lihtsalt tore debatt.

17:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jevgeni Ossinovski, palun!

17:14 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Mina teid Herakleseks ei peaks, muu hulgas sellepärast, et Vana-Kreekas nimetati seda tüüpi edevust *hybris*'eks ja jumalad seda väga karmilt karistasid. Aga küsimus puudutab samamoodi maksupoliitikat. Te mainisite neid makse, mida kõike te tahaksite langetada, aga mida te ei saa langetada. Te ei maininud tulumaksu. Tulumaksuga on see huvitav lugu, et kui jõustus madalapalgaliste tulumaksuvabastus 500 eurot, siis see oli suurem, kui oli alampalk. Tegelikult said seda kõik, kes teenisid alla keskmise palga. Nüüd on palgad tõusnud. Algne eesmärk oli selle n-ö küüruga edasi minna, seda suurendada, aga seda pole tehtud. Ja järgmise aasta eelarves on see teile järsku tuluallikas, et inimesed, kes teenivad, ütleme, keskmist palka, hakkavad teile rohkem tulumaksu maksma. Kui me vaatame ebavõrdsuse seisu siin ühiskonnas, siis see tegelikult tähendab seda, et kuni keskmist palka teenivate inimeste maksukoormus hakkab tõusma. Teile on see eelarve mõttes kasulik. Kas te peate seda õiglaseks, et te sellisel viisil maksupoliitikat korraldate, et ebavõrdsus kasvab?

17:15 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Ma ei tea, minu meelest oli Jevgeni Ossinovski selles valitsuses, kes selle seaduse sellisel moel vastu võttis. Mina ei tea, kas te pidasite seda õiglaseks või ebaõiglaseks, ja kas te tookord nägite ette, et see piir jääb varsti palgakasvule jalgu. Nii et selles mõttes tasuks minu meelest peeglisse vaadata. Aga nagu ma ütlesin, lepiti selle valitsuse kokkutulemise ajal kokku, et meil on põhimõtteliselt maksurahu, mingeid uusi makse me ei tee ja makse ei tõsta. Olemasolev maksusüsteem on selline, nagu ta on, kindlasti ei ole ta täiuslik ja kindlasti ei meeldi kellelegi makse maksta.
Aga kui me räägime sellest, et meil on olnud viimasel neljal-viiel aastal sisuliselt rekordiline palgatõus, siis põhimõtteliselt me räägime ju sellest, kuidas Eestis on inimeste jõukuse tase tõusnud. Selles võtmes ei ole ju selles midagi ebatavalist, kurioosset või ka ülekohtust. Ma usun, et sotsiaaldemokraadid kindlasti nõustuvad selle argumentatsiooniga, et kui inimeste sissetulekud kasvavad, siis nende kohustused ühiskonna ees ka ju kasvavad. Ma vaidlen vastu sellele, mida te kuidagi üritate väita, nagu tulumaksu miinimumi alt väljaliikuv raha tuleks kuidagi mulle. Ei tule mulle, ei tule ka valitsusele, see tuleb riigile. See on meie kõigi raha. Riigieelarve on ühiskonna raha. Ühelgi ministeeriumil ega ministril ei ole oma raha, pole olemas sellist asja. See on inimeste raha ja siis poliitikud jagavad seda siin. (J. Ossinovski saalist: "Aga see on teie valitsus.") Minu meelest oleme me kõik siin selles saalis poliitikud. Nii et see ei ole minu raha.

17:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Indrek Saar, palun!

17:17 Indrek Saar

Tänan! Lugupeetud minister! Te olete korduvalt ja lennukalt lubanud ette võtta riigieelarve revisjoni ja lubasite veel suve teises pooles, et see hakkab mõjutama juba järgmise aasta eelarvet. Ei ole rohkem sellest alates, augustikuust saadik enam kuulnud, kui kaugel see riigieelarve revisjon teil on. Aga mind huvitab selle juures see, et kui te seda revisjoni olete veendunult ajanud ja öelnud, et sealt on kindlasti võimalik leida lisavahendeid, mida väga efektiivselt ei kasutata, siis kas te nimetaksite näiteks kolm sellist kulurida, mis praegu eelarves on küsitavad ja kus võiks tegelikult märkimisväärselt kokku hoida.

17:18 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Ma saan aru, et see oli provokatsioon LGBT teemal. (Naerab.) Väga märgiline. Ei, ma ei läheks sellisele reale. Ma võib-olla alustan otsast. Riigieelarve revisjon on käivitunud, tööprotsess on käivitunud. Juhtkomisjon on koos käinud kaks või kolm korda, ametkond on oma sisendid andnud ja teeb jooksvalt tööd. Valitsus on seda mitu korda arutanud, koalitsiooninõukogu on mitu korda omavahel järgmisi samme ja tegevusi arutanud. Kõik me saame aru, et riigieelarve revisjon tähendab vähemalt osaliselt ikka ju kulude kärbet, mitte ainult mingisuguse raha ühest kohast teise ümbertõstmist, vaid mingis kohas peab see tähendama ka kokkuhoidu ja see ei saa kunagi toimuda nii, ilma et oleks teatav vastuseis sellele, ja see omakorda tähendab, et see saab toimuda ainult siis, kui on olemas väga selge poliitiline tahe, valmisolek selle jaoks poliitiliselt pingutada ja võib-olla ka mingisugust poliitilist kriitikat saada. Eelarve revisjon on töös olev protsess. Ma selles mõttes ei arva, et mul oleks korrektne noppida välja mõne valdkonna mõni eelarverida ja seda niimoodi näidisena kasutada, sest see on selle protsessi seisukohalt äärmiselt kontraproduktiivne. Aga ei tasu arvata, et see ei ole meile juba praegu kasu toonud, ka 2019. aasta eelarve muudatuste tegemisel ja ka 2020. aasta eelarve kokkusaamisel oli meil sellest protsessist enesest kasu. Võib-olla kevadeks oleme saanud veel suurema ja põhjalikuma töö ära teha, võib-olla ka mingisuguseid poliitilisi valikuid langetada, nii et see kasu on mahu poolest suurem. See töö käib.

17:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kristen Michal, palun!

17:20 Kristen Michal

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Mäletan, et varasematel aastatel olite samamoodi kriitiline Ratase valitsuse ja selle hoolika ülekulutamise suhtes, mis siin toimus. Te kasutasite erinevaid epiteete, nimetasite seda prassimiseks ja kõigeks veel hullemaks. Ma üritan aru saada sellest maksulangetuse teel seisvast takistajast. Mulle jäi teie jutust mulje, et te vihjate Jüri Ratasele, nagu tema seisaks maksulangetuse teel ees. Ma üritakski aru saada, mis see plaan siis on. Te lubate eelarvereegleid ümber teha ja kõike muuta. Mis positsioonil EKRE täna üldse asub ja mis positsioonil asute teie? Kas meil on oodata suuremaid laene, nagu te lubate, rohkemat rahakulutust PPP abil, näiteks erasektorilt laenamist? Või on oodata maksulangetust ja kulutuste kokkutõmbamist? Mis see filosoofiline lähenemine nüüd ikka on? Kas vasakule või paremale, kuhu me täpselt läheme?

17:21 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Ma arvan, et selle koalitsiooniga kuskile kenasti keskele kokku. Jah, kenasti keskele. Ei noh, mis me siin ikka räägime sellest, mismoodi ma opositsioonis olles istuvat valitsust kritiseerisin. See on vesi silla all, nagu öeldakse. Vahepeal olid valimised, valitsuse koosseis on muutunud. Praegune valitsus on teise koosseisuga ja teiste valitsemispõhimõtetega kui eelmine valitsus ja nii lihtne see ongi. See, et osa inimesi on võrreldes eelmise valitsusega samad, on ka lihtsalt elu reaalsus. Aga ka nende jaoks on ju kokkuleppe suund muutunud. Jah, ma ütleks kõigi nende asjade kohta, mida siin praegu loetleti, et investeeringute jaoks raha võtmiseks on sellel valitsusel valmisolek täiesti olemas. Mina rahandusministrina seda kahe käega pooldan. Tähtis on see, et investeeringud oleksid mõistlikud, Eesti majandust pikas plaanis toetavad ja kasvatavad. Kui me saame seda teha niimoodi, et oleme kaasanud ka erasektorit, olles motiveerinud erasektorit samuti Eesti majandusse investeerima, siis see on ju suurepärane.
Valitsus on kokku leppinud maksurahus, mis tähendab, et uusi makse me ei tee ja makse ei tõsta. Samas on valitsus koalitsioonileppesse kirjutanud, et piirikaubanduse vähendamiseks, Eesti konkurentsivõime parandamiseks ja maksulaekumiste parandamiseks me vaatame üle aktsiisid. Loomulikult, linnukirjas tähendab see seda, et me saame vaadata ainult allapoole, mitte ülespoole. Ma

arvan, et meil on väga tihe poliitiline debatt kestnud, ma arvan, kolm aastat, selle üle, kas maksulangetus ilmtingimata tähendab riigieelarve laekumiste vähenemist. Aktsiisilangetus näitab, et ei tähenda. Me saame maksu langetada, parandada Eesti konkurentsivõimet ja samal ajal ka veel riigieelarvele positiivset mõju tekitada. Kui meil õnnestub selliseid maksulangetusi leida, mis on tegelikult riigieelarvele tulu, siis me loomulikult seda teeme. Siin me räägime ju eelkõige, eks ole, diislist, mille kohta me teeme analüüse praegugi, need peaksid valmis saama novembri keskel või lõpus. RES-i koostamise ajaks me peame kindlasti selle info ja nende analüüside põhjal ka juba mingisuguse poliitilise otsuse langetama. Vaatame eelarveprotsessi. See on selle valitsuse esimene eelarve. Kui hästi suurt raami vaadata, siis mida see eelarve meile ütleb? See ütleb, et sellele valitsusele on mõistlikult tasakaalus eelarve eesmärk omaette, me liigume struktuurse tasakaalu poole, me oleme nominaalses tasakaalus juba sel aastal ja me ei poolda jooksvate kulutuste tegemist laenamise arvel. Laenamine ei ole meil mingi dogma, aga laenamine selleks, et ehitada ja kasvatada Eesti majandust – valitsuses ei ole ühtegi osapoolt, kes ütleks, et ärme seda teeme.

17:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kristina Šmigun-Vähi, palun!

17:24 Kristina Šmigun-Vähi
Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Murekoht on laste ja noorte tervis. On teada, et see 21. sajandil aina halveneb, ülekaalulisus on probleem, laste füüsilised võimed vähenevad. Minu küsimus ongi, kui palju on riigieelarves ette nähtud raha liikumisharrastuse rahastamiseks ja mis on suurimad või, ütleme, väljavalitud investeeringud selle heaks.

17:25 Rahandusminister Martin Helme
Ma pean ütlema, et ma ei ole võimeline minema riigieelarve arutelul nii peentesse summadesse valdkondade kaupa. Ma juhin tähelepanu lihtsalt sellele, et meil on terve hulk programme, mis laste liikumist parandavad, nii haridusministeeriumi, Kultuuriministeeriumi kui ka Sotsiaalministeeriumi valdkonnas. Ma juhin tähelepanu, et valitsus on teinud eraldi otsuse spordihallide ehitamiseks. Nii et meil on ka selles eelarves lisasummasid eraldatud juba n-ö baasis olevatele või senistele tegevustele, et laste liikumisharjumusi parandada. Aga ma ei ole võimeline praegu sellise detailsustasemega vähemalt kolmes eri valdkonnas laiali olevast rahast ülevaadet andma.

17:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jüri Jaanson, palun!

17:26 Jüri Jaanson
Aitäh! Härra minister! Ma tahaksin küsida visiooni kohta, aga küsin katuseraha koha. Te varasemas vastuses väitsite, et katuseraha on riigieelarve kõige läbipaistvam osa ja et te annate selle jagamiseks Riigikogule. Ma vaatasin ja kontrollisin igaks juhuks üle, kes ikkagi eelarve kokku peab panema. Riigieelarve seadus ütleb, et see on Rahandusministeerium. Ma täitsa huvi pärast küsin, kas te ei ole võimeline nendele 4 miljonile, mis katuserahaks on ette nähtud, otstarvet leidma või mis see põhjus on, et te annate need Riigikogule jagamiseks. Mina küll soovitaks selle raha kulutada või panna investeeringute reale kas või teadus- ja arendustegevuse lisarahastamiseks või sinnakanti. Ühesõnaga, miks te katuseraha siia Riigikokku annate?

17:27 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Minu meelest on vastus ju väga lihtne. Regionaalsed investeeringud, mida jaotatakse Riigikogus, on universaalselt ebapopulaarsed väljaspool seda saali ja universaalselt populaarsed seespool seda saali. Aga kuna selle seaduse võtab vastu see saal, siis on vastus käes.

17:27 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Lauri Läänemets, palun!

17:27 Lauri Läänemets

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud minister! Ma tahaks ikkagi veel natukene õpetajate palkadest rääkida. Te tõstate õpetajate palka 5,2%, aga selleks eraldatud raha, 9,5 miljonit, on ainult 2,5% sellest, puudu on 8–9 miljonit eurot, et palka 5,2% tõsta. Kust teie arvates see raha siis miinimumpalga maksmiseks peaks tulema? Kas see peaks tulema õpetajate lisatasudest, mis on see 20%, mis miinimumpalgale juurde antakse, või selle peaks kinni maksma kohalikud omavalitsused?

17:28 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Esiteks pean ma ütlema, et üksühest suhtearvutust palgafondi suurendamise ja palgatõusu vahel ei ole võimalik teha. See on üsna tavapärane, et kui palgafondi suurendatakse X protsenti, siis tegelik palgatõus on, ma ei tea, umbes X korda 2, seda eri põhjustel. Aga põhimõtteliselt on laias laastus niimoodi, et kui me ütleme, et me suurendame palgafondi 2,5%, siis kindlasti on reaalne palgatõus üle 5%. See on nii ükskõik mis valdkonnas, on need õpetajad või päästjad või on see palgatõus kuskil mujal. Loomulikult, lisaks sellele on väga oluline see, mismoodi seda suurenenud palgafondi tegelikult jaotatakse, hästi lihtsalt öeldes, kas antakse juurde palgasaajate ülemisele või alumisele osale või kõigile võrdselt, kuidas iganes. See väga oluliselt mõjutab. On võimalik tohutu hulk toredaid protsendiarvutusi teha, kui palju keskmine tõusis, kui palju alumises osas tõusis, kui palju ülemises osas tõusis. Selles mõttes on see demagoogide pidupäev, kui saab hiljem erinevate protsendiarvutustega välja tulla. See, kuidas omavalitsused sinna raha juurde suunavad, on täiesti selgelt omavalitsuse oma rida, aga meie räägime ikkagi numbritest, mida sinna riigieelarve kaudu suunatakse ja mis on väga selgelt sihtotstarbeline raha. Selles mõttes ei saa öelda, et palgafondi suurendamise tagajärjel on kuskil tekitatud omavalitsustele mingisugune kulusurve, pigem ikkagi vastupidi. Kui riiklik palgafond suureneb, siis omavalitsuste palgasurve ju väheneb, sest kõik me teame, et omavalitsused konkureerivad samamoodi õpetajate tööjõu pärast. Lõppkokkuvõttes seda, kui suur kellelgi palk on, me saame teada ainult retrospektiivis, me saame teada, kui palju ja kuhu läks, kuidas see palk jagunes, mismoodi ta astmete kaupa jagunes. Aga ma ütlen ka, et mina ei ole nõus või ma tõesti ei arva, et see on aus väide, kui me kõigepealt ütleme, et on miinimumpalk, ja siis ütleme, et on mingid lisatasud sinna juurde. Lõppkokkuvõttes on see ju ikka palgapäeval inimese arvele laekuv raha, see on tema sissetulek ja seda me arvestame palgaks. Me võime neid palgakomponente seal igapidi sättida ja pärast öelda, et see või teine komponent ei ole see protsent, mida me tegelikult oleme tahtnud saavutada. Vaadata tuleb seda, mis on see lõppsumma netopalga kujul.

17:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Hele Everaus, palun!

17:30 Hele Everaus

Austatud eesistuja! Austatud minister! Me kõik saame hästi aru, et raha ei ole kunagi küllalt ja see ei hakka ka kunagi nii olema. Nii on tõesti kogu selle eelarve ettevalmistamine teil ilmselt olnud tõsine ülesanne. Ainult võib-olla niisugune küsimus: kas on selliseid tegevusi, mis jäid teie arvates rahastamata või said liiga vähe raha, mistõttu teie süda valutab, või ei ole neid tegevusi? Teiste sõnadega, ette vaadates, mis oleksid järgmine aasta samas situatsioonis need asjad, mida te tahaksite teistmoodi teha?

17:31 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Eks neid asju, mida oleks tahtnud rahastada, oli ju terve hulk. Mitte ainult eelarveprotsessi käigus, vaid ka koalitsioonilläbirääkimiste käigus me ju ikkagi tõmbasime terve hulga valimislubadusi maha lihtsalt sellel põhjusel, et me saime aru, et rahalist katet ei ole võimalik leida. Aga kui nüüd konkreetsest eelarvest rääkida, siis ma, vastupidi, ütleks, et see, mismoodi me lõpuks lahendasime nende n-ö prioriteetsete valdkondade rahasoovi, oli minu meelest suhteliselt ilus kompromiss. Keegi ei saanud seda, mida ta küsis, aga kõik said midagi. Kõik need valdkonnad, mida me pidasime prioriteetseks või mille puhul me leidsime, et on karjuv vajadus, said midagigi. Nagu tihtilugu öeldakse, kompromissi tunned ära siis, kui saad aru, et kõik on rahulolematud, et keegi ei ole saanud täiel määral seda, mida ta tahtis. Aga see lahendus oli minu meelest õiglane. Kui me ütleme, et need on meie prioriteetsed valdkonnad, hästi lihtsalt öeldes, kui meil on valida, kas me anname 5%-lise palgatõusu õpetajatele või politseinikele, siis vastus on see, et mõlemale anname 2,5%. Selles mõttes on minu südametunnistus kindlasti rahul.

17:32 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Heljo Pikhof, palun!

17:32 Heljo Pikhof
Aitäh! Austatud minister! Eelmisele küsimusele ei saanud ma täpset vastust. Te olete lubanud nelja aastaga tõsta vanaduspensioni 800 euroni. Kui te seda 7 eurot erakorraliselt tõstate, siis see tähendab, et kokku te tõstate 28 eurot. Tõsta oleks vaja 400 eurot igal pensionäril. Kuidas te kavatsete selle nelja aastaga jõuda 800-eurose keskmise vanaduspensionini? Palun vastake!

17:33 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Tuleb täpsustada, kes mida lubas, eks ole. Kui me räägime valimislubadustest, siis meie erakonnal oli ühesugune lubadus, Keskerakonnal teistsugune lubadus ja küllap oli Isamaal ka lubadus, aga ma praegu ei suuda meenutada, kuidas nad seda sõnastasid. Väärikas vanaduspõlv oli kindlasti lubadus. Aga me oleme sellest juba täna siin rääkinud. Me ju võime ilkuda 7 euro üle, kui tahame, aga tegelik pensionitõus on 45 eurot ja osal inimestel suurem. See on keskmine tõus keskmise staaži korral, 45 eurot. Kusjuures tegelikult on seegi n-ö allapoole tehtud hinnang, sest keskmine staaž on pikem kui 44 aastat. Ehk kui me võtame arvesse reaalse staaži, siis on pensionitõus järgmisel aastal üle 50 euro. Aga hea küll, ärme statistikaga hakka siin, eks ole, keerutama. Nii on kogu aeg neid numbreid öeldud ja las siis läheb samamoodi edasi.
Kui sama tempo jätkub, siis on täiesti realistlik, et nelja aasta pärast ongi keskmine pension 700 eurost ülespoole. Kui me veel mõnel aastal lisaks indekseerimisele teeme järgmised erakorralised tõusud – indekseerimine toob 30–40 eurot, paneme teine 30–40 eurot igal aastal juurde või paneme igal aastal juurde kas või 7 eurot –, siis me liigume selles tempos edasi. Mina vaatan meie valimislubadust. Meie erakonna valimislubadus oli, et nelja aasta pärast on pension kaks korda suurem kui praegu. Kuidas see sinna jõuab, kes seda tõstab, kas indeks või erakorraline tõus või miski muu asi, seda me ei täpsustanud. Kui majanduskasv püsib, kui palgakasv püsib ja paneme veel juurde mingisuguse erakorralise tõusu või teeme midagi pensionimudelis ümber, mis suurendab eriti madalama pensioni saajate sissetulekut, siis keskmine pension kindlasti kasvab sellises tempos, et mina ei vaata hirmuga aasta 2023 poole, ausõna ei vaata.

17:35 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kristina Šmigun-Vähi, palun!

17:35 Kristina Šmigun-Vähi
Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Ma küsin otse: kas te arvate, et inimesed on rumalad? Mul võtsid siinsamas kaks vanemat naisterahvast nööbist kinni ja küsisid, et mis toimub. Ma küsin veel kord: kas te arvate, et Eesti inimesed on rumalad?

17:36 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Ma ei tea küll, mille peale nad küsisid, mis toimub, aga mina tõepoolest ei arva, et Eesti inimesed on rumalad. Mina arvan vastupidi: rahvatarkus, kollektiivne tarkus on kõige suurem tarkus üldse. Lõppkokkuvõttes valisid nad sellise parlamendi, kes tegi tänase valitsuse.

17:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, austatud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu ettekande ja küsimustele vastamise eest!

17:36 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh!

17:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Läheme oma riigieelarve eelnõu menetlemisega edasi. Ma palun kaasettekandjaks rahanduskomisjoni esimehe Aivar Koka.

17:36 Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Riigikogu rahanduskomisjon arutas 2020. aasta riigieelarve seadust 8., 14., 15., 21. ja 22. oktoobril. Me oleme ära kuulanud kõik ministrid ja teiste ministeeriumiametnike ettekanded ja Riigikogu eelarve. Komisjon tegi kolm konsensuslikku otsust: määrata riigieelarve eelnõu komisjonipoolseks ettekandjaks siinkõneleja, võtta eelnõu täiskogu 23. oktoobri istungi päevakorda ja lõpetada esimene lugemine, ning muudatusettepanekuteks anda aega kümme tööpäeva ehk siis määrata tähtajaks 6. november kell 17.15.
Kuna siin jäi ka küsimusi üles, siis ma mõnele neist vastan. Mõtlen neid, kui saalis küsiti ja vastust ei tulnud. Esimene neist oli – Toomas on küll ära läinud – see, kui Toomas küsis Via Baltica tee kohta. Eelarves ei ole seda rida lihtsal põhjusel. Valitsus on otsustanud, et 2+1 teed ei ehitata ja Pärnusse tuleb 2+2 tee. Ja seda plaanitakse PPP projektina. Küsiti spordi rahastamise kohta. Ma saan olümpiasangarit rõõmustades öelda, et just olümpiamängudega seoses on järgmine aasta Team Estonia 1 miljonile lisatud veel 2 miljonit, et Eesti koondis saaks valmistuda olümpiamängudeks nii, nagu peab, parimaid võimalusi kasutades. Ja kolmas küsimus tuli sotsiaalvaldkonnast: õpetajate palk. Ei saada aru, kuidas võib olla nii, et number on väiksem, kui peaks olema. Aga kõik siin Riigikogu saalis olevad Riigikogu liikmed peaks teadma, et väga paljud õpetajad ei tööta täiskohaga ja lihtsalt arvutuslikult see number ei saagi tulla. Enamik, õigemini mitte enamik, see on vale sõna, aga umbes 30% õpetajatest töötab vähem kui täiskohaga.

17:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile on ka küsimusi. Kalle Laanet, palun!

17:39 Kalle Laanet

Aitäh, hea aseesimees! Hea komisjoni esimees! Täna hommikul kuulasin ja vaatasin ETV-d. Te nägite hea välja, vastasite ilusti küsimustele ja ütlesite, et olete terve eelarve läbi töötanud, 440 lehekülge. Tubli! Minu küsimus puudutab Riigikogu eelarvet. Mis selle Riigikogu eelarvega on: kas ta kahaneb või kasvab või kui palju ta siis ühele või teisele poole liigub?

17:39 Aivar Kokk

Kui sa vaatad riigieelarvet järgmiseks aastaks, siis see number on praktiliselt sama, mis oli aasta tagasi. Tuleb vaid arvestada seda, et investeeringute raha, mis sel aastal jääb kasutamata, läheb automaatselt üle järgmise aasta riigieelarvesse. Aga ma tahan, head kolleegid, teile öelda ühte: valitsus küll annab riigieelarve seaduse eelnõu üle, aga riigieelarve võtavad ikkagi siinsamas vastu 101 Riigikogu liiget. Ma soovin, et kõik, kes te teete järgmise kümne tööpäeva jooksul parandusettepanekuid, teete väga head parandused, kus on mõlemad pooled kirjas: kus on tulu- ja kus on kulupool, et need saaks peale kolmandat lugemist siin saalis vastu võtta. Ma loodan, et kõik parandusettepanekud ja mõtted on head. Tänagi siin ju arutati, kas ühte, teist või kolmandat asja võiks veel eelarves parandada. Igas eelarves on kohti, kus häid mõtteid tuleks rakendada, aga alati tuleb leida ka see tuluallikas, mille arvel saab kulutusi teha.

17:41 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Austatud Riigikogu liikmed! Seaduseelnõude esimesel lugemisel on igal Riigikogu liikmel võimalus esitada kaks küsimust. Jüri Jaanson, kas teil on protseduuriline küsimus? Ei ole. Nii, tundub, et siis ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Aitäh! Avan fraktsioonide läbirääkimised. Kõigepealt Kersti Sarapuu Keskerakonna fraktsiooni nimel. Palun!

17:41 Kersti Sarapuu

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Soovisin küll ka ministrile öelda "lugupeetud minister", et teda tunnustada viis ja pool tundi kestnud vastamise eest, mis möödus heatujuliselt ja väga konkreetselt vastates.
Tänane riigieelarve arutelu on olnud pikk ning põhjalik. Ega ilmaasjata ei öelda, et riigieelarve on Riigikogu istungjärgu kõige olulisem eelnõu, mis mõjutab kõigi Eestis elavate inimeste elusid. Keskerakonna fraktsioonil on hea meel, et nagu Jüri Ratase juhitud valitsusel tavaks, keskendub ka järgmise aasta riigieelarve Eesti inimestele. Meil on olnud liiga palju riigieelarveid, mis on Excelis küll

väga kaunilt kujundatud, kuid reaalelus pole aidanud kuidagi inimeste elujärge parandada. Isegi opositsioon ju tunnustab valitsust. Ütles ju Reformierakonna fraktsiooni esimees Kaja Kallaski pärast seda, kui eelarve oli Riigikogule üle antud, et tal on hea meel, et riigieelarves on ette nähtud palgatõusud nende eluvaldkondade esindajatele, kes on kindlasti seda väärt. Meil kõigil on hea meel, et päästjad, õpetajad, politseinikud ja kultuuritöötajad saavad järgmisel aastal palgatõusu.
Aga muidugi on opositsiooni jaoks kõike liiga vähe. Pensionid tõusevad liiga vähe, teadus- ja arendustegevuse rahastamine kasvab liiga vähe, palgad tõusevad liiga vähe, investeeringud suurenevad liiga vähe jne. Samal ajal räägib opositsioon söögi alla ja söögi peale eelarve tasakaalust. Mulle tundub, et Reformierakonna fraktsioonis peaks olema piisavalt endiseid rahandusministreid, kes teavad, et tegemist on vastandlike positsioonidega, mida korraga ei saa. Ei ole võimalik kasvatada riigieelarve kulusid ilma tulusid suurendamata või eelarvepositsiooni halvendamata.
Seetõttu on valitsuskoalitsioon valinud kuldse kesktee: pensionid tõusevad, teadus- ja arendustegevuse rahastamine kasvab, palgad tõusevad, investeeringud suurenevad, aga niimoodi, et eelarve on nominaalselt tasakaalus. Lisaks liigub eelarve ka struktuurse tasakaalu poole: 2021. aastaks väheneb struktuurne puudujääk 0,2%-ni ja eelarve jõuab nominaalsesse ülejääki. Maksukoormus püsib kahel järgmisel aastal stabiilselt 33,2%-l SKP-st. Seega ma mõistan opositsiooni frustratsiooni, sest eelarve on tehtud konstruktiivne ning puuduvad tavapärased viimase hetke maksutõusud. Opositsioonil on võimalik esitada oma muudatusettepanekud koos katteallikatega. Peaminister Jüri Ratas on julgustanud opositsiooni liituma laiema maksudebatiga ühiskonnas, sest kui teha kõike seda, millest on rääkinud opositsioon, siis tuleb paratamatult tulla maksuküsimuste juurde. Opositsiooni roll on olla kriitiline, kuid tasub siiski säilitada kaine mõistus. Imelik on kuulda opositsioonierakondade kriitikat järgmise aasta pensionitõusu kohta.
Kordan ikka ja jälle üle: Jüri Ratase valitsus toob eakatele 12 aasta suurima pensionitõusu. Järgmise aasta aprillist tõuseb keskmine vanaduspension 45 eurot, see annab eakatele aastas juurde 540 eurot ehk sisuliselt 13. pensioni. Haigekassa eelarve kasvab järgmisel aastal üle 140 miljoni euro, teaduse rahastamine peaaegu 16 miljoni euro võrra. Teadus- ja arendustegevuse osakaal riigieelarves suureneb 0,71%-lt 0,74%-ni sisemajanduse koguproduktist. Valitsus eraldab raha palgafondi suurendamiseks õpetajatele, riigipalgalistele sotsiaaltöötajatele, kultuuri-, spordi- ning siseturvalisuse valdkonna töötajatele. Samuti jätkab ta 15 miljoni euroga omavalitsuste toetamist selleks, et lasteaiaõpetajate keskmine palk oleks sarnasel tasemel kooliõpetajate miinimumpalgaga.
Palun veel kolm minutit!

17:46 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun, kolm minutit lisaaega!

17:46 Kersti Sarapuu

Omavalitsuste tulud ulatuvad 2020. aastaks 2,3 miljardi euroni, sealjuures viimase kahe aastaga on omavalitsuste tulud kasvanud 27%. Kiirele tulude kasvule on kaasa aidanud maksuraha hea laekumine ja tasandusfondi laekumised aastatel 2018–2021 täiendavalt 185 miljonit eurot. 2020. aastal laekub omavalitsustele tulubaasi täiendava suurendamise toel ligi 55 miljonit eurot varasemast rohkem. Omavalitsustele on abiks ka riigieelarvest kruusateede katmistöödeks eraldatavad täiendavad 10 miljonit eurot. Veel 7 miljonit suunatakse investeeringutoetustesse, millega kohalikud omavalitsused saavad parandada kohalikke teid, mida läbib transiitliiklus ja mis on seotud ettevõtlusega.
Ja lõpuks: 2020. aasta riigieelarve sisaldab positiivseid uudiseid kõikides valdkondades. Seejuures on oluline, et tegemist on vastutustundliku eelarvega, mis pakub võimalusi oluliste probleemide lahendamiseks või leevendamiseks. Aitäh teile!

17:47 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Siim Pohlak Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel. Palun!

17:47 Siim Pohlak

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Et kõik ausalt ära rääkida, siis ütlen kohe alguses, et tegemist on hea eelarvega. Nii hea eelarvega, kui oli võimalik praeguses olukorras kokku panna. Sotsiaaldemokraatide ja Reformierakonna küsimusi ning sõnavõtte kuulates tuleb ikka ja jälle meelde, et praegused olud on suurel määral eilsete ja üleeilsete valikute tagajärg. Paljude täna siin saalis

kõlanud süüdistuste ja probleemitõstatuste peale võiksid needsamad kriitikud julgelt küsida: kes tegi? Ise tegime. Praegune koalitsioon peab nüüd neid vigu parandama ja auke lappima.
Aga mis on tähtis? Tähtis on see, et selle eelarvega ei kehtestata ühtegi uut maksu. Vahendeid otsiti eelarve seest, mitte ei mindud lihtsama vastupanu teele nagu varem, kui kerge käega aktsiise tõsteti. Lisaks usaldab tänane koalitsioon Eesti omavalitsusi, sest just nimelt kohapeal teatakse kõige paremini, milleks raha kulutada. Omavalitsused saavad juurde mitukümmend miljonit eurot. Maapiirkondades on inimestel aastaid murekohaks olnud teed, eriti kruusateed, mis sügisesel ja kevadisel ajal muutuvad sageli mudamülgasteks. Selle mure lahendamiseks on eelarves ette nähtud kümme miljonit eurot. Teed ning üldse transporditaristu on koalitsiooni jaoks väga oluline teema. Head transpordiühendused on üks eeldus paljudest, et inimestel oleks võimalik kolida suurematest keskustest kaugemale, et elu ei koonduks ainult Tallinnasse ja selle lähiümbrusesse. Lisaks suunatakse eelarvega märkimisväärselt lisavahendeid tervishoiu valdkonda. Siin saalis korduvalt naeruvääristatud 45-eurone pensionitõus on aga pensionäridele kindlasti abiks ja mitu tuhat eurot palka saaval parlamendiliikmel on minu meelest kohatu selle üle ironiseerida.
Häid ja olulisi asju selles eelarves võikski jääda üles lugema. Kui midagi veel välja tuua, siis meenutan, et Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva eel läbiviidud küsitluses selgus, et 90% eestlastest peab Eesti riigi kõige tähtsamaks eesmärgiks eesti rahvuse ja kultuuri kestmist. Seda eesmärki toetab ka teie ees olev eelarve. Raha suunatakse nii kultuurivaldkonda kui ka eesti keele arengu ja õppe tagamiseks. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon toetab valitsust riigieelarvega edasiliikumisel. Me seisame Eesti eest. Aitäh!

17:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Priit Sibul Isamaa Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

17:50 Priit Sibul

Austatud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Kui kõik ausalt ära rääkida, siis niipalju kui ma tean, on valitsus selle eelarve kokku pannud teadmises, et Eestis elavad targad ja mõistlikud ja arukad inimesed, lolle ei ole. Kedagi petta ei püüta. Eelarve on kiretu numbreid täis dokument, mis kajastab meie ühiskonna jõukust ja koalitsioonipartnerite arusaama, kuidas on seda raha kõige mõistlikum ühiskonnas jagada.
Tuleva aasta eelarves mõned positiivsed nüansid, mida mina tahaksin Isamaa Erakonna esindajana esile tuua. Loomulikult on see seotud ennekõike riigikaitsega. Alates 2015. aastast on Eestis riigikaitsekulud olnud 2% SKT-st ja me oleme seda oluliseks pidanud. On olnud ka muud positiivset, aga meie jaoks on see tõesti olnud oluline. Ja see ei ole mitte ainult märgilise väärtusega, vaid ka sisulise väärtusega element. Selle raha eest on võimalik teha täiendavaid investeeringuid lahingumoona ja tankitõrjesüsteemide hankimiseks ja koostööks liitlastega. Tuleval aastal ehk 2020. aastal on eelarvest riigikaitseks eraldatud 615 miljonit eurot.
See eelarve on ainulaadne ka sellepärast, et tõesti, nagu siin on viidatud, tuleval aastal makse ei tõsteta. See valitsus ei ole esitanud mitte ühtegi maksude muutmise eelnõu. Nii et meie maksukoormus ei kasva, see on endiselt Euroopa väikseimaid. Ma loodan, et me suudame töötada selle nimel, et ühel hetkel saavutada taas alla 33% SKT-st. Eelmises valitsuses me mäletatavasti viisime läbi suure maksureformi ja langetasime keskmist või sellest madalamat palka teenivate inimeste maksukoormust märkimisväärselt.
Isamaa jaoks on alati prioriteet olnud rahvusriik, see, et Eesti oleks eestimeelne ja eestikeelne. Me oleme kõigis koalitsioonides sellele tähelepanu pööranud. Märgin kas või eesti keele maju, mis on Tallinnas ja Narvas, koalitsioonis olles 2015. aastal loodud ETV+ jne. Sellised poliitilised otsused eeldavad järjepidevust, nagu ka kaitsepoliitika. Seetõttu on hea meel tõdeda, et tuleval aastal suureneb eesti keele majade rahastus ja enam raha eraldatakse ka globaalse eestluse edendamiseks ning eesti keele õpetajatele lasteaedades ja koolides. Kõiki neid samme astume selleks, et Eestis elavad inimesed mõistaksid meie keele- ja kultuuriruumi ning saaksid sellest osa.
Selles eelarves on palju muudki positiivset. 2020. aasta riigieelarves on teaduse rahastamiseks ette nähtud 216 miljonit, lisaks tervishoiu täiendav rahastamine, mis kasvab 140 miljoni euro võrra, ja juba mitu korda märgitud 45-eurone pensionitõus – seda siis koos indekseerimisega –, mis aitab parandada eakate inimeste toimetulekut.
Nagu ma alguses ütlesin, Isamaal ja Eesti inimestel on põhjust selle eelarvega rahul olla. Mitmed

prioriteedid on kajastatud ja eelarve tagab, et Eesti on kaitstud, konkurentsivõimeline ja eestikeelne ja -meelne. Tänan tähelepanu eest!

17:53 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Riina Sikkut Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel. Viis pluss kolm minutit, palun!

17:54 Riina Sikkut

Head kolleegid! Koalitsiooni hinnangut eelarvele me just kuulsime. Muidugi: see on vastutustundlik, täpselt see, mida lubati, kõik tõuseb, ainult maksukoormus langeb. Ja tasakaalu hoitakse. Samas viiteid muule tegi ka koalitsioon. Ma ei hakka rääkima silmanähtavast, näiteks teadusleppest mitte kinnipidamisest, pensionäride toimetuleku huvides lubatu mittepanustamisest. Valitsus teeb põhimõttelisi otsuseid kellegi ärihuvides: alkoholiaktsiisi langetamine, teise pensionisamba lammutamine, eilne uudis, et apteegireformi osas mõeldakse ümber. See on reaalsus. Eesmärkidena sõnastatud sotsiaalne õiglus, sidus ühiskond, teadmistepõhine majandus – need on dokumentidesse kirja pandud ilusad sõnad. Rahanumbreid nende taga ei ole. See on see, mis eelarvest vastu karjub. Aga mina räägin hoopis sellest, mis vaikselt toimub. Rahandusminister ise võttis eelarve rahanduskomisjonis kokku niimoodi: hoidsime kaitsekulude taset, teadus- ja arendustöö kulusid tõstsime nii palju, kui sai. Samas sai teha vaid 7-eurose pensionitõusu ja 2,5%-lise palgatõusu avalikus sektoris. Kõik! Mitte millekski muuks raha ei olnud. Üleeile rahanduskomisjonis käinud maaeluminister tunnistas, et ühtegi poliitilist rida eelarves ei ole, mitte midagi ei saanud teha, raha ei ole. Täiesti siiralt ja tõesti inimlikult on arusaadav, et kui raha ei ole, siis ei ole. Kuidas sa teed niimoodi poliitikat? Lausa kahju hakkab. Aga ometi poliitikat tehakse, tehakse vaikselt, tehakse ise seda teadmata. Eelarves on tegelikult tuhandeid ja tuhandeid ümbertõstmisi ja muudatusi.
Mis oli sellel aastal kõige populaarsem toetus? Täna juba korduvalt mainitud korterelamute renoveerimine. 17 ja pool miljonit jagati välja poolteise minutiga. Nelja aasta jooksul planeeriti selleks varem 100 miljonit. Praeguseks on sellest järele jäänud 5,5 miljonit järgmise aasta eelarves ja 1,8 miljonit ülejärgmise aasta eelarves. Ülejäänud on nullirida. Säästva Eesti Instituut on aga öelnud, et kortermajade soojustamine on üks Eesti jaoks väga tõhus viis ka meie süsinikuheidet vähendada.
Teine täna korduvalt jutuks olnud teema on põllumeeste otsetoetused ehk *top-up*'id. Tõesti on narr, et seletuskirjas on pealkirja "Vabariigi Valitsuse prioriteetide elluviimine" all teadmistepõhise majanduse eesmärgina kirjas, et valitsus seisab Eesti põllumajanduse ja toidutootjate võrdsete konkurentsitingimuste eest Euroopa Liidus. Ja selle sisu on *top-up*'i vähendamine 10 miljoni võrra. Kuidas me seisame võrdsete konkurentsitingimuste eest, vähendades *top-up*'i 10 miljonit? Ja see peaks veel olema liikumine teadmistepõhise majanduse suunas!
Nagu Priit Sibul just ütles, eelarve on kiretu numbreid täis dokument. Tõesti, väheneb elamufondi arendamise investeeringu toetus, kiire interneti programmi ja päikesepaneelidesse investeeringu toetus, väikeelamute rekonstrueerimise toetus, regionaalsete ettevõtete toetus elektriühenduste loomiseks, lokaalsete taastuvenergiaga kütteseadmete toetus, tänavavalgustuse renoveerimise programmi ja taastuvenergia kasutuselevõtu toetamine. Väikesed summad – paarkümmend tuhat kuni mõni miljon. Kokku aga on maaelu arvel kärbitud kümneid miljoneid. Minister tõesti ütles Urmas Kruusele vastates, et te kuulasite hästi ja kuulsite õigesti: minu ettekandes ei olnud maaelust juttu ja *top-up* ja muud asjad kadusid, sest oli vaja leida 50 miljonit pensioni- ja palgatõusu jaoks. Aga noh, KOV-ide tulud tervikuna kasvavad.
Kas siin ikkagi on, mille üle kurta? Tegelikult on. Toetustest ma juba rääkisin, aga neid kilde on veel siin ja seal. Euroopa Liidu struktuurivahenditega loodud finantsinstrumente ei ole loodetud mahus kasutatud. Ettevõtjatele antud selgitus pidi olema, et pangast saab raha paremate tingimustega. Numbrid näitavad, et toetused jagatakse välja, investeeringutoetused jäävad kasutamata. No ja kui ei kasutata, tõstame ümber, tõstame mujale! Riigieelarve kogu suuruse juures need ei ole ju suured summad, need on väikesed summad, need on eri ministrite haldusalas ja suures plaanis ei ole ju hullu. Aga mis seal taustal on? Mis on see, millest meie aru ei saa?
Ma soovitan lugeda Pärnu Postimehe 12. oktoobri numbrit, kus üks ettevõtja kirjeldab, kuidas ta telefonile vastab: "Oodake, ma jooksen levialasse!" Ja internetilevi samuti ei ole. Väga keeruline on äri ajada, kui ühendust ei saa usaldada. Jah, kui võrguühenduste, elektriliitumiste toetusi kärpida, ei muutu mitte midagi Tallinna kesklinnas, aga kas Kohtla-Järve, Rõuge, Hiiumaa ettevõtjad on sama meelt?
Ja kui finantsinstrumente ei kasutata sellepärast, et pangast saab laenu paremate tingimustega, siis kas

keegi on küsinud, kas see kehtib kõigi ettevõtjate kohta? Tallinna ümber olev kuldne ring ja tehnoloogiapargid ilmselt muret ei näe, neil ei jää mitte midagi tegemata, aga mina ei ole kindel, et ka maapiirkondade ettevõtjad pangast abi saavad. Regionaalpoliitikat teevad tegelikult kõik ministrid ja kui on vaja raha ümber tõsta, kui on vaja kärpida, ei tohi seda automaatselt teha maaelu arvel. Võtame sealt, kus pole ära kasutatud, paneme hiljem tagasi! Regionaalpoliitikat ei pea tegema ainult Jaak Aab, kõik ministrid peavad seda tegema. Aga rahandusminister isegi ei maini seda otsust oma kõnes ja tunnistab seda rõõmsalt. Minu mure on, et need justkui alateadlikud automaatsed otsused, valikud, eelarve muudatused astuvad seniseid radu, soosivad suuri, soosivad hästi toime tulevaid, neid, kes teavad, mida taotleda, kel on teadmised, kel on vahendid.
Aga see on ainult osa regionaalpoliitikast. Täpselt sama muster torkab silma, kui jutuks on ebavõrdsus ja selle vähendamine. Sellega tuleb teadlikult tegeleda, see ei toimu automaatselt. Ka regionaalne tasakaalustatus ei saabu justkui muuseas. Iseeneslik liikumine toimub paraku soovitule vastassuunas ja riigi teadlik poliitika peab olema saavutada regionaalne tasakaalustatus. See ei ole odav, see ei ole lihtne. Selleks on meil vaja julgeid, sirge seljaga poliitikuid, kes ütlevad, et sealt ei saa ümber tõsta, sealt ei kärbi. Need poliitikud vaatavad eelarvet selle pilguga, kas mõju Tallinnale ja maapiirkondadele on äkki mõnevõrra erinev, kes mõtlevad selle peale, et eelarve ei tohi maaelu ja maainimeste jaoks tähendada läbikukkumist, nagu see eelarve tähendab.
Sellega ma lõpetan. Eelarve läbipaistvuse ja lugejasõbralikkuse kohta mul ei ole vaja midagi lisada. Küllap te saate aru, mida ma mõtlen. Aitäh!

18:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Jah, Ivari Padar, kas protseduuriline küsimus? Palun!

18:01 Ivari Padar
Ma tahaksin rahandusministrilt küsida, kas see mitte ei ole lugupidamatu parlamendi suhtes, kui minister ei ole fraktsioonide kõnede ajal saalis.

18:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kodukord seda ei nõua, aga hea tava on seni tõesti olnud, et ministrit või tema ettekannet puudutava punkti arutelu ajal minister on saalis. Nii et ma loodan, et minister näeb või kuuleb seda või siis annavad tema erakonnakaaslased talle selle palve edasi. Aga me läheme oma aruteluga edasi. Maris Lauri, palun, Reformierakonna fraktsiooni nimel!

18:02 Maris Lauri
Palun lisaaega ka!

18:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Viis pluss kolm minutit, palun!

18:02 Maris Lauri
Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Ma saan aru, et päevapoliitilised asjad ajavad teid väga elevile, aga räägin siiski päevakorras olevast riigieelarvest. Riigieelarve on iga valitsuse peegelpilt, mis näitab selgelt ja varjamatult seda, kuidas valitsus mõtleb, mille nimel tegutseb ja milliseid sihte seab. Seega on tegemist ükskõik millise valitsuse jaoks iga-aastase kõige tähtsama dokumendiga.
Mis vaatab vastu sellest eelnõust, sellest eelarvest, mille valitsus on järgmiseks aastaks kokku pannud? Milline on selle valitsuse peegelpilt? Pilt, mis eelarvest vastu vaatab, on tegelikult päris masendav. Samas ei saa neile ka natuke kaasa tundmata jätta. Eelmine Jüri Ratase valitsus, millest 2/3 on ka praeguses valitsuses, tekitas kolme aastaga eelarvesse miljardieurose puudujäägi. Jah, see on struktuurne puudujääk, aga seda hullem. Vilistades mõistuspärasele põhimõttele, et headel aegadel tuleb valmistuda halbadeks, loobiti raha heldelt paremale ja vasakule ja sealjuures rohkelt ka omadele ja neile, kellelt sooviti lähenevatel valimistel hääli saada. Noh, me nägime, mis valimistel juhtus.
Aga miks sellest rääkida? Sest 2/3 koosseisust on ka tänases valitsuses. Peaminister on sama ja kuigi rahandusministri portfell on vahetunud, on vastutus ikkagi kõigil kolmel. Praeguse valitsuse ülesanne peaks olema tehtu likvideerimine ja käitumise muutmine, aga seda juhtunud ei ole. Emotsionaalselt

võiks ju aru saada, kui 2/3 on süüdi. Eelarvenõukogu osutas oma arvamuses sellele, et eelarves kajastuv eelarvepoliitika ei ole praegustes majandusoludes kohane ja et eelarve puudujääki peaks vähendama kiiremini. Nõukogu osutas väga tõsiselt ka sellele, et riigil ja valitsusel puudub selge ja operatiivne pilt kulutuste tegelikust seisust, mistõttu võib tänavu eelarvega juhtuda sama, mis juhtus eelmisel aastal eelmise aasta eelarvega. Kevadel ehk järsku selgub, et eelarves on hiigelsuur puudujääk. See avastatakse ootamatult. Eelarvenõukogu osutas oma arvamuses ka sellele, et majanduskeskkonna halvemat väljavaadet arvestades peaks eelarvet koostades majandusprognoosi rohkem arvestama. Seda ei tehtud. Ma loodan, et rahandusminister peab täna antud lubadusest kinni ja teeb avalikult ja valitsuse ehk siis peaministri ergutusel pöördumise ja selgitab avalikult, miks valitsus ei arvestanud eelarvenõukogu ettepanekuid.
Aga mida valitsuses on selle eelarvega tehtud? Kevadel hakati hirmutama sellega, et tulevad kärped. Sügisel, kui uuesti kokku tuldi, kui prognoosid olid sisuliselt samad mis kevadel, vajalik raha järsku kuskilt leiti. Selgus, et asjad ei olegi nii hullud, ja paljud olid õnnelikud, aga põhjendamatult. Mis see eelarve ikkagi tegelikult on? See on sõnamurdlikkuse, visioonipuudulikkuse ja vastutustundetuse eelarve. Sõnamurdlikkusest nii palju, et meie küsimused siin ei lähtunud sugugi alati arvamusest, et meie meelest mingid tegevused on õiged. Osa küsimusi lähtus sellest, et koalitsioon on jaganud katteta lubadusi. Sealjuures on neid lubadusi jagatud ka viimastel nädalatel, kui ministrid käisid komisjonides oma eelarveid seletamas. Mõni minister ajas rinna kummi ja teatas: ei, me teeme seda, teist ja kolmandat, mis siis, et ühtegi eurot selleks ei eraldata. Me ikkagi teeme, me teeme juba täna, me teeme juba homme. Ma tahan teada, mismoodi, kui raha ei ole.
18. sajandil oli Prantsusmaal üks kuningas, kes on saanud kuulsaks ütlusega, et "pärast meid tulgu või veeuputus". Selle valitsuse kohta vahest nii karmilt öelda ei saa, kuid üpris sarnaselt küll. Tundub, et põhiline mentaliteet on see, et kui tänane päev saab mööda, siis ehk homme on kergem ja ülehomme pole meie ehk enam võimul ja kõik jääb kellegi teise klaarida. Asjade edasilükkamine, kuhjamine, tulevikku lükkamine on see, millega tegeletakse, mitte probleemide lahendamine.
Eesti elu muutub paremaks ja jõukamaks üksnes siis, kui Eesti majandus edeneb. Selleks on vaja majanduskasvu, mis ei toituks ühe-kahe sektori edust, vaid laiapõhjalistest teadmistest, haridusest, haritusest, tarkadest investeeringutest, Eesti tugevate külgede nutikast kasutamisest ja majanduse avatusest. Kaupade ja teenuste eksport on väikese majanduse jaoks ülimalt oluline, kuid riigieelarve seletuskirjast loeme, et ekspordi arendamiseks on juba kõik tehtud, sest seal on ainult üks väga oluline meede: alkoholiaktsiisi on ju alandatud. Jumal tänatud! Ehk siis loobuks kasutust ministrist ka? Kuidas on avalikus sektoris lood IT-ga? See on olnud üks meie täht, see, mille kaudu Eestit väga palju maailmas tuntakse. IT-investeeringud aga järgmisel aastal vähenevad. Eriti tugev langus on sotsiaalvaldkonnas. Me võime rääkida SKAIS2-st ja sellega seotud probleemidest, kuid sotsiaalvaldkonnas ei tähenda IT üksnes SKAIS2. Seal on teisedki programmid, mis vajavad arendamist. Seda enam, et selle valdkonna IT palgatase on üks madalamaid ja me teame, et IT inimesi on avalikku sektorisse niikuinii keeruline saada. Teadus- ja arendustegevusele lisandub selle eelarve järgi tegelikult köömes. Haridusele lisanduv tundub samuti pilkena. Õpetajate keskmine palk on võrreldes riigi keskmisega languses, nagu seletuskirjast on näha, 2023. aastal peaks see olema 88% keskmisest.
Kas on olemas Euroopa Liidu fondide kasutamisest väljumise strateegia? Ei ole tegelikult, siin on aetud hämajuttu. Asju lükatakse edasi, probleeme ei lahendata.
Kui see kõik kokku võtta, siis minul rahandusministrina oleks olnud piinlik tulla sellise eelarvega Riigikogu ette. Õppejõuna saadaksin üliõpilase sellise töö korral tagasi koju õppima, materjalidega tutvuma ja tööd ümber tegema. Nii et kõike eeltoodut arvesse võttes teeb Reformierakonna fraktsioon ettepaneku eelarve tagasi lükata. Aitäh!

18:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kõik fraktsioonid on läbirääkimistel kõnelenud, seega on läbirääkimised lõppenud. Kas ministril on soov sõna võtta? Palun!

18:11 Rahandusminister Martin Helme

Aitäh! Ma vabandan nende Riigikogu liikmete ja fraktsioonide ees, kelle kõne ajal ma saalis ei olnud. Luban nende sõnavõtud pärast stenogrammist läbi lugeda. Aga osa kõnesid ma siiski kuulasin ja ütlen: ei ole häbi. Valitsus esitas täie uhkusega eelarve, mis on mõistlik, järgib meie poliitilisi prioriteete ja on riigi majandusarengu seisukohalt väga hea. Ei ole häbi! Toetage seda!

18:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Head kolleegid! Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku esimene lugemine lõpetada, aga kuna Eesti Reformierakonna fraktsioon on teinud ettepaneku 2020. aasta riigieelarve seaduse eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata, siis ma panen selle ettepaneku hääletusele. Siim Pohlak, palun!

18:12 Siim Pohlak
Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel palun enne hääletust viis minutit vaheaega.

18:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Viis minutit vaheaega.
V a h e a e g

18:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Austatud Riigikogu! (Helistab kella.) Tähelepanu! Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna võetud vaheaeg on lõppenud ja me saame oma istungit jätkata. Head kolleegid, kas me võime ilma täiendava kutsungita hääletusprotseduuri juurde minna?
Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Reformierakonna fraktsiooni ettepaneku 2020. aasta riigieelarve seaduse eelnõu 82 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Ettepaneku poolt hääletas 39 Riigikogu liiget, vastu 51, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. Head kolleegid, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 82 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määran muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 6. novembri kell 17.15. Tänane viies päevakorrapunkt on menetletud.

---

6. 18:21 2019. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu (81 SE) esimene lugemine

18:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Nüüd saame minna tänase viimase päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud 2019. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu 81 esimene lugemine. Palun ettekandjaks rahandusminister Martin Helme!

18:21 Rahandusminister Martin Helme
Lugupeetud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Ärge nüüd kõik kohe ära tormake! Olen teie ees 2019. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõuga, mille kohaselt kulude ja tulude kogumahtu ei muudeta.
2019. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu koostamise aluseks on loomulikult riigieelarve seadus, täpsemalt selle § 43. Arvestades, et 2019. aasta riigieelarve seadus on koostatud eelmise aasta sügisel ning osa rahastamisvajadusi on muutunud, on otstarbekas riigiasutuste seatud eesmärkide paremaks saavutamiseks algatada riigieelarve muutmine. Selle ettepaneku tegemisel oleme lähtunud soovist kasutada riigi raha optimaalselt ja sihipäraselt, vajaduse korral ka tegevusi ümber prioritiseerides. 2019. aasta riigieelarve seaduse muutmise ettepanekud esitati Rahandusministeeriumile augusti lõpus, Vabariigi Valitsus on need heaks kiitnud septembris.
Kokku kajastab eelnõu 56 muudatust umbes 32 miljoni ulatuses. See on alla 0,5% kogu 2019. aasta riigieelarve kulude ja investeeringute mahust. Muudatustest 3,3 miljonit on tehtud valitsemisalade vahel, mida ilmestab eelnõu seletuskirja lisas 2 toodud tabel, ülejäänud muudatused on valitsemisaladesisesed.
Suuremad muudatused, mida ma siinkohal märgin, on järgmised. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eelarves jääb 8,3 miljonit projektide käivitumisest üle ja suunatakse ümber Eesti Raudtee tegevuskuludesse. Kaitseotstarbelise erivarustuse tarnete hilinemisest tingitud jääk on 7,3 miljonit. See raha suunatakse Kaitseministeeriumi valitsemisala muudeks olulisteks tegevusteks, nagu täiendav õppekogunemine, välismissioonid ja taristuga seotud lisaettevõtmised.

Erivarustuse tarned lükkuvad 2020. aastasse ning eelarves on sellega ka arvestatud. Sotsiaalministeeriumis suunatakse 3 miljonit hoolekande programmi raames Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskusele, et teha infosüsteemides muudatusi vastavalt valdkonnas toimunud arendustele. Vabanenud raha on leitud peamiselt erihoolekande teenuse arvel, sest selle teenuse osutamine ei ole rakendunud prognoositud mahus. Sellega ma oma lühikese sissejuhatuse lõpetan, vastan hea meelega küsimustele. Aitäh!

18:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Tõesti, lugupeetud minister, teile on küsimusi. Jürgen Ligi, palun!

18:24 Jürgen Ligi
Aitäh! Härra Helme, see muudatus võtab muu hulgas ära raha KredExilt korterelamute rekonstrueerimiseks. Viimases teledebatis põhjendas peaminister seda kui fondi uut vaatenurka: fond vaatab asja nüüd ja edaspidi teise nurga alt. Öelge, mis see teine vaatenurk on, kui enam ei ole tähtis korterelamute rekonstrueerimine.

18:25 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Ma pean tunnistama, et ma seda saadet ei näinud ega ole selle tsitaadiga kursis. Aga vastab tõele, et osa raha on jäänud kasutamata ja see on ümber suunatud. Muu hulgas on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis selline korterelamute rekonstrueerimise plaan, millest jääb kasutamata 5 miljonit, nagu te viitasite. Veel on jäänud kasutamata 3,3 miljonit taastuvenergia kasutuselevõtuks, kodutoetust lasterikaste perede eluasemetingimuste parandamiseks ja elamute elektripaigaldiste ajakohastamiseks. Need on meetmed, mille rakendamisel rahakasutus ei ole täielikult käiku läinud. Mina ei oska öelda, mis filosoofia siin taga on. Mina saan aru, et see on puhtalt tehniline probleem – ei ole suudetud eraldatud raha nii kiiresti ja nii tõhusalt kasutada, kui oleks võinud.

18:25 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Annely Akkermann, palun!

18:25 Annely Akkermann
Suur tänu, hea juhataja! Härra rahandusminister! Mis Eesti Raudteega siis õigupoolest juhtus, et sinna 8 miljonit eurot on nüüd aasta lõpus vaja juurde panna?

18:26 Rahandusminister Martin Helme
Raudtee – kohe vaatan, kas mul on selle kohta midagi. Raudtee puhul on ju teada-tuntud tõsiasi, et Eesti riik peab taristut üleval pidama. Seda näeb ette Euroopa reeglistik. Kui äriühingud ei vea raudteel piisavalt palju kaupa, siis peab riik tagama raudteetaristu ülalpidamise ja Eesti riik on seda siiamaani ka teinud.

18:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jevgeni Ossinovski, palun!

18:26 Jevgeni Ossinovski
Aitäh! Ma jätkan küsimust korterelamute soojustamisest. See õnnetu minister, kes valetamisega vahele jäi ja kelle haldusalasse see kuulub, esmaspäeval ei osanud ka selle kohta midagi öelda. Mina olen Rahandusministeeriumist numbrid välja võtnud. 2018. aastal koostatud RES-is läks kortermajade soojustamiseks nelja aasta peale üle 100 miljoni, selle aasta kevadel te jätsite sinna alles 7,5 miljonit, järgmise aasta eelarves aga on napilt üle 5 miljoni euro. Nüüd te rääkisite, et raha ei suudeta ära kasutada. Selle konkreetse meetme tekkepõhises lühivaates võib see isegi tõsi olla, ma siin ei oska vaielda, aga fakt on see, et kevadel läks taotlusvooru 17,5 miljonit eurot poolteise minutiga kinni, taotlusi oli palju-palju rohkem. Miks te ei prioritiseeri kortermajade soojustamiseks vahendite eraldamist? Tegelikult saaksid inimesed kodukuludelt ju selle abil kokku hoida.

18:27 Rahandusminister Martin Helme

No mul tekkis praegu täielik *déjà vu*. Minu meelest me eelmise eelnõu arutamise ajal sellest juba rääkisime. Soove ongi palju, taotluseid on palju. Taotlusvoorudes pannakse olemasolev raha väga kiiresti lukku, aga need erasektori partnerid, kes on seda teinud, ei suuda astuda järgmisi samme. Omapoolse kaasfinantseerimisega ei saada hakkama või ei saada projekteerimistega hakkama, või kui saavad nende mõlemaga hakkama, siis ei saa hakkama ehitushangetega. See on täiesti selgelt tehniline probleem, et taotlus on küll tehtud, raha on reserveeritud, aga seda ära ei kasutata. Siin mingit poliitilist prioritiseerimist selle taga näha – mina seda ei suuda.

18:28 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kristen Michal, palun!

18:28 Kristen Michal
Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Ma saan aru, millele te viitate: et KredEx ise ei ole nende programmidega hakkama saanud. Siinsamas seletuskirjas on öeldud, et nad eeldavad uue määruse tegemist ja osa raha jääb kasutamata. Osa raha läheb raudteele ja mitmele poole mujale, aga tegelikult peaks minema hoopis korterelamute rekonstrueerimiseks. Aga ma küsin hoopis laiema ja tulevikku vaatava küsimuse. Tallinnas ja võib olla ka mujal on kohti, kus seisab ees üsna suur ja massiivne ettevõtmine. Majad vananevad, sellega on vaja tegeleda ja see on järgmiste kümnendite suur ülesanne. Sellest on räägitud juba kümnend ja räägitakse tõenäoliselt ka järgmised kümnendid. Kas valitsustasandilt või majandusministeeriumilt on kuulda olnud, et tulevikus oleks selleks erinevaid KredExi meetmeid ja ka rahastust vaja? Tegelikult seda tuleks mõista, see on tulevikus suur probleem.

18:29 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Ma saan aru, et anti kohalike valimiste stardipauk. Majade soojustamine ja energiatõhususe suurendamine on valitsuses selgelt teadvustatud teema ja see haakub väga hästi ka kliimapoliitikaga. Ja siin on väga palju erinevaid euroraha allikaid, mida me saame kasutada. Me oleme küll väga optimistlikud ja usume, et me saame nende programmide mahtu lähiaastatel oluliselt suurendada.

18:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jevgeni Ossinovski, palun!

18:30 Jevgeni Ossinovski
Aitäh! *Déjà-vu* tunne võib tekkida tõepoolest, kui ammendavaid vastuseid küsimustele ei saa. Nii et ma proovin veel kord. Eelmisel, 2018. aastal vastu võetud riigi eelarvestrateegias oli nelja aasta peale ette nähtud üle 100 miljoni, vist isegi üle 120 miljoni korterelamute rekonstrueerimiseks. Tänavu olete üle 100 miljoni sellest rahast maha võtnud. Loomulikult võib konkreetsel aastal konkreetsete ehitusobjektidega probleeme olla. See kõik võib detailides isegi tõsi olla, aga ma küsin teilt suure pildi kohta. Eelmise valitsuse ajal nagu arvati, et nelja aasta jooksul kulutatakse ära 120 miljonit, et see on reaalne maht. Kas siis teie hindasite, et tegelikult suudetakse korterelamuid järgmisel aastal rekonstrueerida 5 miljoni eest, ülejärgmisel aastal 2 miljoni eest ja siis kaks aastat ei suudeta ühtegi maja rekonstrueerida? Kas te sellest tulenevalt planeerisite nii järsu kärpe sellesse valdkonda? Või on sellel veel mõned teised põhjused?

18:31 Rahandusminister Martin Helme
Ma pean tunnistama, et me oleme mu meelest siin kuidagi sujuvalt liikunud arupärimisse kortermajade soojustamise meetmete rahastamise kohta. Ma ei ole end selleks ette valmistanud.

18:31 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Annely Akkermann, palun!

18:31 Annely Akkermann
Suur tänu, juhataja! Hea rahandusminister! Ma küsin sellesama teema kohta, aga rohkem silmas pidades eelarve n-ö tehnilist poolt. Te olete kindlasti kursis selle uuringuga, mille Riigikantselei tellis Stockholmi Keskkonnainstituudilt süsinikuneutraalsele majandusele ülemineku kohta. Seal märgiti

põhilise ja kõige kiirema süsiniku emissiooni vähendava meetmena kortermajade ja üldse kõigi hoonete soojustamist. Kui te oleksite selle aluseks võtnud, oleksite pidanud kasutamata jäänud summad järgmisesse aastasse üle kandma, mitte muudeks otstarveteks ära jagama. Kas te olete minuga nõus?

18:32 Rahandusminister Martin Helme
Osaliselt jah, osaliselt ei. Kui raha ka järgmisel aastal kasutusse ei läheks, siis mida me tast seal hoiame, eriti kui meil on teisi kohti, mis raha järele karjuvad. See tundub olevat väga paindumatu või lausa nüri lähenemine. Me tahame, et kortermajad oleks soojustatud, ja hoiame mingi raha hunnikus seismas, aga samal ajal on kuskil miinused, mis raha järele karjuvad – see ei tundu loogiline. Nagu ma Kristen Michali küsimusele vastates ütlesin, tegelikult me näeme väga selgelt, kuidas on tulemas meetmed kortermajade energiatõhususe parandamiseks järgmistel aastatel. Pean silmas nii CO_2 raha kui kõikvõimalikke kliimameetmeid, mida rahastab Euroopa Liit. Ja üks allikas, kust me saame raha kortermajade soojustamiseks, on tulemusreserv, mis 2020. aasta eelarves sellisel moel ei kajastu.

18:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aivar Sõerd, palun!

18:33 Aivar Sõerd
Aitäh, austatud juhataja! Austatud minister! Ma vaatasin ümberkandmisi Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas. Jälle pannakse 3 miljonit eurot SKAIS2 arendusele juurde. Sinna on lõpmatult palju raha pandud, seal tõesti raha põleb. Keegi rääkis, et teises pensionisambas raha põleb, aga raha põleb hoopis SKAIS2-s. Mul tekkis küsimus, et kui see raha võetakse erihoolekande päeva- ja nädalahoiu teenuse realt, siis kas tõesti seal on raha üle. Selles valdkonnas on ju kõige hullem rahapuudus, metsikult pikad järjekorrad on nende teenuste saamiseks. Ja nüüd ma loen, et raha on seal üle ja läheb SKAIS2 arendusse. Mis jama see on?

18:34 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! On tõesti jama. Aga erihoolekande teenuste lahtris jäi tõepoolest raha üle, sest nende teenuste osutamine ei ole rakendunud soovitud mahus. See tähendab, et osas kohtades on teenuste kasutajaid olnud eeldatust vähem, aga teistes kohtades on tõepoolest tekkinud olukord, kus teenuste nõudlust ei ole suudetud rahuldada. Need, kes seda raha vajaksid, ei suuda end ära majandada ja selle tõttu jääb raha kulutamata. Piirkondades, kus on teenuste pakkujaid liiga vähe, jääb raha kasutamata.
Ja taas kord: kui reaalselt ei ole see raha aasta esimese üheksa kuu jooksul ära kulunud, siis meil ei ole ju mõtet iseenda jaoks mingisugust, ma ei tea, võltspilti tekitada. Siis me suuname selle raha kuskile mujale. Sotsiaalvaldkonnas on kohti, mis raha järele karjuvad, ju lõputult. Ma jagan täielikult seda kriitikat, mis on siin SKAIS-i ülesehitamise pihta tehtud. Need kulud on absoluutselt põhjendamatult suured olnud. Aga meil kellelgi ei ole ju võimalik öelda, et ärme siis üldse seda SKAIS2 tee, las ta olla pealegi. Läks nässu, siis läks. Läheme tagasi paberi ja pliiatsi peale! Tegelikult on see arendus vaja lõpuni viia, kulugu selleks pealegi nii koletu summa, kui see tuleb.

18:35 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Signe Riisalo, palun!

18:35 Signe Riisalo
Aitäh, juhataja! Minister! Ma ikka palun natukene täpsustada seisu selle erihoolekande teenusega. Siin on meil ju taas kaks eri rahastusallikat. Sotsiaalministeeriumi eelarve kohaselt on välisvahendeid 17,6 miljonit. Ka on erihoolekande teenus veel eraldi Sotsiaalkindlustusameti eelarves, kus on selleks kirjas natuke rohkem kui 39 miljonit. Kummas kohas nüüd kokku hoiti? Kas tegu ei ole jälle sellega, et midagi rahastati täiendavalt välisvahenditest selleks, et vabastada raha riigi funktsioonide täitmiseks?

18:36 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Ma pean nüüd natukene numbreid tutkima, sest ma ei ole nii detailideni asjaga kursis. Kummast kohast jutt on, selle vastuse, pean tunnistama, ma jään võlgu.

18:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Maris Lauri, palun!

18:36 Maris Lauri
Aitäh! Mul on niisugune küsimus. Te rääkisite siin, et kui raha pole suudetud üheksa kuu jooksul ära kasutada, siis ilmselt ei suudeta seda ka ülejäänud kolme kuu jooksul. Aga ma lihtsalt tuletan meelde eelmist aastat. Järsku juhtub ka sel aastal sama lugu, et viimasel kuul kõik hakkaksid kõvasti kulutama?

18:37 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Väga hea tähelepanu juhtimine. Mullu tehti aasta lõpus otsus, et riigiasutuste või valitsemisalade eelarve ülekandmised vähenevad tavapärase 3% mahu asemel 1%-ni. Sisuliselt motiveeris see kõiki valdkondasid kulutustega gaasi põhja panema. Aga me oleme suvest saadik rääkinud, et sel aastal tuleks kindlasti vältida seda, et kui mingi raha ähvardab jääda kasutamata, siis paluks seda aasta lõpus mitte laiaks lüüa. Me oleme mõelnud, mida teha, aga ei ole siiamaani veel kasutusele võtnud ühtegi konkreetset lahendust, kuidas motiveerida valitsemisalasid niimoodi käituma, et kui neil tõepoolest raha ära ei kulu, siis nad hoiaksid selle alles. Neil peaks olema motivatsioon seda raha mitte vägisi ära kulutada. Aga selge signaal on antud, et kui ei kulu ära, siis palun mitte otsida viise, kuidas ära kulutada. See n-ö poliitiline suunis valitsemisaladele on tänavu kardinaalselt erinev.

18:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jüri Jaanson, palun!

18:38 Jüri Jaanson
Aitäh! Austatud minister! Ma küsin SKAIS2 kohta. SKAIS2 on juba pikemat aega olnud üsna õnnetu programm, ei saa kuidagi valmis. Sotsiaalkomisjonis on pidevalt kuulamised olnud ja Sotsiaalkindlustusamet või õigemini arendajad on andnud lubadusi, et peagi saab valmis. Juba aastaid tagasi pidi see valmis olema, aga ikka ei ole. Jätkuvalt on tegu vigase arhitektuuriga – selle ettevõtmise arhitektuur on halvasti kavandatud. Kas Rahandusministeerium on endiselt veendunud, et sinna tasub investeerida? Kas sellele programmile ei tuleks joon alla tõmmata ja alustada täiesti nullist, et süsteem ükskord valmis saaks?

18:39 Rahandusminister Martin Helme
Kui ma olin üliõpilane ja meil olid kõvemad peod, mis öösel kuivale jäid, siis me ütlesime, et kui nii palju kahju on kannatatud, siis enam ei saa pooleli jätta. Ma ei tea, mis see alternatiiv siis võiks olla. Ma ikkagi veel kord küsin, kas keegi teeb ettepaneku minna pliiatsi ja paberi peale. See tuleb ju lõpuni teha. Kui te aga küsite mult, kas me usume, et see probleem laheneb kiiresti, odavalt ja ilusti, siis loomulikult mitte keegi vist ei usu seda enam.

18:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Andres Sutt, palun!

18:39 Andres Sutt
Aitäh! Hea minister! Ma jätkan Maris Lauri küsimust ja küsin siis sedasi: kui hea ülevaade teil ministrina eelarve kulude poolest on? Millise regulaarsusega teile aru antakse ja kui pingsalt ja täpselt te seda jälgite, sh valitsuses?

18:39 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! Ma ei oska vastata, kuidas valitsus kollektiivselt sellega tegeleb või kuidas ministrid individuaalselt. Aga mina tegelen sellega päris usinalt. Me saame ju aru, eks ole, et riigieelarve kuluridasid on, ma ei tea, kümneid tuhandeid. Ma pean silmas seda päris suurt Exceli tabelit, kus iga valitsemisala, iga allasutuse iga kulu on ju põhimõtteliselt võimalik tuvastada. Mõnes osas me oleme seda ka detailselt uurinud. Ma ei oska vastata, kui regulaarselt me seda teeme ja kas need teemad, mis

mind huvitavad, on samad teemad, mis huvitavad mõnda opositsioonisaadikut või mõnda teist ministrit. Kõik sõltub ikkagi konkreetsest ülesande püstitusest. Aga n-ö eelarve dünaamikat valitsemisalade üldsumma mõttes ma jälgin enda meelest suhteliselt regulaarselt.

18:40 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jürgen Ligi, palun!

18:41 Jürgen Ligi
Aitäh, härra Helme! Järgmise aasta eelarve eelnõu esimese lugemisega seotud kõige tähtsam uudis ajakirjanduse jaoks oli teie lause, et poliitikute valetamine on andestamatu. Teie suur pilt on kohe esiküljel, kõik on justkui väga põhimõtteline. Öelge, kas see kehtib ka siis, kui tegu on 2019. aasta eelarvega? Ma kiiruga guugeldasin poliitikute valesid ja esimese asjana leidsin siseministri neli valet üheainsa umbusaldusavalduse arutamise ajal. Mina muidugi leidsin sealt valesid rohkem kui neli. Öelge, kas poliitikute puhul on see reegel üldine? Ja siin võiksid järgneda järeldused ka 2019. aasta eelarve kontekstis.

18:41 Rahandusminister Martin Helme
Aitäh! See on üldine standard, loomulikult. Aga vahe on selles, kas miski on objektiivne tõde või opositsiooni väide.

18:41 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, lugupeetud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Läheme edasi. Ma palun ettekandjaks rahanduskomisjoni esimehe Aivar Koka!

18:42 Aivar Kokk
Hea juhataja! Head kolleegid! Riigikogu rahanduskomisjon arutas 2019. aasta riigieelarve seaduse muutmise seaduse eelnõu ettevalmistamist esimeseks lugemiseks 8. oktoobril. Eelnõu tutvustas algatajate esindaja rahandusminister Martin Helme.
Nagu te teate, eelnõu sisu on, et vastavalt riigieelarve seadusele võib valitsus riigieelarve muutmiseks kulude kogumahtu muutmata algatada mitte hiljem kui kaks kuud enne eelarveaasta lõppu riigieelarve muutmise seaduse eelnõu. Arvestades, et 2019. aasta riigieelarve seadus on koostatud eelmise aasta sügisel ning osa rahastamisvajadusi on muutunud, soovitakse eelarves teha vajalikud muudatused.
Komisjon kuulas rahandusminister Martin Helme selgitusi. Kohal oli ka Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna nõunik Regina Vällik. Rahanduskomisjoni liikmed esitasid mitu olulist küsimust, mis kattusid küsimustega, mis täna saalis esitati. Me saime nendele nii ministri kui ka Regina Välliku vastused.
Komisjon tegi kolm konsensuslikku otsust: võtta eelnõu Riigikogu täiskogu istungi päevakorda kolmapäevaks, 23. oktoobriks, esimene lugemine lõpetada, muudatusettepanekute tähtajaks määrata kümme tööpäeva ehk 6. november ja ettekandjaks määrata eeskõneleja. Aitäh!

18:43 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Teile on ka küsimusi. Aivar Sõerd, palun!

18:43 Aivar Sõerd
Aitäh, austatud juhataja! Austatud komisjoni esimees! Me seda Sotsiaalministeeriumi värki arutasime ka rahanduskomisjonis. Ma pean silmas sotsiaalvaldkonna rehabilitatsiooniteenuse ja erihoolekandeteenuse raha ümbertõstmist SKAIS2 arendusse, kus raha tõeliselt põleb, nagu me kuulsime. Raha ei põle mitte teises sambas, nagu keegi räägib, vaid SKAIS2 arenduses raha põleb. Me ratsutasime komisjonis sellest teemast hästi kiiresti üle ja ma pean ütlema, et mulle jäi asi seal segaseks. Kuidas on võimalik, et erihoolekandeteenuse ja rehabilitatsiooniteenuse raha üle jääb? Hea küll, on piirkonnad, kus seda teenust eriti ei osutata, ja on piirkonnad, kus on nõudlus suurem. Siis saab ju süsteemi sees raha ümber tõsta, aga sealt võeti see ära ja pandi SKAIS2 arendusse. Mis seal ikkagi toimub? Minul jäi komisjonis ministeeriumi antud selgitus segaseks, sellepärast küsin üle. Ma ei saanud ministrilt vastust ja küsin nüüd teilt üle. Seletage see asi lahti!

18:45 Aivar Kokk
Aitäh, Aivar, hea küsimuse eest! Me istusime mõlemad ühes ruumis ja saime mõlemad küsimusi esitada. Sa küsisid tõesti Sotsiaalministeeriumi haldusalas oleva hoolekande programmi sotsiaalhoolekandeteenuste vähendamise kohta. Regina Vällik vastas sulle, et seal, kus seda teenust vajatakse, ei ole piisavalt teenusepakkujaid, ja seal, kus on pakkujaid, ei ole nõudlust. Ma arvan, et see teema võib olla oluline, ja enne eelnõu teisele lugemisele jõudmist me kutsume komisjoni sotsiaalministri, sest selles valdkonnas on veel küsimusi. Tõesti, tuleb tunnistada, et riigieelarve arutelu ajal me võib-olla ei osanud kõiki asju küsida. Aga alati on võimalik esimese ja teise lugemise vahel komisjoni valdkonnaministreid kutsuda ja uurida, miks ministeeriumis on tehtud just sellised otsused. Ma usun, et siin saalis huvitab kõiki sotsiaalvaldkond ja kindlasti on selles valdkonnas muidki teemasid, mida me saame veel arutada. Õnneks on praegu käsil esimene lugemine. Teise lugemiseni on veel aega.

18:46 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Signe Riisalo, palun!

18:46 Signe Riisalo
Aitäh, juhataja! Hea komisjoni esimees! Ma jätkan sedasama teemat, mis puudutab erihoolekande ja rehabilitatsiooniteenuse rahastamist. Pelgalt erihoolekande eelarve on umbes 39 miljonit ja see 3 miljonit on vähem kui ühe kuu eelarve, kui me summa laias joones 12 kuu peale ära jagame. See esmapilgul ei tundu nii suur summa, et seda ei saaks üle viia järgmisesse aastasse. Teenust vajavad inimesed tegelikult on olemas ja asju saaks paremini korraldada. Seda ressurssi ei ole ehk mõistlik teenuse vajajatelt ära võtta. Vahest võiks selle üle kanda järgmisesse eelarveaastasse, et ikkagi kõik inimesed teenust saaksid.

18:47 Aivar Kokk
Aitäh väga hea ettepaneku eest! Kui tehakse ettepanekuid riigieelarve muutmiseks, siis kõigepealt prognoositakse, kui suur kulu sellel aastal on ja kui sellel aastal mingi kulu ei tule nii suur, kui on planeeritud, ja samas kuskil teises kohas on auk, kus oleks raha vaja, siis on loomulik, et see eelarveaasta sees täidetakse. Kui vaadata järgmise aasta eelarvet, siis me näeme, et seal ei ole selle valdkonna teenuste raha minu mäletamise järgi vähendatud. Ma loodan, et ma ei eksi. Nii et ei ole mõtet raha üle viia – siis oleks mõte, kui oleks teada, et kulu võib kasvada. Selge, et see valdkond vajab palju raha, sinna läheks vaja raha kindlasti rohkem, kui pakutakse. Aga palju sõltub sellest, kui hästi konkreetne teenus on kättesaadav. Kindlasti see on teema, mille kohta sotsiaalkomisjonis võiks valdkonnaministri käest küsida. Praegu on riigieelarve eelnõu menetluses ja on võimalik üle vaadata, kas on vaja kuskilt ühele, teisele või kolmandale valdkonnale vahendeid juurde leida.

18:48 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Austatud minister, teile rohkem küsimusi ei ole.

18:48 Aivar Kokk
Ma ei ole veel ministriks saanud.

18:48 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Vabandust! Austatud komisjoni esimees, teile rohkem küsimusi ei ole. (Naer saalis.) Aga pole viga, teist võib veel minister saada. Vanust nii palju ei ole, et ei ole võimalik. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 81 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määran muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 6. novembri kell 17.15.
Head kolleegid, tänane päevakord on läbitud ja istung lõppenud. Aitäh! Kohtumiseni homme!

Istungi lõpp kell 18.49.